

รายงานการวิจัย

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
DEVELOPMENT GUIDELINES FOR MASTER OF ARTS AND DOCTOR
OF PHILOSOPHY PROGRAMS OF BUDDHISM AND PHILOSOPHY IN
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

กฤตสุขชิน พลแสน

พระสุทธิสารเมธี

พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ

บุญร่วม คำเมืองแสน

สันติราษฎร์ พวงมลิ

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ (1) ศึกษาสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ผู้ใช้บัณฑิต อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตร และผู้บริหารวิทยาเขต 3 แห่ง ได้แก่ 1.มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม 2.วิทยาเขตล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ 3.วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 80 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ ระหว่าง 0.457-0.840 ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.971 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation(r)) การวิเคราะห์การถดถอยของพหุคูณ Multiple Regression Analysis : MR และวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านทักษะทางปัญญา รองลงมาคือด้านความรู้ ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ

2. ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของระหว่างสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ที่มีความสัมพันธ์ทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ทางด้านความรู้ ทางด้านทักษะทางปัญญา ทางด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทางด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. ผลการศึกษาสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่า มีตัวแปรคุณภาพบัณฑิตด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้ง 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) ด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ

2) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ3) ด้านคุณธรรม จริยธรรม ที่ร่วมกันทำนายนโยบายที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P-value = 0.000) ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 สามารถอธิบายการผันแปรของปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ร้อยละ 73.1 ($R^2 = 0.731$) สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ดังต่อไปนี้

$$Y = 1.527 + 0.240X_1 + 0.214X_2 + 0.195X_3$$

4. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นการ จัดหลักสูตรให้ยืดหยุ่นเหมาะกับ ผู้เรียน ผสมผสาน ระบบออนไลน์ พัฒนาการคิด การทำความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัย อื่น ๆ ในประเทศ เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่การเรียนรู้ร่วมกัน การวิจัย และพัฒนา Research & Development (R&D) สร้างสรรค์นวัตกรรมตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ และการประชาสัมพันธ์ หลักสูตรให้มากขึ้น โดยเน้นในเรื่องของจุดเด่นทางการศึกษาที่น่าสนใจ เพื่อให้เข้าถึงผู้ที่มีความสนใจ ในการเข้าศึกษาต่อ

คำสำคัญ : 1.แนวทางการพัฒนาหลักสูตร 2.สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

Abstract

The objectives of this research were (1) to study the problems and factors affecting the teaching management of the lecturers of the Master of Arts and Doctor of Philosophy Programs in Buddhism and Philosophy, Mahamakut Buddhist University, and (2) to propose guidelines for the development of the Master of Arts and Doctor of Philosophy Programs in Buddhism and Philosophy, Mahamakut Buddhist University. The samples used in this research were students of the Program in Buddhism and Philosophy, graduate students, lecturers in charge of the program and lecturers of the program, and administrators of 3 campuses: Mahamakut Buddhist University, Nakhon Pathom Province; Lanna Campus, Chiang Mai Province; Roi Et Campus, Roi Et Province, totaling 80 persons. The research instruments were a questionnaire consisting of 30 items with a discrimination power (r) between 0.457-0.840. The reliability value using the alpha coefficient was 0.971. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson Product Moment Correlation (r), Multiple Regression Analysis (MR), and descriptive analysis.

The research results found that:

1. The problems and factors affecting the teaching management of the teachers in the Master of Arts and Doctor of Philosophy Programs in Buddhism and Philosophy, Mahamakut Buddhist University, were at a high level overall and in each aspect. The aspect with the highest opinions was intellectual skills, followed by knowledge, and the aspect with the lowest opinions was interpersonal skills and responsibility.

2. The results of the test of the relationship between the problems and factors affecting the teaching management of the teachers, which were related to morality, ethics, knowledge, intellectual skills, interpersonal skills and responsibility, and skills in numerical analysis, communication, and information technology, found that there was a positive relationship with statistical significance at the 0.01 level.

3. The results of the study of the problems and factors affecting the teaching management of the teachers of the Master of Arts and Doctor of Philosophy Program in Buddhism and Philosophy, Mahamakut Buddhist University, found that There are three variables of graduate quality in education quality assurance: 1) skills in numerical analysis, communication and information technology, 2) skills in interpersonal relationships and responsibility, and 3) morality and ethics, which jointly predict factors affecting teachers' teaching management with statistical significance (P-value = 0.000). The 3 variables could explain the variation of the factors affecting the teaching management of the teachers of the Master of Arts and Doctor of Philosophy Program in Buddhism and Philosophy, Mahamakut Buddhist University by 73.1 percent ($R^2 = 0.731$). The prediction equation can be written in the form of raw scores as follows:

$$Y = 1.527 + 0.240X_1 + 0.214X_2 + 0.195X_3$$

4. Guidelines for the development of the Master of Arts and Doctor of Philosophy Programs in Buddhism and Philosophy at Mahamakut Buddhist University are to organize the curriculum to be flexible and suitable for learners, combining online systems, developing thinking, and collaborating with other universities in the country to facilitate mutual learning, research and development (R&D), creating innovations to respond to the national strategy, and publicizing the curriculum more, with an emphasis on interesting educational highlights to reach those interested in further study.

Keywords: 1.Development guidelines 2.Programs of Buddhism and Philosophy

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดีต้องขอขอบคุณแหล่งทุนวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย ที่จัดสรรทุนสนับสนุนการทำวิจัยในครั้งนี้แก่ผู้วิจัยและคณะ เพื่อการทำวิจัยนี้ให้สำเร็จพร้อมทั้งยัง อื้อเพื่อให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกอีกหลายประการอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่การทำวิจัย และสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ขอคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ศรีศักดิ์ สุนทรชัย ผู้เชี่ยวชาญอ่านตรวจให้คำแนะนำการ ชี้แนะในการปรับปรุงแก้ไขงานจนสำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดีดังที่ปรากฏให้เห็นนี้

ขอขอบคุณและอนุโมทนาผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ตลอดทั้ง ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่เข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามกระบวนการวิจัย

ท้ายที่สุด คณะผู้วิจัยขอขอบคุณทุกท่าน ที่มีส่วนช่วยเหลือเพื่อการทำวิจัยให้แล้วเสร็จ หากคุณค่าและสารประโยชน์ใดที่บังเกิดมีจากงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยขอยกบูชาพระคุณของคณาจารย์ ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิทยาการด้านนี้แก่ผู้วิจัย

กฤตสุขชิน พลเสน
หัวหน้าโครงการวิจัย
3 พฤศจิกายน 2567

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญรูปภาพ	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาวิจัย	5
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	5
1.4 ขอบเขตการวิจัย	5
1.5 นิยามศัพท์	6
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	8
1.7 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้	9
2 แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร	10
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้	20
2.3 บริบทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	57
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	62
2.5 สรุปกรอบแนวความคิด	65
3 วิธีดำเนินการวิจัย	66
3.1 รูปแบบการวิจัย	66
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	66
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	67
3.4 วิธีการสร้างเครื่องมือ	68

3.5 วิธีดำเนินการวิจัย	70
3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล	71
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล	71
3.8 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	73
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	74
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	74
4.2 ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล	74
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	75
5 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	96
5.1 สรุปผลการวิจัย	96
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	106
5.3 ข้อเสนอแนะ	109
บรรณานุกรม	111
ภาคผนวก	114
ประวัติผู้วิจัย	153

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	จำนวนร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	75
4.2	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวมและรายด้าน	77
4.3	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวม และรายข้อด้านคุณธรรม จริยธรรม	78
4.4	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวม และรายข้อด้านความรู้	79
4.5	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวม และรายข้อด้านทักษะทางปัญญา	80
4.6	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวม และรายข้อด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ	82
4.7	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวม และรายข้อด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ	83

4.8	แสดงความสัมพันธ์ของระหว่างสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิตที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ทั้ง 5 ด้าน	83 85
4.9	รูปแบบสมการที่คาดว่าจะเป็นไปได้จากการคัดเลือกตัวแปรของสมการแบบหลายขั้นตอน	86
4.10	การวิเคราะห์ความแปรปรวน	86
4.11	การวิเคราะห์ความแปรปรวน	87

สารบัญญรูปภพ

แผนภพที่	หน้
2.1 วัฏจักรกระบวนการพัฒนาหลักรูตรของสงัด อุทรานันท์	19
2.2 แสดงการติดตามประเมินผลและปรับปรุง	21
2.3 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย	65

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงที่มีพันธกิจหลักคือ งานสอน เพื่อถ่ายทอดความรู้ งานวิจัย งานบริการวิชาการแก่สังคม และงานถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิดความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งเข้าใจตนเองและปรับตัวเข้ากับผู้อื่น อยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า เป็นการต่อยอดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น องค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการศึกษา ได้แก่ หลักสูตร ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ที่ให้ความรู้และทักษะทางวิชาชีพ สามารถถ่ายทอดมรดก วัฒนธรรมปลูกฝังเจตคติ ค่านิยม และเสริมสร้างความเจริญให้แก่ผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 115-123)

สถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้ความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาระบบและกระบวนการทวนสอบผลสัมฤทธิ์นักศึกษาเป็นผลมาจากประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องแนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ได้กำหนดแนวทางการจัดทำมาตรฐานคุณวุฒิระดับ/สาขา/สาขาวิชา (มคอ.1) จะมีการกำหนด เรื่อง การทวนสอบมาตรฐานผลการเรียนรู้ไว้ เพื่อเป็นแนวทางให้สถาบันอุดมศึกษาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร มีการกำหนดการทวนสอบมาตรฐานผลการเรียนรู้ของนักศึกษายังไม่สำเร็จการศึกษาไว้ในมาตรฐานคุณวุฒิระดับ/ สาขา/สาขาวิชา (มคอ.1) ในข้อ 10 การทวนสอบมาตรฐานผลการเรียนรู้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ คือ “สถาบันอุดมศึกษาต้องกำหนดให้มีระบบและกลไกการทวนสอบเพื่อยืนยันว่านักศึกษาและผู้สำเร็จการศึกษาทุกคน มีผลการเรียนรู้ทุกด้านตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานคุณวุฒิระดับ/สาขา/สาขาวิชา เป็นอย่างน้อย โดยอาจจัดทำการทวนสอบในระดับรายวิชาทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ และระดับหลักสูตร เมื่อได้ดำเนินการทวนสอบแล้ว ให้จัดทำรายงานผลการทวนสอบเพื่อเป็นหลักฐานการบรรลุมาตรฐานผลการเรียนรู้” ซึ่งในแต่ละสาขาวิชาได้จัดทำมาตรฐานคุณวุฒิขึ้นมา ซึ่งการทวนสอบผลสัมฤทธิ์นักศึกษาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของรายวิชา และหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เนื่องจากการทวนสอบจะสะท้อนผลรายวิชาและหลักสูตร คือ 1) ระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่แต่ละรายวิชาได้รับการกระจายความรับผิดชอบจากหลักสูตรสู่รายวิชา (Curriculum Mapping) ซึ่งเป็นประโยชน์ต่ออาจารย์ผู้สอน อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและผู้ที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงข้อบกพร่อง หรือส่งเสริมจุดเด่นของผู้เรียนเพื่อพัฒนาตนเองต่อไป 2) ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนสำหรับอาจารย์

ผู้สอนในการพัฒนาปรับปรุงการสอนให้ดีกว่าเดิม 3) ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทางการศึกษา ผลจากการทวนสอบผลสัมฤทธิ์เป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนพัฒนาการเรียนการสอน การติดตาม ประเมินผลและการประกันคุณภาพของหลักสูตร (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2557 : 8)

การพัฒนาหลักสูตรและการสอนได้สะท้อนภารกิจของการจัดการศึกษาตามวิสัยทัศน์ หลักสูตรจะเป็นข้อมูลให้คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร ตัดสินใจ การวางแผนการพัฒนา หลักสูตรได้ ถูกต้องชัดเจนสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคม สภาพปัจจุบันซึ่งโลกได้มีการ พัฒนาเปลี่ยนแปลง เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วทุกด้านทั้งในด้าน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคมและ การเมือง การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทำให้หลักสูตรจำเป็นต้องปรับเปลี่ยน บทบาทให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับการแข่งขันในประชาคมโลกมากยิ่งขึ้น ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่าง ๆ ของ โลกยุคโลกาภิวัตน์ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเศรษฐกิจของทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทย ด้วย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงหลักสูตร การศึกษาของชาติซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการ พัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศเพื่อสร้าง คนไทยให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพ พร้อมที่จะแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ ในเวทีโลก (เพลินพิศ ธรรมรัตน์, 2559 : 1) โดย ความสำคัญของหลักสูตรมี 10 ข้อดังนี้ 1) หลักสูตรเป็นเสมือนเป้าหมายของเมืองให้มีคุณภาพ 2) หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษา 3) หลักสูตรเป็นโครงการและแนวทางในการจัดการศึกษา 4) ในระดับโรงเรียนหลักสูตรจะให้แนว ปฏิบัติแก่ครู 5) หลักสูตรเป็นแนวทางในการ ส่งเสริมความเจริญงอกงามและพัฒนาการของเด็กตาม จุดมุ่งหมายของการศึกษา 6) หลักสูตรเป็น เครื่องกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์ว่า ผู้เรียน และสังคมควรจะได้รับสิ่งใดบ้างที่จะเป็น ประโยชน์แก่เด็กโดยตรง 7) หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่า วิธีการดำเนินชีวิตของเด็กให้เป็นไปด้วย ความราบรื่นและผาสุกอย่างไร 8) หลักสูตรยอมทำนาย ลักษณะของสังคมในอนาคตว่าจะเป็นอย่างใด 9) หลักสูตรเป็นเครื่องกำหนดว่า เนื้อหาวิชาอะไรบ้าง ที่ช่วยให้เด็กมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างราบรื่นเป็น พลเมืองที่ดีของประเทศชาติ และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม 10) หลักสูตรยอมกำหนดแนว ความรู้ ความสามารถ ความประพฤติ ทักษะและ เจตคติของผู้เรียนในอันที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมและ บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและชาติ บ้านเมือง (สุนีย์ ภูพันธ์, 2546 : 17)

ในสังคมไทยภายใต้ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ตลอดจน กระแสความคิด แรงกดดันเพื่อความอยู่รอดของประชาชน รวมทั้งปัญหาสังคม เศรษฐกิจ และ การเมืองที่รุนแรง การเติบโตของเทคโนโลยีที่ขาดระบบการควบคุม ระบบครอบครัวอ่อนแอ ส่งผลให้ เยาวชนขาดความเป็นพลเมือง และคาดว่าปัญหาดังกล่าวจะทวีความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต เพราะฉะนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองของเยาวชน ทั้งใน ระบบ การศึกษา นอกกระบบการศึกษา และการศึกษาอัยาศัยนวัตกรรมหรือแนวทางต่าง ๆ ที่เหมาะสม และสามารถพัฒนาความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับเยาวชนได้อย่างยั่งยืน การเรียนรู้ ของเยาวชนเป็น

กลไกสำคัญที่จะสามารถพัฒนาความคิดและจิตสำนึกของ มนุษย์ได้อย่างยั่งยืน เพราะฉะนั้นการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านความเป็นพลเมืองจะต้องมีมาตรฐานเดียวกัน เพราะความเป็นพลเมืองที่ดีย่อมมีมาตรฐานเดียวกันทั้งประเทศ เครื่องมือที่จะนำมาใช้ ในการเรียนรู้ของเยาวชน ซึ่งอาจจะได้แก่สื่อการสอนจะต้องสามารถพัฒนาการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบและมีมาตรฐานการเรียนรู้ ที่เท่าเทียมกัน รวมทั้งสามารถพัฒนาองค์ความรู้ สร้างทักษะ และปลูกฝังเจตคติได้อย่างเหมาะสม เพราะฉะนั้นการสร้างนวัตกรรม (Innovation) สื่อการสอน ในรูปแบบใหม่ ๆ ที่สามารถให้ความรู้ เสริมสร้างทักษะ และปลูกฝังเจตคติได้ด้วย จะสามารถ พัฒนาเยาวชนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศได้ (ยิ่งศักดิ์ เพชรนิล, 2560 : 21) ดังนั้นการจัดหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา จึงต้องจัดให้มีความสอดคล้องกับ ความมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อที่จะสร้างกำลังคนไปประกอบการงานอาชีพหรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น มหาวิทยาลัยจึงไม่ใช่แค่ผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ ทักษะทางวิชาชีพเท่านั้น แต่ต้องเป็นบัณฑิตที่มี คุณธรรม จริยธรรม ตามวิชาชีพ และทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข (ไพฑูริย์ สินลา รัตน์, 2549 : 1)

การพัฒนาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่เกี่ยวกับสถานการณ์ ภายนอกหรือการพัฒนาที่จำเป็นในการวางแผนหลักสูตร คือ 1) สถานการณ์หรือการพัฒนาทาง เศรษฐกิจ ได้แก่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยในปัจจุบัน แตกต่างจากอดีตเห็นได้ชัดเจนจากการที่ มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศชาติทางด้านวัตถุมากว่าการพัฒนาด้านจิตใจทำให้คนในสังคมอาจให้ ความสำคัญด้านการแสวงหาแต่ผลประโยชน์มากเกินไป ขาดความเอื้อเฟื้อกันและกัน นอกจากนั้น การดำเนินชีวิตแบบวิถีไทย วิถีพุทธก็ลดน้อยลงไปประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามถูกมองข้ามละเลย หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเอง ก็ถูกลดความสำคัญลงพยายามสร้างนวัตกรรมใหม่ที่มุ่งเน้นด้าน เศรษฐกิจ การลงทุน และการท่องเที่ยว สิ่งที่มาคือจิตสำนึกความรับผิดชอบตามกรอบของ ศีลธรรมมีน้อย มีการทุจริตเกิดขึ้น การศึกษาที่เน้นความเป็นเลิศทางวิชาการวิจัยปรัชญาตามแนว พุทธศาสนาจะเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดีงามและพัฒนาโดยบูรณาการหลักธรรมให้ เข้าใจและเข้าถึงประชาชนทุกระดับและเข้าถึงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความสมดุล ของโลกและประเทศชาติ 2) สถานการณ์หรือการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม ควรปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและการส่งเสริมให้มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางองค์ความรู้เชิง ปรัชญาและตามแนวพระพุทธศาสนา การอยู่ร่วมกันในสังคม สำคัญที่สุดคือหลักการอยู่ร่วมกัน ในความเป็นพหุสังคมพหุวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องศึกษาเรียนรู้ให้เกิดขึ้น การพัฒนาคนให้มี คุณภาพเป็นพัฒนาประเทศชาติไปสู่ความเจริญและความสงบสุข โดยเฉพาะสังคมที่เจริญด้วยความรู้ และคุณธรรม (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2563 : 4)

ผลกระทบจากสถานการณ์ภายนอกหรือการพัฒนาที่จำเป็นในการวางแผนหลักสูตร ต่อการพัฒนาหลักสูตรและความเกี่ยวข้องกับพันธกิจของสถาบัน ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตร

การเรียกร้องต่อสังคมให้มีคุณธรรมจริยธรรมปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร บางส่วนให้กระชับ โดยการปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยและเสริมเพิ่มเติมส่วนที่สังคมหรือประเทศชาติต้องการพัฒนา ให้เป็นหลักสูตรที่มีคุณค่าและเป็นที่ต้องการของสังคมอย่างจริงจังและสามารถผลิตนักรักศึกษาที่สามารถตอบสนองความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศ โดยใช้องค์ความรู้ทางการวิจัยและวิธีการทางปรัชญา และทางพุทธศาสนาเป็นฐานในการออกแบบหลักสูตร การกำหนดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องต่อไป 2) ความเกี่ยวข้องกับพันธกิจของสถาบันในฐานะเป็นองค์กรที่ผลิตคณาจารย์บัณฑิตที่เป็นแบบอย่างของสังคมในการขึ้นนำทางด้านความรู้และความประพฤติเพื่อผลิตนักรักศึกษาระดับคณาจารย์บัณฑิตที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของสังคมมีความรู้ ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้ผลงานวิจัย และนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีส่วนร่วมในการให้บริการวิชาการแก่สังคม มีคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ รวมทั้งคำนึงถึงสภาพความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมไทย คือ 1) ด้านการเรียนการสอน กระบวนการเรียนการสอนใช้เทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมโดยยึดตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ คือการให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร 2) ด้านการวิจัย ให้ความสำคัญในการค้นคว้าและวิจัย เพื่อให้ผู้ศึกษารู้จักการค้นคว้าและการทำวิจัย จึงได้จัดวิซาระเบียวิธีวิจัยเข้ามาในทุกหลักสูตร 3) ด้านบริการวิชาการแก่สังคม จัดกิจกรรมเป็นประจำ การทัศนศึกษานอกสถานที่ การอภิปราย ประชุม การสัมมนาเพื่อให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมกับสังคมในทางวิชาการ เป็นต้น 4) ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม มีการจัดกิจกรรมการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมเป็นประจำทุกภาคการศึกษา ได้แก่ การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา วันสำคัญสากลทั้งในระดับโลก ภูมิภาค และประเทศ การจัดกิจกรรมวันขึ้นปีใหม่ การเข้าร่วมกิจกรรมวันสงกรานต์ เป็นต้น (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2563 : 4-5)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาคณาจารย์บัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” การพัฒนาหลักสูตรด้านพุทธศาสนาและปรัชญา เป็นเรื่องสำคัญในสถานการณ์ปัจจุบันที่ควรมีการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง นอกเหนือจากทิศทางและนโยบายที่สถาบันการศึกษาจะต้องนำมาดำเนินการให้เป็นรูปธรรมแล้ว การพัฒนาหลักสูตรยังคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนด้วย จึงจำต้องมีการวิจัยเชิงสำรวจถึงความเห็นต่อหลักสูตรในระดับอุดมศึกษาในสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ของบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา จากสถานศึกษาที่มีอยู่ ตลอดถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร รูปแบบ และวิธีการจัดการศึกษาในสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ในระดับอุดมศึกษาต่อไป

1.2 ปัญหาการวิจัย

1. สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีลักษณะอย่างไร

2. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ควรเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ผู้ใช้บัณฑิต อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตร และผู้บริหารวิทยาเขต 3 แห่ง ได้แก่ 1.มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม 2.วิทยาเขตล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ 3.วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 100 รูป/คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ผู้ใช้บัณฑิต อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตร และผู้บริหารวิทยาเขต 3 แห่ง ได้แก่ 1.มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม 2.วิทยาเขตล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ 3.วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 80 รูป/คน โดยกำหนดตามกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) อ้างใน (บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 43) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการใช้ตารางเลขสุ่ม

2. บอบเขตด้านตัวแปร

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variables) ได้แก่

- 2.1.1 เพศ
- 2.1.2 อายุ
- 2.1.3 ระดับการศึกษา
- 2.1.4 ตำแหน่ง/หน้าที่
- 2.1.5 รายได้/ต่อเดือน

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent variables) ได้แก่ สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต เกี่ยวกับ คุณภาพบัณฑิตด้านการประกันคุณภาพการศึกษา 5 ด้าน คือ

- 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม
- 2) ด้านความรู้
- 3) ด้านทักษะทางปัญญา
- 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ
- 5) ด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยการส่งเสริมคุณภาพบัณฑิตด้านการประกันคุณภาพการศึกษา 5 ด้าน คือ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) ด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ

4. ขอบเขตด้านพื้นที่

ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม วิทยาเขตล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

1.5 นิยามศัพท์

แนวทางการพัฒนา หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต เกี่ยวกับคุณภาพบัณฑิตด้านการประกันคุณภาพการศึกษา 5 ด้าน นำมาเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ศึกษาต่อในอนาคต ซึ่งคุณภาพบัณฑิตด้านการประกันคุณภาพการศึกษา 5 ด้าน ประกอบด้วย

1) **ด้านคุณธรรม จริยธรรม** หมายถึง อาจารย์ประจำรายวิชามีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ชี้นำเข้าสู่บทเรียนเพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหาที่มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และมีการบูรณาการ การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการสอนต่าง ๆ รายวิชา ที่สอดคล้องกับการพัฒนาเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ของจริยธรรมในชีวิตประจำวันกับผู้เรียน

2) **ด้านความรู้** หมายถึง อาจารย์ประจำรายวิชา มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และแสวงหาแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ มีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ และอธิบายเนื้อหาในรายวิชาให้เข้าใจง่าย และชัดเจน สามารถสอดแทรกความรู้ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ที่สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

3) **ด้านทักษะทางปัญญา** หมายถึง อาจารย์ประจำรายวิชา มีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ในการจัดการเรียนการสอน ใช้ความรู้ความเข้าใจในแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และกระบวนการต่าง ๆ มาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน และมีทักษะในการจัดการเรียนการสอนในการสอดแทรกนวัตกรรมทางเทคโนโลยี ที่สามารถนำไปพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

4) **ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ** หมายถึง อาจารย์ประจำรายวิชา มีการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ที่ระหว่างบุคคล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดองค์ความรู้ที่หลากหลาย ด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีความรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน การบรรยาย การจัดกิจกรรม การแก้ปัญหาในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5) **ด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ** หมายถึง อาจารย์ประจำรายวิชาสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาของผู้เรียน มีความเชี่ยวชาญในการสื่อสาร ในการจัดการเรียนการสอน มีความเชี่ยวชาญในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา หมายถึง หลักสูตรระดับปริญญาโท ที่เปิดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา จังหวัดนครปฐม วิทยาเขตล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา หมายถึง หลักสูตรระดับปริญญาเอก ที่เปิดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา จังหวัดนครปฐม วิทยาเขตล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร หมายถึง อาจารย์ที่มีคุณสมบัติมีคุณสมบัติตรงตามที่หลักสูตรกำหนดและเป็นผู้รับผิดชอบต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ตามที่กำหนดไว้ในกฎระเบียบและข้อบังคับทุกประการ

อาจารย์ประจำหลักสูตร หมายถึง อาจารย์ที่มีคุณสมบัติมีคุณสมบัติตรงตามที่หลักสูตรกำหนดและเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ตามที่กำหนดไว้ในกฎ ระเบียบ และข้อบังคับทุกประการของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

อาจารย์พิเศษ หมายถึง บุคคลภายนอกที่มีคุณสมบัติมีคุณสมบัติตรงตามที่หลักสูตรกำหนดและเป็นผู้ที่ถูกรับเชิญให้มาบรรยายรายชั่วโมงในแต่ละภาคการศึกษาโดยได้รับค่าตอบแทนจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

นักศึกษาปัจจุบัน หมายถึง พระนักศึกษาและนักศึกษาคฤหัสถ์ที่กำลังศึกษาอยู่ทั้งระดับปริญญาโท-เอก หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา เท่านั้น

บัณฑิตใหม่ หมายถึง ผู้ที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท-เอก หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

ผู้ใช้บัณฑิต หมายถึง วัด หน่วยงานของรัฐ สถาบัน องค์กรภาครัฐ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บริษัทเอกชน ผู้ประกอบการและนายจ้างที่รับบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาแล้วให้ไปทำงานในสถานประกอบการของตน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย หมายถึง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา จังหวัดนครปฐม วิทยาเขตล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหา การจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ว่าอยู่ในระดับใด

2. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

3. ได้แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.7 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้

1.7.1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.7.2 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1.7.3 มหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่เปิดการเรียนการสอนด้านพุทธศาสนาและปรัชญา

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

2.1. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร

2.1.1 ความหมายหลักสูตร

2.1.2 ความสำคัญของหลักสูตร

2.1.3 ประเภทของหลักสูตร

2.1.4 หลักการ การพัฒนาหลักสูตร

2.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

2.3 บริบทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร

1. ความหมายของหลักสูตร

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544 : 24) ได้กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ หรือ กิจกรรมที่จัดสร้างขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ด้านการศึกษา การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมทั้งภายในและภายนอกสังคมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด ไว้ นอกจากนี้หลักสูตรยังมีความหมายเป็น 3 ประการ 1) หลักสูตรเป็นศาสตร์ที่มีทฤษฎี หลักการและการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามที่มุ่งหวังไว้ 2) หลักสูตรเป็นระบบในการจัดการศึกษาโดยมีปัจจัยนำเข้า(Input) ได้แก่ ครู นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ กระบวนการ (Process) ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลผลิต (Output) ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสำเร็จทางการศึกษา 3) หลักสูตรเป็นแผนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งประสงค์จะอบรมแก่ผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการ

สุรชัย ชินโย (2542 : 66) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง ตัวกำหนดทิศทางและพฤติกรรมกรรมการเรียน ดังนั้นผู้บริหาร ครูผู้สอนจะต้องเข้าใจ หลักสูตรให้ถ่องแท้ ว่ามีจุดประสงค์การเรียนปลายทางอย่างไรต้องการให้ผู้เรียน เกิดอะไรขึ้น เกิดได้ด้วยวิธีใดและเอ อย่างไรว่า

เรียนรู้แล้วจะเกิดผลตามนั้นโดยปกติแล้ว การจัดการศึกษาผู้เรียนจะต้องเกิดความเจริญงอกงาม ดังคำว่า “Education is Growth” ผู้เรียนจะต้องเจริญพร้อมกันเป็นองค์รวมทุกด้าน คือ 1) ความเจริญงอกงามทางสติปัญญา (Intelligent Growth) 2) ความเจริญงอกงามทางร่างกาย (Physical Growth) และ 3) ความเจริญงอกงามทางอารมณ์ (Emotions Growth) 4) ความเจริญงอกงามทางสังคม (Social Growth)

รูจี้ร์ ภูสาระ และจันทราณี สงวนนาม (2545 : 77) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรมาจากภาษาลาตินว่า Race Course แต่เมื่อพามาใช้ในการศึกษาหลักสูตร คือ แผนการเรียน ประกอบด้วย เป้าหมาย และจุดประสงค์เฉพาะที่จะนำเสนอและจัดการเนื้อหาซึ่งจะรวมถึง แบบของการเรียนการสอนตามจุดประสงค์และท้ายที่สุดจะต้องมีการประเมินผลลัพธ์ ทางการเรียน

กาญจนา คุณารักษ์ (2540 : 334) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกประเภท เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามความมุ่งหมายและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ตลอดจนการวางแผนประเมินผลเพื่อให้ทราบชัดว่า พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงนั้นตรงตามความมุ่งหมาย และจุดประสงค์หรือไม่เพื่อผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องจะได้พัฒนาปรับปรุงในโอกาสต่อไป

Saylor and Alexander (1974 : 6) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรเป็นแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้ให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพื่อบรรลุเป้าหมายเอาจุดหมายที่วางไว้โดยมีโรงเรียนเป็น

Shaver and Berlak (1968 : 9) กล่าวว่าหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมที่ครูให้ นักเรียนได้เล่นเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ จากความหมายของหลักสูตรที่กล่าวมา สรุปความหมายของหลักสูตร คือ การวางแผนดำเนินงานอย่างเป็นระบบในการจัดกิจกรรมให้แก่ ผู้เรียน เพื่อมุ่งพัฒนาคน พัฒนางาน พัฒนาชีวิต และสังคมตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง รูปแบบ แนวทางการเรียนการสอนของสถานศึกษาหรือตัวกำหนดทิศทางและพฤติกรรมกรเรียน ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4) จุดหมาย 5) โครงสร้าง 6) คำอธิบายรายวิชา 7) หน่วยการเรียนรู้ 8) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 9) ระเบียบการวัดและประเมินผล 10) คณะกรรมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา เป็นต้น

2. ความสำคัญของหลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 10-13) และธำรง บัวศรี (2542 : 9-11) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรที่สอดคล้องกัน ดังนี้

1. ความสำคัญต่อการศึกษา ได้แก่

1.1) เป็นแนวทางและเป็นเกณฑ์มาตรฐานทาง การศึกษาสำหรับควบคุมในแต่ละระดับ การศึกษาว่าการศึกษาในแต่ละระดับต่าง ๆ จะดีหรือไม่ดี

1.2) เป็นเครื่องมือในการแปลงจุดมุ่งหมายและนโยบายทางการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติใน สถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ

1.3) เป็นเสมือนกับหางเสือที่จะคอยกำหนดทิศทางให้การเรียนการสอน เป็นไปตาม ความมุ่งหมายของการศึกษา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นเครื่องชี้แนะทางในการจัดการ เรียนรู้และ ประสบการณ์แก่ผู้เรียนซึ่งครูจะต้องปฏิบัติตาม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มุ่งสู่ จุดหมายเดียวกัน

1.4) เป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา และเป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญของชาติ ถ้าประเทศใดมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ คนในประเทศนั้นย่อมมีความรู้และ ศักยภาพในการพัฒนาประเทศได้อย่างเต็มที่

2. ความสำคัญต่อการสอน ได้แก่

2.1) เป็นแม่บทสำคัญต่อการจัดการศึกษาในทุกระดับ และทุกสาขาวิชา หลักสูตรจะ ระบุสิ่งที่คาดหวังจะเกิดขึ้นกับผู้เรียนและแนวทางในการจัดให้ ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ ตามต้องการ หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนกับพิมพ์เขียวของแปลนบ้าน ที่ใช้ในการสร้างบ้าน

2.2) เป็นกระบวนการหรือวิธีการ (the Means) ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมการ เรียนรู้ และเนื้อหาวิชา ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายหรือจุดประสงค์ตามที่หลักสูตรได้ระบุไว้

2.3) เป็นเสมือนกับแผนที่เดินเรือซึ่งแสดงเส้นทางและทิศทางที่จะไปให้ถึงจุดหมาย ปลายทางที่เราต้องการ ครูผู้สอนเปรียบเสมือนกับต้นเรือที่จะนำพาผู้เรียนซึ่งเปรียบเสมือนผู้โดยสาร ไปให้ถึงที่หมาย

3. ประเภทของหลักสูตร

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546 : 27 -29) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรแบ่งออกได้เป็น 9 แบบ ดังนี้

1. หลักสูตรรายวิชา (Subjective Curriculum) เป็นรูปแบบหลักสูตรดั้งเดิมโดยเน้น เนื้อหาสาระของแต่ละวิชาที่แยกจากกัน จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแบบนี้ ก็เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจ เนื้อหาสาระซึ่งลักษณะหลักสูตรรายวิชาจะมีลักษณะดังนี้

1.1 เนื้อหาสาระแต่ละวิชาจะแยกจากกัน เช่น วิชาเลขคณิต ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา จะ สอนแยกออกจากกันเป็นรายวิชา

1.2 แต่ละวิชาจะมีลำดับของเนื้อหาสาระมีขอบเขตของความรู้ที่เรียงลำดับความ ยาก ง่ายและไม่เกี่ยวโยงถึงวิชาอื่น

1.3 วิชาแต่ละวิชาไม่ได้โยงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ขึ้นกับการปฏิบัติใน สถานการณ์จริง

1.4 การเลือกเนื้อหาสาระและการจัดเนื้อหาสาระ โดยยึดคุณค่าที่มีอยู่ในตัวของ เรื่อง ที่สอนนั้นโดยมีแนวคิดว่าผู้เรียนสามารถนำเอาไปใช้เมื่อต้องการ

2. หลักสูตรสหสัมพันธ์ (Correlated Curriculum) เป็นหลักสูตรที่นำเอาเนื้อหาวิชาที่มีความสัมพันธ์กันมารวมเข้าด้วยกันแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของ 2 วิชาโดยไม่ทำลายขอบเขต วิชาเดิมคือไม่ได้มีการผสมผสานเนื้อหาเข้าด้วยกัน เช่น การจัดเนื้อหา เน้นให้เห็นความสัมพันธ์ ระหว่างระบบอิเล็กทรอนิกส์และโทรทัศน์ความสัมพันธ์ระหว่างการเลี้ยงหมูและการปลูกพืชโดย แสดงให้เห็นแต่ละวิชาจะเสริมกันได้อย่างไร

3. หลักสูตรผสมผสาน (Fused Curriculum) เป็นการจัดหลักสูตรที่มุ่งเน้นรายวิชาโดยสร้างวิชาจากเนื้อหาวิชาที่แยกสอนให้เป็นวิชาเดียวกันแต่ยังคงรักษาเนื้อหาพื้นฐานของแต่ละวิชาไว้ หลักสูตรแบบนี้แตกต่างจากหลักสูตรสหสัมพันธ์ที่มีบูรณาการระหว่างวิชามากกว่าคือการสอนวิชาเหมือนสอนวิชาเดียว

4. หลักสูตรหมวดวิชา (Broad Fields Curriculum) เป็นรูปแบบหลักสูตรที่มีลักษณะหลายหลักสูตรได้แก่ หลักสูตรสหสัมพันธ์และหลักสูตรผสมผสานโดยการนำเนื้อหาหลาย ๆ วิชาจัดเป็นวิชาที่กว้างขวางขึ้นโดยการเน้นการรักษาคุณค่าของความรู้ที่มีเหตุผล มีระบบ เช่น มนุษย์กับเทคโนโลยี มนุษย์สัมพันธ์ เป็นต้น

5. หลักสูตรวิชาแกน (Cour Curriculum) เป็นหลักสูตรที่มีรายวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแกนของวิชาอื่น ๆ โดยเน้นเนื้อหาด้านสังคมและหน้าที่พลเมืองเพื่อการแก้ปัญหา เช่น ประชากรและมลภาวะ การดำรงชีวิตในเมืองและชนบท

6. หลักสูตรที่เน้นทักษะกระบวนการ (Process Skills Curriculum) เป็นหลักสูตรที่มุ่งให้เกิดทักษะกระบวนการ เช่น ทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์กระบวนการในการแก้ปัญหาโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในด้านทักษะกระบวนการ ดังนี้

6.1 มีความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้

6.2 ใช้กระบวนการให้เป็นที่ไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต้องการ

6.3 ใ้รู้ธรรมชาติของกระบวนการ

7. หลักสูตรที่เน้นสมรรถฐาน (Competency or Performance Based Curriculum) เป็นหลักสูตรที่มีความสัมพันธ์กันโดยตรงระหว่างจุดมุ่งหมาย กิจกรรมการเรียนการสอน และความสามารถในการปฏิบัติของผู้เรียนในการจัดหลักสูตรแบบนี้จะต้องกำหนดความสามารถในการปฏิบัติที่ต้องการไว้เป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมหรือจุดประสงค์ ด้านความสามารถจากนั้นก็วางแผนกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุแต่ละจุดประสงค์และมีการตรวจสอบการปฏิบัติของผู้เรียนที่จะผ่านไปเรียนตามจุดประสงค์ถัดไป เช่น การฝึกแบบจุลภาค การสอนพิมพ์ดีด

8. หลักสูตรที่เน้นกิจกรรมและปัญหาสังคม (Social Activities and Problem Curriculum) หลักสูตรแบบนี้จะแตกต่างกันไปตามแนวคิดของแต่ละกลุ่ม เช่น ผู้ที่มีแนวคิดว่าการศึกษาคือการดำรงชีวิตในสังคมจริงในการสร้างหลักสูตรจึงยึดรากฐานของหน้าที่ทางสังคม

หากมีแนวความคิดว่าหลักสูตรควรเป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาหรือเรื่องต่าง ๆ ของชีวิตในสังคม ชุมชน เช่น การป้องกันมลภาวะ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

9. หลักสูตรที่เน้นความต้องการและความสนใจของแต่ละบุคคล (Individual Needs and Interest Curriculum) เป็นหลักสูตรที่เน้นความสนใจและความต้องการของผู้เรียน เช่น การเน้นที่ ผู้เรียน การเน้นที่ประสบการณ์ โดยหลักสูตรที่สร้างขึ้นตามความรู้ และความสนใจของผู้เรียนมีความยืดหยุ่นสูงและผู้เรียนสามารถเรียนได้เป็นรายบุคคล เช่น หลักสูตรของโรงเรียน Summer Hill ที่อังกฤษ ซึ่งนิล (Niel) สร้างขึ้นโดยทำโรงเรียนให้สอดคล้องกับเด็ก เป็นต้น

4. หลักการ การพัฒนาหลักสูตร

สังัด อุทรานันท์ อ่างใน ขจรศักดิ์ สำลี (2554 : 34-37) กล่าวถึงบทบาทของบุคลากรภารกิจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ไว้ดังนี้

(1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

1.1 หน่วยงานส่วนกลาง หมายถึง หน่วยงานหรือคณะบุคคลที่ทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตรเพื่อให้หน่วยงานในท้องถิ่นเป็นผู้ใช้ ยกตัวอย่าง เช่น ศูนย์พัฒนาหลักสูตรของกรมวิชาการซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตร สำหรับใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา หน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร 2 ลักษณะ คือ การบริหารและการบริการหลักสูตร ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

1.2 หน่วยงานส่วนท้องถิ่น หมายถึง หน่วยงาน หรือผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอน เช่น โรงเรียนหรือสถานศึกษาต่าง ๆ งานที่โรงเรียนหรือสถานศึกษาจะต้องรับผิดชอบในการใช้หลักสูตร คือ การใช้หลักสูตร การบริหารและการบริการหลักสูตร ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

(2) งานที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

2.1 งานบริหารและบริการหลักสูตร

2.1.1 งานเตรียมบุคลากร เป็นงานที่สำคัญมากก่อนที่จะนำหลักสูตรใดไปใช้ควรจะได้มีการให้ความรู้หรือชี้แจงผู้ที่จะใช้หลักสูตรให้มีความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายหลักการโครงสร้างแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลตามหลักสูตรที่ได้จัดทำขึ้น การฝึกอบรม การประชุมสัมมนา การเผยแพร่ทางเอกสาร และสื่อมวลชนต่าง ๆ เป็นต้น

2.1.2 การจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตรเป็นงานสำคัญของหัวหน้าสถานศึกษาการจัดครูเข้าสอนจำเป็นต้องคำนึงถึงความสามารถ ตลอดจนความสมัครใจของครูแต่ละคน เพื่อการพัฒนาศักยภาพของครูในการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.1.3 การบริหารและการบริการวัสดุหลักสูตร เป็นเอกสารหลักสูตรและสื่อ

การเรียนการสอนทุกวิชาที่จัดทำขึ้น เพื่อให้สะดวกและช่วยครูให้สามารถใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง โรงเรียนจะต้องดำเนินการบริหารและการบริการวัสดุหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพสูงสุดให้ทั่วถึงทันเวลา ทุกกลุ่มประสบการณ์

2.1.4 การบริการหลักสูตรภายในโรงเรียน เป็นการจัดอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่ผู้ใช้หลักสูตร เช่น การบริการห้องสอนวิชาเฉพาะบริการห้องสมุด สื่อการเรียนการสอน บริการเครื่องมือในการวัดและประเมินผล และการบริการแนะแนว เป็นต้น ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดหาแหล่งวิชาการต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์และสะดวกแก่การใช้หลักสูตรมากที่สุด

2.2 งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร

2.2.1 การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นเนื่องจากหลักสูตรส่วนกลางที่ยกร่างขึ้นมา มักไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นควรจะได้มีการปรับปรุงหลักสูตรกลางให้มีความเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นที่ใช้หลักสูตรนั้น ๆ

2.2.2 การจัดทำแผนการสอนเป็นการขยายรายละเอียดของหลักสูตรภาคปฏิบัติ โดยการกำหนดกิจกรรมและเวลาไว้อย่างชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้ การจัดทำแผนการสอนมักจัดทำเป็นรายวิชา หรือเป็นรายชั้น แผนการสอน ควรจะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือส่วนแรกเป็นแผนการสอนระยะยาว และอีกส่วนหนึ่งเป็นแผนการสอนระยะสั้น ซึ่งนำเอาแผนการสอนระยะยาวมาขยายเป็นรายละเอียดสำหรับการสอนแต่ละครั้งแผนการสอนเป็นสิ่งจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนและเป็นแนวทางในการใช้หลักสูตรของครู หากไม่มีการจัดทำแผนการสอน การใช้หลักสูตรก็จะเป็นอย่างไม่ม่มีจุดมุ่งหมาย ทำให้เสียเวลาหรือบกพร่องในการใช้หลักสูตรเป็นอย่างมากส่งผลต่อความล้มเหลวของหลักสูตรในที่สุด

2.2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรเริ่มจากการพิจารณาถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ในแผนการสอนแต่ละครั้งนั้นมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญอย่างไรการที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้จะต้องให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมใดบ้างจุดมุ่งหมายเรื่องใดเรื่องหนึ่งอาจสามารถจัดกิจกรรมได้หลายวิธี ดังนั้น ครูผู้สอนควรพิจารณาคัดเลือกกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความรู้หรือประสบการณ์ และสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายได้ง่ายที่สุด ประหยัดทั้งเวลาแรงงาน และค่าใช้จ่ายให้มากที่สุด

2.2.4 การวัดและการประเมินผลการเรียนการสอน ระบบการจัดการศึกษาของโรงเรียน ประกอบด้วยระบบย่อย 3 ระบบ คือระบบหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน และระบบการวัดและประเมินผล การวัดและประเมินผลการเรียนที่ดำเนินการอย่างถูกต้องตามหลักการของหลักสูตร จะช่วยบ่งบอกถึงการสัมฤทธิ์ผลการใช้หลักสูตรได้ดีบุคลากรผู้สอนจะต้องศึกษาจุดประสงค์และจุดเน้นของหลักสูตรให้เข้าใจอย่างชัดเจน จากนั้นจึงศึกษาเกี่ยวกับระเบียบการต่าง ๆ อย่างถูกต้องและครบถ้วน จะเป็นการช่วยให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

2.3.1 การนิเทศและการติดตามผลการใช้หลักสูตรในระหว่างการใช้หลักสูตรนั้น หน่วยงานส่วนกลางได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ไปให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรเป็นการเพิ่มเติมและติดตามผลการใช้หลักสูตร ก็อาจจะมีการดำเนินการด้วยความถูกต้อง มีปัญหาใดเกิดขึ้นหรือไม่หากมีปัญหาก็จะได้หาทางแก้ไขให้ลุล่วงไป สำหรับหน่วยงานในระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรอย่างถูกต้องจัดตั้งศูนย์วิชาการ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรภารกิจนี้เป็นส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานส่วนกลาง สนับสนุนงานให้สามารถดำเนินการใช้หลักสูตรด้วยความมั่นใจ การจัดตั้งศูนย์วิชาการ อาจทำให้ลักษณะของศูนย์ให้บริการแนะนำช่วยเหลือหรือจัดตั้งโรงเรียนดังตัวอย่าง วิธีการนี้จะกระตุ้นให้โรงเรียนมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาประสิทธิภาพการใช้หลักสูตร ในโรงเรียน และส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การใช้หลักสูตรในระหว่างเรียนอีกด้วย

(3) บทบาทของบุคลากรในการใช้หลักสูตร

3.1 นักวิชาการ ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ หรือนักวิชาการที่ทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตรและดำเนินการเรียนการสอนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

3.1.1 พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร และดำเนินการเรียนการสอนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

3.1.2 นิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร

3.1.3 สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร และการบริการวัสดุหลักสูตร

3.2 ผู้บริหารโรงเรียน ควรมีบทบาทดังนี้

3.2.1 ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรอย่างชัดเจน

3.2.2 บริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

3.2.3 กระตุ้นและส่งเสริมการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง

3.2.4 จัดสวัสดิการครูอย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 บุคลากรผู้ปฏิบัติการสอนในฐานะผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง มีบทบาทดังนี้

3.3.1 ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างชัดเจน

3.3.2 ปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น

3.3.3 ทำการสอนให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

3.3.4 แสวงหาวิธีการที่เหมาะสมในการใช้หลักสูตร

3.4 บุคลากรอื่น ๆ ได้แก่ บรรณารักษ์ นักเทคโนโลยีการศึกษา นักวัดผลนักเรียน แนวน ฯลฯ ควรมีบทบาทส่งเสริมสนับสนุน ดังนี้

3.4.1 ปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบอย่างเต็มที่

3.4.2 ช่วยเหลือและให้บริการบุคลากรผู้ใช้หลักสูตรดั่งนั้นในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร ควรคำนึงถึงหลักการวางแผนประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจุดมุ่งหมาย ภารกิจของหลักสูตรแม่บท นโยบายของการวางแผนงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อพัฒนาหลักสูตรเรียบร้อยแล้วจึงนำไปทดลองใช้ พร้อมทั้งติดตามประเมินผลเพื่อปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำไปใช้ในหน่วยงานและสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้พัฒนาและผู้ใช้หลักสูตรควรมีการศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจอย่างชัดเจน ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงานกันระหว่างเครือข่ายทางวิชาการทั้งภาครัฐ และองค์กรชุมชน เพื่อให้การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเกิดประโยชน์สูงสุด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่การดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ในระดับโรงเรียนผู้บริหารและบุคลากรผู้ปฏิบัติการสอน รวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องในฐานะผู้นำนโยบายสู่การปฏิบัติโดยตรง ควรมีความรู้ ความเข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างถูกต้องคำนึงถึงการจัดบุคลากรตามความสามารถและความพึงพอใจ การจัดองค์กรสายงานสนับสนุนการบริการ การนิเทศกำกับควบคุมตลอดจนการวางแผนการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนหากดำเนินการอย่างเป็นระบบ ปฏิบัติหน้าที่อย่างสมบูรณ์จะช่วยให้การนำหลักสูตรไปใช้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ได้มากที่สุด

5. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551 : 9) ได้กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรแกนกลางเพื่อจัดการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้ตามที่กำหนดในหลักสูตรเป็นกระบวนการที่สำคัญต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบบนฐานข้อมูลที่ชัดเจนโดยมีลำดับขั้นตอนสำคัญในการดำเนินงานดังนี้

(1) ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองวิทยาการต่าง ๆ ในประเทศและในโลกยุคปัจจุบัน เป็นพื้นฐานสำคัญในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรทั้งมาตรฐานการเรียนรู้ที่เป็นเป้าหมายคุณภาพผู้เรียน โครงสร้างเวลาเรียน เนื้อหา และการวัดประเมินผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมและทันต่อการเปลี่ยนแปลง

(2) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน จากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา นักการศึกษา นักจิตวิทยาการเรียนรู้ ผู้บริหาร และครูผู้สอน เพื่อให้เกิดความคิดมุมมองที่หลากหลายและรอบด้าน

(3) รับฟังความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้อง และร่วมแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อกำหนดเป้าหมายและกรอบทิศทางในการพัฒนาเยาวชนของชาติ

(4) นำร่างหลักสูตรเสนอคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(5) นำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ ในระดับท้องถิ่นและสถานศึกษา

(6) วิจัย ติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร

สุภาพร แพรรวนิต (2555 : ออนไลน์) ได้กล่าวว่า การบริหารหลักสูตรเป็นการนำกระบวนการบริหารมาใช้ในขั้นตอนการวางแผนหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ ตลอดจนการประเมินผลหลักสูตร ซึ่งการบริหารหลักสูตรใด ๆ ให้มีประสิทธิภาพต้องอาศัยบุคคลที่เกี่ยวข้องร่วมมือกัน แต่สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งที่ผู้บริหารหลักสูตรควรคำนึงถึงคือ การเตรียมครูผู้สอน เพราะครูผู้สอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยให้การใช้หลักสูตรนั้นบรรลุเจตนารมณ์ของหลักสูตร โดยครูจะเป็นผู้นำหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอนภายในห้องเรียน ดังนั้น จึงกล่าวไว้ว่า “ครูผู้สอน คือ หัวใจของหลักสูตร” และคุณภาพของครูผู้สอนจึงเป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะนำไปสู่การบรรลุจุดหมายของหลักสูตร ด้วยเหตุนี้หน่วยงานที่ผลิตครูนั้น การผลิตครูหรือพัฒนาครูควรตระหนักถึงคุณภาพของครูด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการผลิตครู ด้วยเหตุนี้จึงควรผลิตให้มีคุณภาพเพียงพอที่จะออกไปปฏิบัติหน้าที่ตามโรงเรียน และสามารถออกไปใช้หลักสูตรได้ โดยสามารถแปลงหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอนได้ ดังนั้น หน่วยงานที่ผลิตครูควรให้ความสำคัญตั้งแต่การคัดเลือกนักศึกษาเข้ามาเรียนวิชาครู หลักสูตรสำหรับผลิตครู และกระบวนการผลิตครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู ส่วนกรณีครูประจำการนั้น หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง มีการติดตามและประเมินผลอย่างจริงจัง ถ้าทุกฝ่ายให้ความร่วมมือกันที่จะเตรียมและพัฒนาครูให้มีคุณภาพ การศึกษาในอนาคตของประเทศก็คงจะมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

มะลิวรรณ ศรีพันธ์ (2553 : 25) ได้สรุปแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร ไว้ดังนี้

การปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรนั้น กระทำเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งสภาพการณ์ของสังคมโดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังนั้นการจะพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย จึงจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาลำรวจสภาพความต้องการของผู้เรียนเพื่อกำหนดเป็นกรอบกว้าง ๆ สำหรับการพัฒนาศาสตร์สภาพความต้องการและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ตลอดจนการวิเคราะห์หลักปรัชญาการศึกษาจากนั้นจึงเป็นขั้นตอนของการดำเนินการกำหนดหลักการ เป้าหมาย จุดประสงค์ เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียน การสอนและการประเมินผล ในส่วนการประเมินผลนั้น อาจพิจารณาได้ 2 กรณี คือ การประเมินผลความก้าวหน้า ความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนประการหนึ่ง และการประเมินผลการใช้หลักสูตรทั้งระบบ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลหลักสูตรทั้ง 2 ประเภทนี้ จะเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาหลักสูตรต่อไป ทั้งในระดับเนื้อหาวิชาและระดับสูงขึ้นไป ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องมีความต่อเนื่องกันอยู่ตลอดเวลา พอสรุปหลักการพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาหลักสูตรได้ ดังนี้

(1) การศึกษาความต้องการของผู้เรียน การวิเคราะห์สภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม ปรัชญาการศึกษา นโยบายทางการเมือง เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้มากำหนดเป็นแนวทางในการ

ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาหลักสูตร ซึ่งขั้นตอนนี้กล่าวได้ว่าเป็นการศึกษาสภาพทั่วไปก่อนการพัฒนาหลักสูตร

(2) กำหนดหลักการ เป้าหมาย จุดประสงค์ของหลักสูตรการจัดทำเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอนจะเป็นกิจกรรมของการพัฒนาหลักสูตร

(3) การนำหลักสูตรไปใช้

(4) การประเมินผลติดตามผล

สัจด์ อุทรานันท์ อ่างใน สุภาพร แพรรวพนิต (2554 : ออนไลน์) ได้เสนอแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรโดยยึดหลักการพัฒนาหลักสูตรทั้งระบบ โดยแบ่งออกเป็นกรร่างหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้และการประเมินผลหลักสูตรทั้งระบบอีกด้วย แบ่งออกเป็นขั้นตอน ซึ่งสามารถแสดงเป็นรูปวัฏจักรของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรได้ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 วัฏจักรกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของสัจด์ อุทรานันท์

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

1. ความหมาย

กษมา วรวรรณ ณ อยุรยา (2536 : 4) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ไม่ได้มีความหมายเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงปัจจัยอื่น ๆ เช่น ลักษณะของครู-อาจารย์ กระบวนการเรียนการสอน และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ และการจัดการศึกษาที่ยั่งยืนนั้น บุคคลที่มีบทบาทสำคัญยิ่ง คือ ครูผู้สอน ซึ่งเป็นผู้ปลูกปั้นและสร้างนิสัยของเยาวชน ปัจจุบันความเจริญทางด้านเทคโนโลยีจะมีมาก แต่ครูยังมีบทบาทสำคัญในการอบรมสร้างนิสัย ที่ไม่มีเทคโนโลยีใด ๆ มาแทนได้

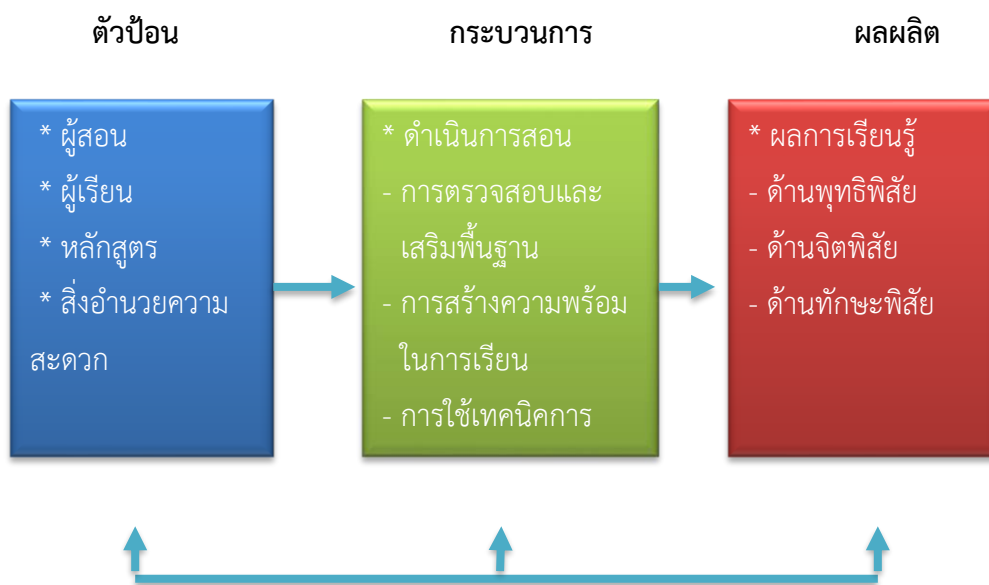
สุมาลี จันทร์ชะลอ (2542 : 11) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ (Learning) เป็นการดำเนินการหรือการจัดประสบการณ์ โดยใช้กิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด การเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพผู้สอนจะต้องจัดทำแผนการสอนเป็นอย่างดี และดำเนินการสอนตามแผนการสอนที่เตรียมไว้

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2553 : 71) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการสอน หลักสูตรฉบับปัจจุบันจะใช้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้ เพราะต้องการเน้นที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง เน้นที่บทบาทของผู้เรียน ถึงแม้ว่าจะเน้นที่บทบาทของผู้เรียน แต่ผู้สอนก็ยังมีบทบาทร่วมด้วยเช่นกัน คือเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ได้แก่ เป็นผู้ให้คำปรึกษา เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด เป็นผู้จัดระเบียบ เป็นผู้แนะนำและกำกับไม่ให้ออกนอกทางหรือหลงทาง เป็นต้น ดังนั้นการใช้คำ การเรียนการสอนจึงมีความหมายที่ยังคงใช้ได้กับหลักสูตรปัจจุบัน

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินการหรือการจัดประสบการณ์ โดยใช้กิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษา ทั้งครู อาจารย์ และผู้เรียน เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้นไป

2. หลักการจัดการเรียนรู้

ผดุงชัย ภูพัฒน์ (2555 : 12-15) กล่าวว่า การทำกิจกรรมหรืองานใด ๆ ก็ตาม ถ้าทำอย่างมีระบบก็จะช่วยให้ทำได้อย่างสะดวกทำได้สำเร็จเรียบร้อยอย่างมีประสิทธิภาพ การมีระบบก็คือ การทำหน้าที่หรือจัดไว้อย่างเป็นระเบียบของส่วนประกอบต่าง ๆ ในระบบนั้น มีความสัมพันธ์หรือเสริมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ จากความสำคัญของการสอนซึ่งจำเป็นที่ผู้ทำหน้าที่สอนจะต้องพัฒนาการสอนของตนอยู่เสมอในการพัฒนาการสอนจำต้องจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ซึ่งในระบบการเรียนการสอนมีองค์ประกอบที่เป็นตัวป้อน กระบวนการ และผลผลิต ดังแสดงในแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 แสดงการติดตามประเมินผลและปรับปรุง

ตัวป้อน (Input)

ตัวป้อน หรือปัจจัยนำเข้าระบบ คือส่วนประกอบต่าง ๆ ที่นำเข้าสู่ระบบ ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร สิ่งอำนวยความสะดวก

ผู้สอน หรือครู เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ซึ่งขึ้นอยู่กับคุณลักษณะหลายประการ ได้แก่ คุณลักษณะด้านพุทธิพิสัย เช่น ความรู้ ความสามารถ ความรู้จำแนกเป็นความรู้ในเนื้อหาสาระที่สอน ความรู้ในเทคนิคการสอนต่าง ๆ ความรู้ในสภาวะแวดล้อมอื่น ๆ ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะด้านจิตพิสัย เช่น ความตั้งใจในการสอน ฯลฯ

ผู้เรียน ผู้เรียนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในระบบการเรียนการสอน ซึ่งจะบรรลุผลสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของผู้เรียนหลายประการ เช่น ความถนัด ความรู้พื้นฐานเดิมความพร้อม ความสนใจและความพากเพียรในการเรียน ทักษะในการเรียนรู้ ความสามารถในการเข้าใจสิ่งที่เรียน ฯลฯ

หลักสูตร หลักสูตรเป็นองค์ประกอบหลักที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หลักสูตรประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐาน 4 ประการ คือ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาสาระที่เรียน กิจกรรมการเรียนการสอน (รวมวิธีสอนและสื่อการเรียนการสอน) และการประเมินผล

สิ่งอำนวยความสะดวก อาจเรียกอีกอย่างว่า “สิ่งแวดล้อมการเรียน” เช่น ห้องเรียน หรือสถานที่เรียน ซึ่งประกอบด้วยโต๊ะ เก้าอี้ แสงสว่าง อุณหภูมิ กระดานดำ ฯลฯ

กระบวนการ (Process)

กระบวนการในระบบการเรียนการสอนก็คือ การดำเนินการสอนซึ่งเป็นกานำเอาตัวป้อน ซึ่งเป็นวัตถุดิบในระบบมาดำเนินการเพื่อให้เกิดผลผลิตตามที่ต้องการ ในการดำเนินการสอนอาจมีกิจกรรมต่าง ๆ หลายกิจกรรม ได้แก่ การตรวจสอบและเสริมพื้นฐาน การสร้างความพร้อมในการเรียน การใช้เทคนิคการสอนต่าง ๆ และการใช้กิจกรรมเสริม

การตรวจสอบและเสริมพื้นฐาน เป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้สอนรู้จักผู้เรียน และได้ข้อสนเทศ ที่นำมาใช้ช่วยเหลือผู้เรียนที่ยังขาดพื้นฐานที่จำเป็นก่อนเรียน ให้ได้มีพื้นฐานที่พร้อมที่จะเรียนโดยไม่มีปัญหาใด ๆ ซึ่งถ้าหากไม่ได้รับการช่วยเหลือดังกล่าว ผู้เรียนอาจเรียนไม่รู้เรื่องทำให้ขาดความสนใจในการเรียนเรื่องนั้น และประสบความล้มเหลวในการเรียน ส่งผลให้การเรียนในเรื่องต่อ ๆ มามีปัญหาโดยตลอด การตรวจสอบพื้นฐาน อาจทำได้โดยการซักถามให้ผู้เรียนคิดตอบคำถามที่ใช้ถามจะเป็นเรื่องที่เป็นพื้นฐานสำคัญต่อการเรียนในเรื่องที่จะดำเนินการสอน แต่วิธีที่ดีกว่านี้ก็คือใช้แบบทดสอบวัดความรู้พื้นฐานของผู้เรียนทุกคน แล้วทำการเสริมพื้นฐานสำหรับผู้ที่มีปัญหา ซึ่งมีหลายวิธี วิธีง่ายและใช้เวลาไม่มากนักก็คือ การเฉลยคำตอบของข้อสอบทุกข้อ โดยใช้วิธีอธิบายและซักถามคำตอบจากผู้เรียน การตรวจสอบและเสริมพื้นฐานจะทำครั้งเดียวในช่วงแรกที่พบผู้เรียน

การสร้างความพร้อมในการเรียน เมื่อเริ่มชั่วโมงเรียน โดยทั่วไปแล้ว จะมีผู้เรียนที่ยังไม่พร้อมที่จะเรียน เช่น พุดคุยกัน คิดถึงเรื่องอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับวิชาที่เรียน ฯลฯ ถ้าผู้สอนเริ่มบรรยายไปเรื่อย ๆ อาจไม่ได้ผลตามที่ต้องการโดยเฉพาะในช่วงต้นชั่วโมงนั้น จึงควรดึงความสนใจของผู้เรียนให้เข้าสู่การเรียนโดยเร็ว ซึ่งทำได้หลายวิธี เช่น ใช้คำถาม ถามให้ผู้เรียนคิดตอบ โดยถามในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนเรื่องนั้น เช่น ถามเหตุการณ์ปัจจุบัน ชาว ถามให้ระลึกถึงสิ่งที่เรียนไปแล้วในช่วงโมงก่อน ฯลฯ ใช้โสตทัศนูปกรณ์ช่วยเร้าความสนใจ เช่น ให้ฟังเทป ให้ดูวิดีโอ ภาพ แผนภูมิของจริงยกเรื่องที่เกี่ยวข้องที่น่าสนใจ มาเล่านำเข้าสู่บทเรียนในการสร้างความพร้อมไม่ควรใช้เวลามากเกินไป น่าจะใช้เวลาไม่เกิน 5 นาที และทำทุกครั้งที่สอน เมื่อพบว่าผู้เรียนยังไม่พร้อม หรือเห็นว่าทำแล้วจะบังเกิดผลดีขึ้น

การใช้เทคนิคการสอนต่าง ๆ เมื่อผู้เรียนมีความพร้อมแล้ว ก็จะทำการสอนโดยใช้เทคนิค วิธีการ และกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีให้เลือกหลายวิธี

การใช้กิจกรรมเสริม วิธีสอนแต่ละวิธี หรือรูปแบบการสอนแต่ละรูปแบบจะมีกิจกรรมต่าง ๆ แตกต่างกันไป บางวิธีจะมีกิจกรรมเดียว บางวิธีมีหลายกิจกรรม ผู้สอนควรพิจารณา กิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเสริมกับวิธีสอน หรือรูปแบบการสอนที่ตนเลือกใช้ หรือเห็นว่าเมื่อนำไปเสริมกับวิธีสอนหรือรูปแบบการสอนนั้นแล้ว จะช่วยให้บรรลุผลการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้นกิจกรรมเสริมมีมากมาย ได้แก่ การให้ทำแบบฝึกหัด การให้การเสริมแรง การใช้คำถามชนิดต่าง ๆ การทบทวนสรุป

การให้ทำแบบฝึกหัด เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสทบทวนความรู้ความเข้าใจ ฝึกการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพิ่มพูนประสบการณ์ในการเรียนรู้นั้น ๆ ให้กว้างขวาง และลุ่มลึกยิ่งขึ้น มีทักษะมากขึ้น (บุญชม ศรีสะอาด และนิภา ศรีไพโรจน์) อาจให้ทำแบบฝึกหัดในชั้นเรียนหลังจากผู้เรียนเข้าใจในเรื่องที่เรียนแล้ว หรือให้ทำโดยใช้เวลานานออกชั้นเรียน เช่น ทำเป็นการบ้าน หรือทั้งสองวิธีร่วมกัน

การให้การเสริมแรง (Reinforcement) เป็นกิจกรรมที่สำคัญมากสำหรับการเรียนรู้ วอลเบอร์ก รวบรวมงานวิจัยตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 – 1983 ประมาณ 3,000 เรื่อง พบว่า การเสริมแรง เป็นองค์ประกอบที่มีผลต่อการเรียนรู้มากที่สุด (Walberg) การให้การเสริมแรงมี 2 ลักษณะคือ การให้การเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) กับการให้การเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement) การให้การเสริมแรงทางบวกมุ่งให้ทราบว่าผู้เรียนทำได้ดีถูกต้องเป็นที่ยอมรับ ได้รับการยกย่อง ตัวอย่างได้แก่ การให้คำชมเชยด้วยวาจา (เช่น ดี เก่ง ยอดเยี่ยมวิเศษ ฯลฯ) การแสดงการยอมรับหรือยกย่องด้วยสีหน้าท่าทาง (เช่น การให้ดาว ฯลฯ) การให้สิ่งของหรือรางวัล (เช่น การให้ของเล่น เครื่องเขียน ถ้วยรางวัล โล่เกียรติยศ ฯลฯ) การให้รู้ความสำเร็จของตนเอง (เช่น ทราบว่า ตอบถูก ฯลฯ) การให้การเสริมแรงทางลบ มุ่งให้ทราบว่าผู้เรียนทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องไม่ควรกระทำเช่นนั้นอีก ตัวอย่างได้แก่ การตำหนิตีตียน การดุคำหรือการทำโทษด้วยวิธีต่าง ๆ การให้การเสริมแรงทางบวกมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กมากกว่าการเสริมแรงทางลบ (Sun and Trowbridge อังโน ผดุงชัย ภูพัฒน์, 2555 : 14-15)

การใช้คำถามชนิดต่าง ๆ เป็นกิจกรรมที่ให้ประโยชน์หลายประการ เช่น ช่วยจูงใจผู้เรียน ควบคุมให้ผู้เรียนตั้งใจเรียน ติดตามการเรียน คิดค้นหาคำตอบ ตรวจสอบผลการเรียนรู้ให้ข้อมูลสะท้อนกลับ (Feedback) เกี่ยวกับการคิด ความเข้าใจ การใช้เหตุผล ขยายมโนทัศน์และสร้างความกระจำชัดในมโนทัศน์ อาจจำแนกประเภทของคำถามตามการแบ่งจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ด้านพุทธิพิสัยของบลูม (Benjamin S. Bloom) หรือถามในลักษณะ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด อย่างไร ทำไม

การทบทวนสรุป เป็นกิจกรรมท้ายชั่วโมง ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในสิ่งที่เรียนไปแล้ว เห็นโครงสร้างและความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาสาระ รู้จักสรุปสาระสำคัญ ฯลฯ

ผลผลิต (Outcome)

ผลผลิตคือ ผลที่เกิดขึ้นในระบบซึ่งเป็นเป้าหมายปลายทางของระบบ สำหรับระบบการเรียนการสอนผลผลิตที่ต้องการก็คือการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนไปในทางที่พึงประสงค์ เป็นการพัฒนาที่ดีในด้านพุทธิพิสัย (Cognitive) จิตพิสัย (Affective) และทักษะพิสัย (Psychomotor)

ผลด้านพุทธิพิสัย ก็คือ ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่เรียนสามารถคิดเปรียบเทียบโยงความสัมพันธ์หรือที่เรียกว่าคิดวิเคราะห์ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์

สามารถใช้วิจารณ์ญาณตัดสินลงสรุปชี้ขาด ประเมินค่าได้ สามารถคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้มีสิ่งใหม่เกิดขึ้นได้ เป็นต้น

ผลด้านจิตพิสัย ก็คือ ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีที่เหมาะสม เช่น มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนต่อวิชาเรียน ต่อเพื่อน ๆ ต่อชุมชน ต่อประเทศชาติ เป็นต้น มีความสนใจในสิ่งที่เรียน มีค่านิยมที่เหมาะสม เป็นต้น

ผลด้านทักษะพิสัย ก็คือ ผู้เรียนมีความคล่องแคล่ว ชำนิชำนาญ ในทางการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น การใช้มือ การใช้สายตา ฯลฯ ทักษะด้านพิมพ์ดีด เล่นดนตรี เล่นกีฬา ทักษะในการสร้างผลผลิต ด้านศิลปะ หัตถกรรม การช่าง อุตสาหกรรม การเกษตร เป็นต้น

นวลจิตต์ เขวกีรติพงศ์ (2545 : 28-30) ได้กล่าวถึง เทคนิคการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ไว้ดังนี้

ความเข้าใจด้านจิตวิทยาและปรัชญา เชื่อว่าผู้เรียนสามารถสร้างความรู้จากสิ่งที่เขาเรียนรู้และเข้าใจ ในสมองของผู้เรียนมีโครงสร้างความรู้ซึ่งเป็นประสบการณ์เดิมอยู่ เมื่อได้รับข้อมูลใหม่ผู้เรียนจะพยายามนำข้อมูลนั้นมาต่อเติมกับโครงสร้างความรู้เดิมที่มีอยู่อาจทำโครงสร้างความรู้ นั้นให้มีแขนงเพิ่มขึ้นโดยโครงสร้างเดิมไม่เปลี่ยนแปลงหรืออาจปรับเปลี่ยนโครงสร้างเดิมเพื่อให้สามารถรับข้อมูลใหม่เพิ่มขึ้นได้ ครูจึงมีหน้าที่จัดประสบการณ์เพื่อให้ข้อมูลใหม่และใช้คำถามหรือคำสั่งให้ผู้เรียนคิดหรือลงมือปฏิบัติเพื่อช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลในสมอง

นอกจากนี้ครูยังควรมีบทบาทช่วยให้ผู้เรียนได้จัดระบบระเบียบของข้อมูลเพิ่มจำได้ง่าย และนำมาใช้งานได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นเทคนิคการจัดข้อมูลเพื่อจำได้ง่ายและนำมาใช้งานได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นเทคนิคการจัดกิจกรรมที่จะกล่าวถึงในส่วนนี้คือ เทคนิคในการจัดประสบการณ์เพื่อนำเสนอข้อมูลใหม่ เทคนิคการใช้คำถามให้คิดหรือลงมือปฏิบัติเพื่อเชื่อมโยงความรู้ข้อมูลในสมอง และเทคนิคการจัดระบบข้อมูลความรู้

(1) เทคนิคการจัดประสบการณ์เพื่อนำเสนอข้อมูลใหม่ โดยต้องเป็นสิ่งที่น่าสนใจท้าทายให้คิด ต้องไม่ยากหรือง่ายเกินไปสำหรับผู้เรียนที่จะทำความเข้าใจและเชื่อมโยงเข้ากับความรู้เดิม ครูควรมีข้อมูลเกี่ยวกับความรู้เดิมของผู้เรียนเพื่อจัดประสบการณ์อย่างเหมาะสม และในการจัดเตรียมประสบการณ์ครูจะต้องวิเคราะห์สถานการณ์ให้รู้ว่า ข้อมูลส่วนใดเป็นจุดสำคัญที่ผู้เรียนต้องสังเกตเป็นจุดสำคัญที่จะทำให้เกิดความเข้าใจ แล้วจึงตั้งประเด็นคำถามหรือคำสั่งให้ผู้เรียนหาคำตอบหรือปฏิบัติเพื่อให้ค้นพบคำตอบ ตัวอย่างเช่น การนำเสนอประสบการณ์ด้วยการใช้กรณีศึกษาโดยมีคำสั่งให้ปฏิบัติหรือคำถามที่ต้องค้นหาคำตอบไว้ล่วงหน้า ให้ผู้เรียนมีเป้าหมายในการเรียนรู้ ข้อควรระวังคือ ครูควรคิดหาวิธีการที่หลากหลายไม่ซ้ำซากในการนำเสนอประสบการณ์เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเบื่อหน่าย

(2) เทคนิคการใช้คำถามหรือคำสั่งให้ผู้เรียนคิดหรือลงมือปฏิบัติเพื่อเชื่อมโยงความรู้ข้อมูลในสมอง ในส่วนของการใช้คำถาม ครูควรศึกษาและฝึกฝนทักษะการใช้คำถามเพื่อช่วย

กระตุ้นความคิดของผู้เรียน และใช้เทคนิคที่สำคัญในขณะตั้งคำถาม เช่น การถามซ้ำให้ผู้เรียนหลายคนมีส่วนร่วมในการตอบคำถามเดียวกัน ดังนั้นคำถามนั้นจึงควรมีคำตอบที่ถูกได้หลายคำตอบ การตอบคำถามของคนหลายคนจะทำให้ได้คำตอบที่ถูกต้องสมบูรณ์เพิ่มขึ้น การใช้เวลาผู้เรียนคิดก่อนตอบเพื่อให้เวลาผู้เรียนได้รวบรวมเรียบเรียงคำตอบ โดยทั่วไปใช้เวลาประมาณ 3-5 วินาที ในขณะที่ผู้เรียนตอบ ครูไม่ควรขัดจังหวะพูดขึ้นกลางคันทำให้ผู้เรียนพูดไม่จบและเมื่อผู้เรียนตอบคำถามเสร็จแล้วครูควรให้การเสริมแรงด้วยวิธีการที่เหมาะสมหรือให้ข้อมูลย้อนกลับให้ผู้เรียนรู้ผลคำตอบของตนเองทันที ครูควรใช้คำถามเป็นระยะ ๆ เพื่อช่วยผู้เรียนเชื่อมโยงความคิด

ในส่วนของการใช้คำสั่ง ครูสามารถใช้คำสั่งกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดเพื่อนำทางให้ผู้เรียนสร้างความรู้ได้ ครูควรศึกษาให้เข้าใจพฤติกรรมย่อยของทักษะการคิดแบบต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้สร้างคำสั่ง นำทางให้คิด เช่น ครูต้องการฝึกทักษะการสังเกต ครูต้องเข้าใจก่อนว่า การสังเกตคือการทำอะไร ต้องให้ผู้เรียนทำพฤติกรรมใดจึงจะสังเกตได้ เมื่อพบว่าการสังเกตคือพฤติกรรมการใช้ประสาททั้งห้าเพื่อรับรู้ข้อมูล ครูต้องการให้ผู้เรียนฝึกทักษะการสังเกต ก็ต้องสั่งให้ผู้เรียนใช้ประสาททั้งห้าเพื่อรับรู้ข้อมูล ครูต้องการให้ผู้เรียนฝึกทักษะการสังเกต ก็ต้องสั่งให้ผู้เรียนใช้ประสาททั้งห้าในการรับรู้ข้อมูลแล้วบอกข้อมูลนั้นออกมา การออกแบบคำสั่งให้ผู้เรียนฝึกทักษะการคิดต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนคิดได้เร็วขึ้น และสามารถสร้างความรู้ได้เร็วขึ้นด้วย

(3) เทคนิคการจัดระบบข้อมูลความรู้ ในกิจกรรมการสร้างความรู้เมื่อผู้เรียนได้รับประสบการณ์ใหม่จะพยายามนำข้อมูลที่เป็นความรู้ใหม่ไปเชื่อมโยงเข้ากับโครงสร้างความรู้เดิมในกระบวนการทางสมอง ถ้าครูมีโอกาสตรวจสอบความถูกต้องของการเชื่อมโยงความคิดนี้ จะสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับกับผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม แต่ไม่สามารถทำได้เพราะมองไม่เห็น ดังนั้นจึงเกิดแนวคิดเกี่ยวกับการใช้แผนผังความคิดโดยให้ผู้เรียนเขียนข้อมูลที่รู้และเข้าใจออกมาเป็นแผนผังแสดงให้เห็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ต่าง ๆ และอธิบายถึงความสัมพันธ์เหล่านั้นตามความเข้าใจเป็นข้อมูลที่ยืนยันความเข้าใจและสามารถตรวจสอบได้ การเขียนแผนผังความคิดจึงเป็นเทคนิคสำคัญอย่างยิ่งที่ครูควรศึกษาและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียน

การเขียนแผนผังความคิดได้มีผู้กล่าวถึงไว้หลายลักษณะในชื่อต่าง ๆ ได้แก่ แผนที่ความคิด แผนผังความรู้ แผนภูมิ mind map หรือแผนที่ความคิดในใจ concept map หรือแผนที่ความคิดรวบยอด และ web ซึ่งหมายถึง การโยงใยข้อมูลของความคิดที่เกี่ยวข้องกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามความเข้าใจของผู้เขียน คำทุกคำที่กล่าวถึงนี้ ชนาธิป พรกุล อ่างโน นวลจิตต์ เขาวงกตพิงค์ (2545 : 31-32) ได้กล่าวถึงภาพรวมของการเขียนแผนผังความคิดในทุกลักษณะ โดยใช้คำว่าแผนภาพโครงสร้างความรู้ (Graphic Organizers) และได้ให้รายละเอียดที่น่าสนใจไว้ ดังนี้

แผนภาพโครงสร้างความรู้เป็นการเสนอข้อมูลหรือความรู้เป็นภาพ ภายหลังจากที่ข้อมูลได้ผ่านกระบวนการทางสติปัญญาหรือกระบวนการสร้างความรู้ แผนภาพนี้เป็นที่บรรจุข้อมูล

สำคัญจำนวนหนึ่ง และเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้มองเห็นความคิดและวิธีคิดที่อยู่ภายในสมองของผู้สร้างแผนภาพนั้น โดยผ่านขั้นตอนการกระทำ ดังต่อไปนี้

- (1) ศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ
- (2) ใช้กระบวนการทางสติปัญญาจัดกระทำกับข้อมูล โดยทำความเข้าใจ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ และ
- (3) เขียนเป็นแผนภาพความสัมพันธ์โยงใยตามความเข้าใจ

ในการศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ครูควรจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ไม่ใช่ได้รับจากครูโดยตรงเพียงอย่างเดียวบุคคลอื่น ๆ และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ในสังคมล้วนเป็นแหล่งข้อมูลได้ เมื่อทำเช่นนี้สม่ำเสมอ ผู้เรียนจะรับรู้ว่ารอบตัวที่อยู่เป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นการส่งเสริมนิสัยใฝ่รู้ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดสังคมของการเรียนรู้

ในการใช้กระบวนการทางสติปัญญา ผู้เรียนจะใช้กระบวนการคิดและจัดระบบระเบียบข้อมูลที่ยุ่งเหยิงในสมอง ซึ่งจะมีผลทำให้จำได้นานและสามารถตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของตัวเองได้ ดังนั้น ถ้าผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับประเภทของแผนภาพที่จะเขียน ก็จะสามารถเลือกเขียนแผนภาพได้เหมาะสมกับข้อมูลที่มีอยู่ ครูจึงควรทำความเข้าใจแล้วฝึกให้ผู้เรียนทำแผนภาพต่อไป

นอกจากเทคนิค 3 ประการที่กล่าวถึงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตัวเองแล้วยังมีวิธีสอนบางวิธีที่ครูควรศึกษาทำความเข้าใจเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ การสอนให้เกิดความคิดรวบยอด การสอนโดยใช้วิธีอุปนัยที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ในสิ่งที่เป็นความคิดรวบยอดหรือหลักการ โดยการศึกษาตัวอย่างหลากหลายที่ครูเตรียมไว้ให้ แล้วใช้คำถามและคำสั่งเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงให้เกิดการเรียนรู้

3. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

นวลจิตต์ เขาวงกิตพิงศ์ (2545 : 11-20) ได้กล่าวถึง แนวคิดจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ ที่ยอมรับว่าบุคคลหรือผู้เรียนมีความแตกต่างกัน และทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญครูหรือผู้จัดการเรียนรู้ควรมีความเชื่อพื้นฐานอย่างน้อย 3 ประการ คือ

- (1) เชื่อว่าทุกคนมีความแตกต่างกัน
- (2) เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้
- (3) เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดได้ทุกที่ ทุกเวลา

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงเป็นการจัดบรรยากาศ จัดกิจกรรม จัดสื่อ จัดสถานการณ์ ฯลฯ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ ครูจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรู้จักผู้เรียนครอบคลุม

อย่างรอบด้านและสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปเป็นพื้นฐานการออกแบบหรือวางแผนการเรียนรู้ ได้สอดคล้องกับผู้เรียน สำหรับในการจัดกิจกรรมหรือออกแบบการเรียนรู้ อาจทำได้หลายวิธีการและหลายเทคนิค แต่มีข้อควรคำนึงว่าในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้งแต่ละเรื่อง ได้เปิดโอกาสให้กับผู้เรียนในเรื่องต่อไปนี้หรือไม่

(1) เปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้เลือกหรือตัดสินใจในเนื้อหาสาระที่สนใจเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนหรือไม่

(2) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยได้คิดได้รวบรวมความรู้ และลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองหรือไม่ซึ่ง ทิศนา ขัมมณี ได้นำเสนอแนวคิดในการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมและสามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติ ดังนี้

2.1) กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย (Physical participation) คือเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อช่วยให้ประสาทการเรียนรู้ของผู้เรียนตื่นตัวพร้อมที่จะรับข้อมูลและการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น การรับรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ ถ้าผู้เรียนอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อม แม้จะมีการให้ความรู้ที่ดี ๆ ผู้เรียนก็ไม่สามารถรับได้ ดังจะเห็นว่าถ้าปล่อยให้ผู้เรียนนั่งนาน ๆ ในไม่ช้าผู้เรียนก็จะหลับหรือคิดเรื่องอื่น ๆ แต่ถ้าให้มีการเคลื่อนไหวทางกายบ้างก็จะทำให้ประสาทการเรียนรู้ของผู้เรียนตื่นตัวและพร้อมที่จะรับและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ดี ดังนั้นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนจึงควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นระยะ ๆ ตามความเหมาะสมกับวัยและระดับความสนใจของผู้เรียน

2.2) กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางสติปัญญา (Intellectual participation) คือเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเคลื่อนไหวทางสติปัญญา ต้องเป็นกิจกรรมที่ทำทลายความคิดของผู้เรียน สามารถกระตุ้นสมองของผู้เรียนให้เกิดการเคลื่อนไหว ต้องเป็นเรื่องที่ไม่ยากหรือง่ายเกินไปทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกที่จะคิด

2.3) กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม (Social participation) คือเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว เนื่องจากมนุษย์จำเป็นต้องอยู่รวมกันเป็นหมู่คณะ มนุษย์ต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางด้านสังคม

2.4) กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทางอารมณ์ (Emotional participation) คือ เป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้เกิดความหมายต่อตนเองโดยกิจกรรมดังกล่าวควรเกี่ยวข้องกับผู้เรียนโดยตรง โดยปกติการมีส่วนร่วมทางอารมณ์นี้มักเกิดขึ้นพร้อมกับการกระทำอื่น ๆ อยู่แล้ว เช่น กิจกรรมทางกาย

สติปัญญา และสังคม ทุกครั้งที่ครูให้ผู้เรียนเคลื่อนที่เปลี่ยนอิริยาบถ เปลี่ยนกิจกรรม ผู้เรียนจะเกิดอารมณ์ ความรู้สึกตามมาด้วยเสมอ อาจเป็นความพอใจ ไม่พอใจ หรือเฉย ๆ

จากแนวคิดที่กล่าวถึงข้างต้นเป็นที่มาของการนำเสนอชื่อ “CIPPA” ซึ่งระบอบองค์ประกอบสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กล่าวคือ

C มาจากคำว่า Construct หมายถึง การสร้างความรู้ตามแนวคิดของทฤษฎีการสรรค์สร้างความรู้ (Constructivism) โดยครูสร้างกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา

I มาจากคำว่า Interaction หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลและแหล่งความรู้ที่หลากหลาย ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม

P มาจากคำว่า Physical Participation หมายถึง การให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เคลื่อนไหวร่างกายโดยการทำกิจกรรมในลักษณะต่างๆ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางกาย

P มาจากคำว่า Process Learning หมายถึง การเรียนรู้กระบวนการต่างๆ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม กระบวนการพัฒนาตนเอง เป็นต้น การเรียนรู้กระบวนการเป็นสิ่งสำคัญเช่นเดียวกับการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ และการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางด้านสติปัญญาอีกด้วย

A มาจากคำว่า Application หมายถึง การนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีการปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่มีความหมาย

การระบอบองค์ประกอบสำคัญในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อช่วยผู้เรียนได้แสดงบทบาทต่าง ๆ อันเป็นการแสดงความสำคัญของผู้เรียน เป็นตัวอักษรย่อ “CIPPA” นี้เพื่อให้ง่ายที่จะจำและนำไปใช้เป็นหลักในการปฏิบัติได้โดยสะดวก

การจัดการเรียนการสอนทั่วไป ครูสามารถออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ตามแนวทาง ต่อไปนี้

(1) การจัดกิจกรรมเอื้ออำนวยให้เกิดการสร้างความรู้ (Construct) จากความคิดเห็นพื้นฐานที่เชื่อว่า ในสมองของผู้เรียนมิได้มีแต่ความว่างเปล่าแต่ทุกคนมีประสบการณ์เดิมของตนเอง เมื่อได้รับประสบการณ์ใหม่ สมองจะพยายามปรับข้อมูลเดิมที่มีอยู่โดยการต่อเติมเข้าไปในกรณีที่มีข้อมูลเดิมและข้อมูลใหม่ไม่มีความขัดแย้งกัน แต่ถ้าขัดแย้งกันก็จะปรับโครงสร้างของข้อมูลเดิมเพื่อให้สามารถรับข้อมูลใหม่ได้ ซึ่งอาจทำให้โครงสร้างของข้อมูลเดิมเปลี่ยนแปลงไป และถ้าผู้เรียนได้

มีโอกาสแสดงความรู้ที่สร้างได้นั้นออกมาด้วยคำพูดของตนเอง การสร้างความรู้นั้นก็สมบูรณ์ ดังนั้นถ้าครูสามารถออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำตามแนวคิดนี้ ผู้เรียนก็จะสามารถสร้างความรู้ได้ พฤติกรรมที่ครูควรออกแบบในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน มีดังนี้

- 1.1) ให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้เดิม
- 1.2) ให้ผู้เรียนได้รับ/แสวงหา/รวบรวมข้อมูล/ประสบการณ์ต่าง ๆ
- 1.3) ให้ผู้เรียนได้ศึกษาข้อมูล ทำความเข้าใจ และสร้างความหมายข้อมูล/ประสบการณ์ต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการคิดและกระบวนการอื่นๆที่จำเป็น
- 1.4) ให้ผู้เรียนได้สรุปจัดระเบียบ/โครงสร้างความรู้
- 1.5) ให้ผู้เรียนได้แสดงออกในสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ

ในกิจกรรมการเรียนการสอนทั่วไป ครูสามารถออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องตามลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ในขณะที่ให้ความรู้ โดยเปลี่ยนบทบาทจากที่เคยบอกความรู้โดยตรง ให้ผู้เรียนบันทึกหรือคัดเลือกเป็นการใช้คำสั่งและคำถามดำเนินกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำเพื่อสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยครูเตรียมสื่อการสอนที่เป็นตัวอย่างเครื่องมือหรือการปฏิบัติงานในลักษณะต่าง ๆ เป็นข้อมูลหรือประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เข้าใจครูอาจชี้แนะข้อมูลที่ควรสังเกตและวิธีการจัดระบบระเบียบโครงสร้างความรู้ให้ เช่น สอนให้เขียนโครงสร้างความรู้เป็นแผนผังที่ตนเองเข้าใจ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เรื่องใด เช่น ให้อธิบายแผนผังความคิดที่ตนเองเขียนขึ้นตามความเข้าใจหรือให้เล่าถึงสิ่งที่เรียนรู้โดยครูใช้คำถามหรือคำสั่งเป็นสื่อ และมีการเสริมแรงอย่างเหมาะสมในภายหลังก็ทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจ เกิดความสนุกและต้องการเรียนรู้อีก

(2) การจัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) คือ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้กระทำสิ่งต่าง ๆ หรือการกระทำบางสิ่งบางอย่าง ดังต่อไปนี้

- 2.1) ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ได้แก่ การพูด อภิปรายกับเพื่อนกับครู หรือผู้เกี่ยวข้องกับการทำงาน ผู้ที่สามารถให้ข้อมูลบางอย่างที่ผู้เรียนต้องการได้
- 2.2) ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น กำหนดให้ผู้เรียนสำรวจอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าในบริเวณโรงเรียน
- 2.3) ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น กำหนดให้ผู้เรียนสังเกตการกินอาหารของสัตว์หรือรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของต้นไม้ชนิดต่าง ๆ
- 2.4) ให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางด้านสื่อสารสนเทศ วัสดุ และเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น ให้ผู้เรียนไปหาข้อมูลจากคอมพิวเตอร์หรือให้อ่านใบความรู้ ใบงาน หรือใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการเรียน

(3) การจัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกาย (Physical Participation) คือ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหวอวัยวะหรือกล้ามเนื้อต่าง ๆ เป็น

ระยะ ๆ ตามความเหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความสนใจของผู้เรียน โดยกล่ามนื้อที่เคลื่อนไหว อาจเป็นส่วนต่าง ๆ ดังนี้

3.1) กล่ามนื้อมด้อย เช่น การพิมพ์ดีด ร้อยมาลัย พับกระดาษ วาดรูป เย็บผ้า ใช้ไขควง เขียนแบบ เรียงตัวหนังสือ ปฏิบัติการใช้เครื่องมือวิทยาศาสตร์

3.2) กล่ามนื้อมดใหญ่ เช่น กิจกรรมย้ายกลุ่ม ย้ายเก้าอี้ จัดโต๊ะ ทูบโลหะ ตอกตะปู ยกของ ก่ออิฐ ฉาบปูน ขุดดิน ฯลฯ

(4) การจัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการ คือ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการกลุ่ม กระบวนการศึกษาด้วยตนเอง กระบวนการจัดการ กระบวนการแก้ปัญหาและตัดสินใจ กระบวนการทำงาน กระบวนการอื่น ๆ โดยครูจัดกิจกรรม สถานการณ์ หรือกำหนดให้ผู้เรียนหาข้อมูลหรือความรู้ โดยใช้กระบวนการดังกล่าวเป็นเครื่องมือ

อีกประเด็นหนึ่งคือ การใช้กระบวนการกลุ่มในการทำงาน ต้องแบ่งหน้าที่การทำงาน สมาชิกทุกคนต้องมีส่วนร่วมทำงานชิ้นนั้นสำเร็จ มิใช่ให้ผู้เรียนมานั่งรวมกลุ่มกันแต่ทำงานแบบต่างคนต่างทำ เพราะผู้เรียนจะได้มีโอกาสรับรู้บทบาทของตนเองในการทำงานร่วมกับคนอื่น ตลอดจนรู้วิธีการจัดระบบระเบียบการทำงานในกลุ่มเพื่อให้งานกลุ่มบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายต่อไป ก็จะสามารถใช้กระบวนการกลุ่มนี้ในการทำงานกับคนกลุ่มอื่น ๆ ในสังคมที่ผู้เรียนเป็นสมาชิกอยู่ได้

(5) การจัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยให้เกิดการประยุกต์ใช้ความรู้ (Application) คือ การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสได้กระทำสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

5.1) ได้นำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ที่หลากหลาย

5.2) ได้ฝึกฝนพฤติกรรมการเรียนรู้จนเกิดความชำนาญ

โดยครูจัดสถานการณ์ แบบฝึกหัด หรือโจทย์ปัญหาให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ เพื่อให้เกิดความมั่นใจและความชำนาญในการที่จะนำเอาความรู้ที่นำมาใช้เป็นประจำในชีวิตจริง

การจัดกิจกรรมนั้นขั้นตอนนี้เป็นประเด็นที่มีความสำคัญแต่กลับเป็นจุดอ่อนของการจัดการเรียนการสอนของไทยทุกระดับเพราะมีการปฏิบัติหรือมีพฤติกรรมนำความรู้ ความเข้าใจที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างน้อย ทั้งนี้ เนื่องจากในการเรียนการสอนผู้เรียนยังขาดการฝึกฝนการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวคิดที่กล่าวถึงข้างต้น สามารถใช้ได้กับการจัดการเรียนการสอนทุกวิชาและทุกระดับชั้น เพียงแต่ธรรมชาติของเนื้อหาวิชาที่ต่างกันจะมีลักษณะที่เอื้ออำนวยให้ครูออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในจุดเด่นที่ต่างกัน คือ

(1) รายวิชาที่มีเนื้อหามุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้กฎเกณฑ์และการนำเอากฎเกณฑ์ไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น วิชาคณิตศาสตร์หรือการใช้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ครูสามารถใช้กิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง โดยใช้วิธีสอนแบบอุปนัย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำกฎเกณฑ์ที่ทำความเข้าใจได้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยใช้วิธีการสอนแบบนิรนัย การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นก็จะเป็นการเรียนรู้ที่ยั่งยืน เพราะผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตัวเอง

(2) รายวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้จากการค้นคว้าทดลอง และการอภิปรายโดยใช้หลักเหตุผล เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนมีโอกาสที่จะได้สร้างความรู้เองโดยตรง เพียงแต่ครูต้องรู้จักการใช้คำถามที่ช่วยและเชื่อมโยงความคิดประกอบกับการได้มีโอกาสทำการทดลองเป็นการปฏิบัติร่วมกัน ผู้เรียนจะได้มีปฏิสัมพันธ์กันมีการเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อสร้างความรู้ผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ทำมาอยู่แล้ว

(3) รายวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลที่หลากหลายเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ข้อมูลที่มีลักษณะช่วยให้ออกความคิดเห็นได้ เช่น วิชาสังคมศึกษาและวรรณคดีเป็นลักษณะพิเศษที่ครูจะนำมาใช้เป็นเครื่องมือให้เกิดกิจกรรมการใช้ความคิด อภิปราย นำไปสู่ข้อสรุป เป็นผลการเรียนรู้และการสร้างนิสัยยอมรับฟังความคิดเห็นกัน เป็นวิถีทางที่ดีในการปลูกฝังประชาธิปไตยให้กับผู้เรียน

(4) รายวิชาที่ต้องอาศัยการเคลื่อนไหวร่างกายเป็นหลัก เช่น วิชาพลศึกษาและการทำงานอาชีพครูควรใช้โอกาสดังกล่าว ให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ผ่านกระบวนการทำงาน

(5) รายวิชาที่ส่งเสริมความคิดจินตนาการและการสร้างสุนทรียภาพ เช่น วิชาศิลปะและดนตรี นอกจากจะมีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกายแล้ว ผู้เรียนยังมีโอกาสได้สร้างความรู้ และความรู้สึกที่ดี ผ่านกระบวนการทำงานที่ครูออกแบบไว้ให้

ครูที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มักเป็นครูที่มีความตั้งใจและสนุกในการทำงานสอนเป็นคนช่างสังเกตและเอาใจใส่ผู้เรียนและมักจะได้ผลการตอบสนองที่ดีจากผู้เรียนแม้จะยังไม่มากในจุดเริ่มต้น แม้เมื่อปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ก็จะสังเกตได้ถึงการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนในทางที่ดีขึ้น ในประเด็นของการออกแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะได้กล่าวถึงเทคนิคต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อครูในตอนต่อไปอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

กรมสามัญศึกษา (2544 : 12-16) ได้กล่าวถึงสถานศึกษาควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนการสอนว่า การจัดการศึกษาว่าด้วย มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ในเรื่องต่อไปนี้

1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบ การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและ ประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ ภูมิปัญญา

4) ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาอย่างถูกต้อง

5) ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและ อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วน หนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6) การจัดการเรียนรู้ให้เกิดได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับ บิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้ อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปใน กระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษาให้สถานศึกษาใช้ วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อและให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวรรค หนึ่งมาใช้ประกอบพิจารณาด้วย

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรค หนึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึง ประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตาม มาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลายทั้งนี้ให้จัดตามความเหมาะสม ของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพสาระของ หลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคมสำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่งและวรรคสองแล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพขั้นสูงและการค้นคว้าวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ และสถาบัน สังคมอื่นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการ จัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการ ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการ ส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับทางการ การ ปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หมวด 4 จะสำเร็จได้นั้นถือว่าครูเป็นหัวใจ สำคัญที่สุดในการปฏิรูปการเรียนรู้

ผดุงชัย ภูพัฒน์ (2555 : 2-3) ได้กล่าวถึง แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ว่า ครูถือเป็น องค์กรประกอบสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในแต่ละวิชา หรือแต่ละหน่วยของการเรียนรู้ ครูมีบทบาทสำคัญทั้งในขั้นเตรียมการขั้นดำเนินกิจกรรม ขั้นประเมิน และขั้นใช้ผลการประเมิน

(1) ชั้นเตรียมการ

1.1 เตรียมตัวผู้สอน ศึกษาค้นคว้าจนเป็นแหล่งความรู้ (resource person) พัฒนาทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ปรับบุคลิกลักษณะให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.2 เตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ วางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ สถานการณ์ (สภาพจริง ชีวิตประจำวัน) แผนกิจกรรมเน้นกระบวนการคิด เตรียมวัสดุอุปกรณ์ แหล่งวิทยาการ

1.3 เตรียมตัวผู้เรียน ตรวจสอบและพัฒนาความรู้/ทักษะพื้นฐานที่จำเป็น พัฒนาบุคลิกลักษณะให้เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน

(2) ชั้นดำเนินกิจกรรม

ผู้สอนทำหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน กระตุ้น ส่งเสริม อำนวยความสะดวก ช่วย และแนะนำ (ไม่ใช่ชี้นำ)

2.1 ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้/ทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ดังกล่าวครูถ่ายทอดมโนทัศน์เบื้องต้นที่จำเป็น เริ่มจากสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ จากง่ายไปยาก ใกล้เคียงไปสู่ไกลตัว สร้างความต้องการที่จะศึกษาเพิ่มเติม ผู้เรียนสามารถคิดได้ว่าต้องการอะไร และควรจะต้องทำอย่างไรจึงจะได้เรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการ

2.2 ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการแสวงหาความรู้ในเรื่องนั้น ครูควรส่งเสริมทักษะกระบวนการ ไม่ใช่เน้นเนื้อหาเพียงอย่างเดียว ครูช่วยแนะนำแนวทางและแหล่งความรู้

2.3 ช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ทักษะใหม่ และบูรณาการเข้ากับความรู้/ทักษะเดิม

2.4 ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างอิสระ ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้วิธีการนำความรู้และทักษะใช้แก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ และบุคคลในสังคม

4. ทฤษฎีการเรียนรู้ไปใช้ในการเรียนการสอน

ทิตนา แชมมณี (2559 : 50-78) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้และการสอนในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นทฤษฎีที่ยังมีการนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอนกันอย่างกว้างขวาง สำหรับในบทนี้ขอนำเสนอทฤษฎีการเรียนรู้และการสอนที่สำคัญ 4 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพุทธินิยมหรือกลุ่มความรู้ความเข้าใจ ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มผสมผสาน ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม และทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม โดยแต่ละทฤษฎีจะนำเสนอแยกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นแนวคิดหรือหลักการของทฤษฎี และส่วนที่เป็นแนวทางการประยุกต์ใช้ทฤษฎีนั้น ๆ ในการจัดการเรียนการสอน มีรายละเอียดดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism)

นักทฤษฎีกลุ่มพุทธินิยม เป็นกลุ่มที่เน้นกระบวนการทางปัญญาหรือความรู้ความเข้าใจ ซึ่งได้ขยายขอบเขตของการเรียนรู้จากด้านพฤติกรรมที่เกิดจากกระบวนการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ไปสู่กระบวนการทางความคิด ซึ่งเป็นกระบวนการภายในของสมอง พวกเขาเชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์มีความซับซ้อนยิ่งไปกว่าพฤติกรรมที่เกิดจากกระบวนการตอบสนองต่อสิ่งเร้า เป็นกระบวนการทางความคิดที่เกิดจากการสะสมข้อมูล การสร้างความหมายและความสัมพันธ์ของข้อมูลและการดึงข้อมูลออกมาใช้ในการกระทำและการแก้ปัญหาต่างๆ การเรียนรู้จึงเป็นกระบวนการทางสติปัญญาของมนุษย์ในการที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจของตนเอง ทฤษฎีที่สำคัญในกลุ่มนี้มี 6 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีเกสตัลท์ ทฤษฎีสนามทฤษฎีเครื่องหมาย ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ และทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมาย

1.1 ทฤษฎีเกสตัลท์ (Gestalt Theory)

ผู้ที่ร่วมก่อตั้งทฤษฎีเกสตัลท์ประกอบด้วย แมกซ์ เวอร์ไทม์เมอร์ (Max Wertheimer) นักจิตวิทยาชาวเชค วูล์ฟแกงค์ โคห์เลอร์ (Wolfgang Kohler) และเคิร์ต คอฟฟ์กา (Kurt Koffka) นักจิตวิทยาชาวเยอรมัน แนวความคิดหลักของทฤษฎีนี้เน้นการเรียนรู้ ในลักษณะที่เป็นส่วนรวม (Wholeness) ซึ่งส่วนรวมในที่นี้ไม่ใช่เป็นเพียงผลรวมของส่วนย่อยยกการเรียนรู้ตามทฤษฎีเกสตัลท์สรุปได้ดังนี้

- 1) การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางความคิดซึ่งเกิดขึ้นภายในของมนุษย์
- 2) บุคคลจะเรียนรู้จากสิ่งเร้าที่เป็นส่วนรวมได้ดีกว่าสิ่งเร้าที่เป็นส่วนย่อย
- 3) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ คือ

3.1) การรับรู้ (Perception) เป็นกระบวนการที่บุคคลใช้ประสาทสัมผัสรับสิ่งเร้าจากภายนอกแล้วถ่ายโอนเข้าสู่สมองเพื่อผ่านเข้าสู่กระบวนการคิด โดยบุคคลจะใช้ประสบการณ์เดิมมาตีความหมายของสิ่งเร้าและตอบสนองออกไปตามที่ตนตีความหมาย

3.2) การหยั่งเห็น (Insight) เป็นการค้นพบหรือการเกิดความเข้าใจในแนวทางการแก้ปัญหาอย่างฉับพลัน อันเนื่องมาจากการพิจารณาปัญหาโดยส่วนรวมและการใช้กระบวนการทางความคิดและสติปัญญาของบุคคลนั้นในการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับปัญหาหรือสถานการณ์ที่เผชิญ ดังนั้นปัจจัยสำคัญของการเรียนรู้แบบหยั่งเห็น ก็คือการมีประสบการณ์เดิมหากมีการสะสมประสบการณ์ไว้มากก็จะสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้แบบหยั่งเห็นได้มากเช่นกัน ซึ่งโคห์เลอร์ (Kohler) ได้ทำการทดลองเพื่อศึกษาการเรียนรู้ของลิงโดยสังเกตวิธีการที่ลิงพยายามจะเอากล้วยซึ่งแขวนอยู่สูงเกินกว่าที่จะเอื้อมถึงมากนัก ในที่สุดลิงเกิดความคิดที่จะเอาไม้ไปสอยกล้วยที่แขวนเอามากินได้แสดงว่าลิงเกิดการเรียนรู้แบบหยั่งเห็น

- 4) การจัดระเบียบการรับรู้มีกฎดังนี้

4.1 กฎการรับรู้ส่วนรวมและส่วนย่อย (Law of Pregnant) การรับรู้ของบุคคลต่อสิ่งเร้าเดียวกันอาจแตกต่างกันเพราะมีการใช้ประสบการณ์เดิมมารับรู้ส่วนรวมและส่วนย่อยต่างกัน

4.2 กฎแห่งความคล้ายคลึง (Law of Similarity) สิ่งเร้าใดที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน บุคคลจะรับรู้ได้ว่าเป็นพวกเดียวกัน

4.3 กฎแห่งความใกล้เคียง (Law of Proximity) สิ่งเร้าที่มีความใกล้เคียงกัน บุคคลมักรับรู้ว่าเป็นพวกเดียวกัน

4.4 กฎแห่งความสมบูรณ์ (Law of Closure) หากบุคคลได้พบกับสิ่งเร้าที่มีลักษณะยังไม่สมบูรณ์ บุคคลจะสามารถรับรู้ในลักษณะสมบูรณ์ได้หากบุคคลนั้น มีประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับสิ่งเร้านั้น

4.5 กฎแห่งความต่อเนื่อง หากบุคคลได้รับสิ่งเร้าที่มีความต่อเนื่องกัน บุคคลจะรับรู้เป็นพวกเดียวกันหรือเรื่องเดียวกัน

4.6 กฎความคงที่ หากบุคคลได้รับรู้สิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่งในภาพรวมแล้ว บุคคลจะมีการรับรู้สิ่งนั้นในลักษณะเป็นภาพรวมที่มีความคงที่ แม้ว่าสิ่งเร้านั้นจะมีการ แปรเปลี่ยนไปเมื่อเขาได้รับรู้ในแง่มุมอื่น เช่น เมื่อเข้าใจภาพรวมของรูปสามเหลี่ยม แม้จะมีการวาดรูปสามเหลี่ยมในลักษณะใดก็ตามก็ยังสามารถบอกได้ว่าเป็นรูปสามเหลี่ยม

4.7 การรับรู้ของบุคคลอาจผิดพลาดบิดเบือนไปจากความเป็นจริงได้เนื่องมาจากลักษณะของการจัดกลุ่มสิ่งเร้าทำให้เกิดการลวงตา เช่น การดูภาพเดียวกันแล้วตีความไปแตกต่างกัน

การนำแนวคิดของทฤษฎีเกสตัลท์ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถทำได้ดังนี้

1. ผู้สอนควรส่งเสริมกระบวนการคิดของผู้เรียน เนื่องจากกระบวนการคิดจึงเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

2. ผู้สอนควรเสนอภาพรวมของเนื้อหาให้ผู้เรียนเห็นและเข้าใจก่อนที่จะสอนรายละเอียดหรือส่วนย่อยซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากผู้เรียนจะสามารถใช้ประสบการณ์เดิมและสิ่งที่ได้เรียนรู้มาเชื่อมโยงกับเนื้อหาในแต่ละส่วนได้

3. ผู้สอนควรจัดประสบการณ์ใหม่ให้มีความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีและง่ายขึ้น

4. ผู้สอนควรจัดระเบียบสิ่งเร้าที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการจัดกลุ่มสิ่งเร้าที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันไว้เป็นกลุ่มเดียวกัน

5. ผู้สอนควรจัดสิ่งเร้าที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการจัดให้มีความต่อเนื่องกันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีและรวดเร็ว

6. ผู้สอนควรจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายเพื่อที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบหยั่งเห็นซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และการคิดริเริ่มสิ่งใหม่

1.2 ทฤษฎีเครื่องหมาย (Sign Theory)

ทอลแมน (Tolman) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันเป็นผู้ริเริ่มทฤษฎีนี้เขากล่าวว่าการเรียนรู้เกิดจากการใช้เครื่องหมายเป็นตัวชี้้นำทางให้แสดงพฤติกรรมไปสู่จุดหมายการเรียนรู้

หลักการเรียนรู้ตามทฤษฎีเครื่องหมายสามารถสรุปได้ดังนี้

1) การเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ผู้เรียนมีความคาดหวังรางวัล (reward expectancy) ดังนั้นถ้าผู้เรียนได้รับรางวัลไม่ตรงตามความต้องการผู้เรียนจะพยายามแสวงหารางวัลหรือสิ่งที่ตรงกับความต้องการต่อไป

2) ระหว่างการเรียนรู้ ผู้เรียนพยายามจะไปให้ถึงจุดหมายที่ต้องการซึ่งผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ด้วยเครื่องหมาย สัญลักษณ์ และสิ่งอื่น ๆ ที่เป็นเครื่องชี้้นำทางตามไปด้วย

3) การเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ผู้เรียนมีความสามารถที่จะปรับการเรียนรู้ของตนไปตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปโดยจะไม่กระทำซ้ำ ๆ ในทิศทางที่ไม่สามารถสนองความต้องการหรือจุดหมายของตน

4) การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในบุคคลใดบุคคลหนึ่ง บางครั้งจะไม่แสดงออกในทันทีแต่อาจจะแฝงอยู่ในตัวผู้เรียนไปก่อนจนกว่าจะถึงเวลาที่เหมาะสมหรือจำเป็นจึงจะแสดงออก

การนำแนวคิดของทฤษฎีเครื่องหมายไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถทำได้ดังนี้

1) ผู้สอนควรสร้างแรงขับและแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเพื่อจะกระตุ้นให้ผู้เรียนพยายามไปให้ถึงจุดหมายที่ต้องการ

2) ในการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนควรใช้เครื่องหมาย สัญลักษณ์ หรือสิ่งอื่น ๆ ที่เป็นเครื่องชี้้นำทางควบคู่ไปด้วย เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดหมายในการเรียนรู้เรื่องนั้น

3) ผู้สอนควรมีการปรับเปลี่ยนสถานการณ์ในการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนตามที่ต้องการ

4) ผู้สอนควรใช้วิธีการทดสอบการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายโดยมีทั้งการทดสอบย่อย ๆ และการติดตามผลระยะยาว เนื่องจากการเรียนรู้บางอย่างอาจไม่สามารถแสดงออกได้ในทันทีทันใด

1.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์

เพียเจต์ (Piaget) นักจิตวิทยาชาวสวิสเป็นผู้เสนอแนวคิดของทฤษฎีนี้ โดยได้อธิบายพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กว่ามีพัฒนาการอย่างเป็นลำดับขั้นเป็นไปตามวัยต่าง ๆ เราจึงไม่ควรที่จะเร่งเด็กให้พัฒนาการข้ามจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง เพราะจะทำให้เกิดผลเสียในการเรียนรู้

แก่เด็กแต่ควรให้เด็กได้พัฒนาการเป็นไปตามธรรมชาติและการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงเพื่อที่จะช่วยให้เด็กเกิดพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1) พัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลจะเป็นไปตามวัยและเป็นลำดับขั้น ดังนี้

1.1) ขั้นรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส (Sensori-motor Period) เป็นขั้นพัฒนาการในช่วงอายุ 0-2 ปี การเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ขึ้นขึ้นกับการรับรู้จากการสัมผัสและการกระทำ โดยเด็กวัยนี้จะยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางและยังไม่เข้าใจความคิดของผู้อื่น

1.2) ขั้นก่อนปฏิบัติการคิด (Pre-operational Period) เป็นขั้นพัฒนาการในช่วงอายุ 2-7 ปี การเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ยังขึ้นอยู่กับการรับรู้เป็นส่วนใหญ่และยังไม่สามารถที่จะใช้เหตุผลอย่างลึกซึ้ง แต่สามารถเรียนรู้การใช้ภาษาและการใช้สัญลักษณ์ได้ พัฒนาการในขั้นก่อนปฏิบัติการคิดนี้สามารถแบ่งออกเป็นขั้นย่อย 2 ขั้น ดังนี้

1.2.1) ขั้นก่อนเกิดความคิดรวบยอด (Pre-Conceptual Intellectual Period) เป็นขั้นพัฒนาการของเด็กในช่วงอายุ 2-4 ปี

1.2.2) ขั้นการคิดด้วยความเข้าใจของตนเอง (Intuitive Thinking Period) เป็นพัฒนาการของเด็กในช่วงอายุ 4-7 ปี

1.3) ขั้นการคิดแบบรูปธรรม (Concrete Operational Period) เป็นขั้นพัฒนาการในช่วงอายุ 7-11 ปี การเรียนรู้ของเด็กในช่วงนี้จะไม่ขึ้นกับการรับรู้จากรูปร่างเท่านั้น แต่เด็กจะสามารถสร้างภาพในใจ คิดย้อนกลับ และมีความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวเลขและสิ่งต่าง ๆ ได้มากขึ้น

1.4) ขั้นการคิดแบบนามธรรม (Formal Operational Period) เป็นขั้นพัฒนาการในช่วงอายุ 11-15 ปี เด็กในช่วงนี้สามารถเรียนรู้สิ่งที่เป็นนามธรรม คิดตั้งสมมติฐานและใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้

2) การใช้ภาษาและกระบวนการคิดของเด็กมีความแตกต่างจากผู้ใหญ่

3) กระบวนการทางสติปัญญาในการเรียนรู้ มี 2 ลักษณะดังนี้

3.1) การซึมซับหรือการดูดซึม (Assimilation) เป็นกระบวนการทางสมองในการรับรู้ประสบการณ์ เรื่องราว และข้อมูลใหม่ ๆ แล้วเชื่อมโยงเข้ากับโครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่เดิมเพื่อมาสะสมเก็บไว้เพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป

3.2) การปรับและจัดระบบ (Accommodation) เป็นกระบวนการทางสมองในการปรับโครงสร้างทางปัญญาที่มีอยู่เดิม โดยการปรับประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ให้เข้ากันเพื่อให้เกิดการผสมผสาน กลมกลืนกันซึ่งจะก่อให้เกิดสภาพที่สมดุลขึ้นแล้วเกิดเป็นโครงสร้างทางปัญญาใหม่ขึ้น แต่หากบุคคลไม่สามารถปรับประสบการณ์ใหม่และประสบการณ์เดิมให้เข้ากันได้ก็จะ

เกิดภาวะที่ไม่สมดุลขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญาขึ้น เป็นเหตุให้บุคคลเกิดความไม่เข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ได้

การนำแนวคิดของทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถทำได้ดังนี้

- 1) ผู้สอนควรให้ความสนใจและสังเกตผู้เรียนอย่างใกล้ชิดเพื่อจะได้ทราบพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน
- 2) ผู้สอนควรจัดประสบการณ์ให้เด็กอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละชั้น ไม่ควรบังคับให้ผู้เรียนต้องเรียนในสิ่งที่ยังไม่พร้อมหรือยากเกินพัฒนาการตามวัยของเขา เพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนได้
- 3) ผู้สอนควรจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามวัยของผู้เรียนซึ่งจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่พัฒนาการในขั้นสูงขึ้นได้
- 4) ผู้สอนควรให้ผู้เรียนมีอิสระที่จะเรียนรู้และพัฒนาความสามารถของตนเองตามระดับพัฒนาการของเขา เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีพัฒนาการทางสติปัญญาแตกต่างกัน ถึงแม้จะมีอายุเท่ากัน
- 5) ผู้สอนควรใช้สื่อหรืออุปกรณ์การสอนที่เป็นรูปธรรมเพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจสิ่งที่เรียนได้ดีและชัดเจนยิ่งขึ้น แม้จะอยู่ในช่วงพัฒนาการคิดแบบนามธรรมก็จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างภาพในใจได้
- 6) ในการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ผู้สอนควรเริ่มจากสิ่งที่ผู้เรียนมีประสบการณ์หรือคุ้นเคยก่อนแล้วจึงเสนอสิ่งใหม่ที่มีความสัมพันธ์กับความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนใช้กระบวนการซึมซับและจัดระบบความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 7) ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุดเพื่อช่วยให้ผู้เรียนดูดซึมประสบการณ์หรือปรับประสบการณ์ในโครงสร้างทางสติปัญญาของเด็กได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน

1.4 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรุนเนอร์

บรุนเนอร์ (Bruner) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันเป็นผู้ที่ได้ศึกษาพัฒนาการทางสติปัญญาต่อจากเพียเจต์ เขาเชื่อว่ามนุษย์เลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจ และการเรียนรู้เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตัวเอง ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรุนเนอร์ มีสาระสำคัญดังนี้

- 1) พัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์แบ่งได้เป็น 3 ชั้น ดังนี้
 - 1.1) ชั้นการเรียนรู้จากการกระทำ (Enactive Stage) คือ ชั้นที่เด็กเรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสรับรู้สิ่งต่าง ๆ ดังนั้นการลงมือกระทำจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดี

1.2) ขั้นการเรียนรู้จากความคิด (Iconic Stage) เป็นขั้นที่เด็กสามารถสร้างมโนภาพในใจได้และสามารถเรียนรู้จากภาพแทนของจริงได้

1.3) ขั้นการเรียนรู้สัญลักษณ์และสิ่งที่เป็นนามธรรม (Symbolic Stage) เป็นขั้นที่เด็กสามารถการเรียนรู้สิ่งซับซ้อน มีสัญลักษณ์ต่างๆและเป็นนามธรรมได้

2) การเรียนรู้ที่ดีที่สุด คือการให้ผู้เรียนค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (discovery learning)

3) การเรียนรู้เกิดขึ้นจากการที่คนเราสามารถสร้างความคิดรวบยอด หรือสามารถจัดประเภทของสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

4) การคิดแบบหยั่งรู้ (Intuition) เป็นการคิดหาเหตุผลอย่างอิสระที่สามารถช่วยพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้

5) แรงจูงใจภายในเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำคัญในการเรียนรู้นำแนวคิดของทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรูเนอร์ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถทำได้ดังนี้

1) ผู้สอนควรจัดโครงสร้างของความรู้ให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับระดับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน โดยการวิเคราะห์และจัดโครงสร้างของสาระการเรียนรู้ให้เหมาะสมและจัดลำดับสิ่งที่จะให้ผู้เรียนเรียนรู้จากง่ายไปหายากและซับซ้อน

2) การจัดหลักสูตรแบบเกลียว (Spiral Curriculum) จะช่วยให้ผู้สอนสามารถสอนเนื้อหาหรือความคิดรวบยอดเดียวกันแก่ผู้เรียนทุกวัยได้ โดยต้องจัดเนื้อหาความคิด รวบยอดและวิธีสอนให้เหมาะสมกับขั้นพัฒนาการของผู้เรียน

3) ผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการค้นพบความรู้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะการสร้างความคิดรวบยอดในสิ่งที่เรียนอย่างเหมาะสมตามขั้นของพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีและเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย

4) ผู้สอนควรสร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เนื่องจากแรงจูงใจภายในเป็นปัจจัยที่จำเป็นในการเรียนรู้ของผู้เรียน

5) ผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดอย่างอิสระให้มากขึ้นเพื่อช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

2. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มผสมผสาน (Eclecticism)

กานเย (Gagne') นักจิตวิทยาการศึกษาชาวอเมริกันที่มีแนวคิดแบบผสมผสานทฤษฎีและหลักการที่หลากหลายระหว่างพฤติกรรมนิยมกับพุทธินิยม เขาเชื่อว่าความรู้ มีหลายประเภทความรู้บางประเภทสามารถเข้าใจได้อย่างรวดเร็วไม่ต้องใช้ความคิดที่ลึกซึ้ง แต่ความรู้บางประเภทมี

ความซับซ้อนมาก จำเป็นต้องใช้ความสามารถในการคิดขั้นสูง หลักการเรียนรู้ที่สำคัญของกานเยสามารถสรุปได้ดังนี้

1) การเรียนรู้ของมนุษย์เป็นไปตามลำดับขั้นจากง่ายไปหายาก ซึ่งสามารถจำแนกได้ 8 ประเภท ดังนี้

1.1) การเรียนรู้สัญญาณ (Signal-Learning) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เป็นไปอย่างอัตโนมัติซึ่งอยู่นอกเหนืออำนาจจิตใจซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขของพาฟลอฟ ผู้เรียนไม่สามารถบังคับพฤติกรรมไม่ให้เกิดขึ้นได้ การเรียนรู้แบบนี้เกิดจากการที่คนเรานำเอาลักษณะการตอบสนองที่มีอยู่แล้วมาสัมพันธ์กับสิ่งเร้าใหม่ที่มีลักษณะใกล้เคียงสิ่งเร้าเดิม

1.2) การเรียนรู้สิ่งเร้า-การตอบสนอง (Stimulus-response Learning) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าซึ่งผู้เรียนสามารถควบคุมพฤติกรรมตนเองได้ และผู้เรียนแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ จากการได้รับการเสริมแรง การเรียนรู้แบบนี้เป็นการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบเชื่อมโยงของธอร์นไดค์และการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขของสกินเนอร์

1.3) การเรียนรู้การเชื่อมโยงแบบต่อเนื่อง (Chaining) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองที่ต่อเนื่องกันตามลำดับซึ่งมักเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำและการเคลื่อนไหวร่างกาย

1.4) การเชื่อมโยงทางภาษา (Verbal Association) เป็นการเรียนรู้ในลักษณะที่คล้ายกับการเรียนรู้การเชื่อมโยงแบบต่อเนื่อง แต่เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษาโดยมีการเรียนรู้แบบการรับสิ่งเร้า - การตอบสนองเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการเรียนรู้แบบต่อเนื่อง และการเชื่อมโยงทางภาษา

1.5) การเรียนรู้ความแตกต่าง (Discrimination Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถมองเห็นความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะความแตกต่างตามลักษณะของวัตถุและสิ่งของต่าง ๆ

1.6) การเรียนรู้ความคิดรวบยอด (Concept Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถจัดกลุ่มสิ่งเร้าที่มีความเหมือนกันหรือแตกต่างกัน โดยสามารถระบุลักษณะสำคัญที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันได้ รวมทั้งสามารถขยายความรู้ไปใช้กับสถานการณ์อื่นที่ไม่เคยพบมาก่อนได้

1.7) การเรียนรู้กฎ (Rule Learning) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความคิดรวบยอดตั้งแต่สองอย่างขึ้นไปแล้วตั้งเป็นกฎเกณฑ์ขึ้น การเรียนรู้กฎจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำการรู้นั้นไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

1.8) การเรียนรู้การแก้ปัญหา (Problem Solving) การเรียนรู้แบบนี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนเพื่อพยายามที่จะแก้ปัญหาที่พบโดยการนำเอากฎเกณฑ์ต่าง ๆ

มาใช้ ซึ่งมักเป็นการใช้กฎเกณฑ์ในขั้นสูงเพื่อการแก้ปัญหาที่ค่อนข้างซับซ้อน รวมทั้งความสามารถที่
การแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันได้

2) ทักษะหรือสมรรถภาพการเรียนรู้ของมนุษย์แบ่งได้ 5 ประการ ดังนี้

2.1) สมรรถภาพในใช้ภาษาหรือคำพูด (Verbal Information) เป็นความสามารถ
ในการเรียนรู้ข้อเท็จจริงต่างๆ โดยอาศัยการอ่านและการพูด

2.2) ทักษะเชาว์ปัญญา (Intellectual Skills) เป็นความสามารถในการคิดหา
เหตุผลโดยใช้ข้อมูล ประสบการณ์ ความรู้ ความคิดในด้านต่าง ๆ นับตั้งแต่การเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน
ซึ่งเป็นทักษะง่าย ๆ ไปสู่ทักษะที่ยากสลับซับซ้อนมากขึ้น ทักษะเชาว์ปัญญาที่สำคัญที่ควรได้รับการ
ฝึก คือ ความสามารถในการจำแนก การสร้างความคิดรวบยอด การอธิบายคำนิยามของความคิดรวบ
ยอด การสร้างกฎและใช้กฎ และการแก้ปัญหา

2.3) ยุทธศาสตร์ในการคิด (Cognitive Strategies) เป็นความสามารถของสมอง
ของมนุษย์ในการควบคุมการเรียนรู้ การเลือกรับรู้ การแปลความ และการดึงความรู้ ความจำ ความ
เข้าใจ และประสบการณ์เดิมออกมาใช้ ผู้มียุทธศาสตร์ในการคิดสูง จะมีเทคนิค มีเคล็ดลับในการดึง
ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ และประสบการณ์เดิมที่สะสมเอาไว้ออกมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ
สามารถแก้ปัญหาที่มีสถานการณ์ที่แตกต่างกันได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่าง
สร้างสรรค์

2.4) ทักษะการเคลื่อนไหว (Motor Skills) เป็นความสามารถความชำนาญในการ
ปฏิบัติหรือการใช้วัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ผู้ที่มีทักษะการเคลื่อนไหวที่
ดีจะแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างรวดเร็ว คล่องแคล่ว และถูกต้อง

2.5) เจตคติ (Attitudes) เป็นความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีทั้ง
ทางบวกและทางลบ และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลนั้นในการที่จะเลือกกระทำหรือไม่กระทำ
สิ่งใดสิ่งหนึ่ง

การนำแนวคิดของกานเยไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถทำได้ดังนี้

1) ผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการทำงานภายในสมอง
ของผู้เรียน ซึ่งกานเยอธิบายว่า การทำงานของสมองคล้ายกับการทำงานของคอมพิวเตอร์

2) ผู้สอนควรจัดระบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้
ซึ่งกานเยได้เสนอกระบวนการเรียนการสอนไว้ 9 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 สร้างความสนใจ (Gaining Attention) เป็นขั้นที่ผู้สอนทำให้ผู้เรียนเกิด
ความสนใจในบทเรียนซึ่งเป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นทั้งจากภายนอกและแรงจูงใจที่เกิดจากตัวผู้เรียนเอง
ด้วยโดยผู้สอนอาจใช้วิธีการสนทนา ซักถาม ทายปัญหา หรือใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่กระตุ้นให้ผู้เรียน
ตื่นตัวและมีความสนใจที่จะเรียนรู้

ขั้นที่ 2 แจ้งจุดประสงค์ (Informing the Learner of the Objective) เป็นการบอกให้ผู้เรียนทราบถึงเป้าหมายหรือผลที่จะได้รับจากการเรียนบทเรียนนั้นเพื่อให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ในการเรียนและทำให้ผู้เรียนวางแผนการเรียนของตนเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการดำเนินการดังกล่าวจะสามารถช่วยให้ผู้สอนดำเนินการสอนตามแนวทางที่จะนำไปสู่จุดหมายได้เป็นอย่างดี

ขั้นที่ 3 กระตุ้นให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิมที่จำเป็น (Stimulating Recall of Prerequisite Learned Capabilities) เป็นการทบทวนความรู้เดิมที่จำเป็นสำหรับการเชื่อมโยงให้เกิดการเรียนรู้ความรู้ใหม่

ขั้นที่ 4 เสนอบทเรียนใหม่ (Presenting the Stimulus) เป็นการเริ่มกิจกรรมของบทเรียนใหม่โดยใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เหมาะสม

ขั้นที่ 5 ให้แนวทางการเรียนรู้ (Providing Learning Guidance) เป็นการแนะนำวิธีการทำกิจกรรม แนะนำแหล่งค้นคว้าเป็นการนำทาง ให้แนวทางให้ผู้เรียนไปคิดเอง ช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมด้วยตัวเอง

ขั้นที่ 6 ให้ลงมือปฏิบัติ (Eliciting the Performance) เป็นการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถแสดงพฤติกรรมที่คาดหวังตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 7 ให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) เป็นการที่ผู้สอนให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมหรือพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกว่ามีความถูกต้องมากน้อยเพียงใด

ขั้นที่ 8 ประเมินความสามารถของผู้เรียน (Assessing the Performance) เป็นขั้นการวัดและประเมินว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของบทเรียนเพียงใด ซึ่งอาจทำการวัดโดยการใช้ข้อสอบ แบบสังเกต การตรวจผลงาน หรือการสัมภาษณ์ แต่สิ่งที่สำคัญคือ เครื่องมือที่ใช้วัดความสามารถของผู้เรียนจะต้องมีคุณภาพ มีความตรง และมีความเที่ยงในการวัด

ขั้นที่ 9 ส่งเสริมความแม่นยำและการถ่ายโอนการเรียนรู้ (Enhancing Retention and Transfer) เป็นการสรุป การเน้นย้ำ และทบทวนการเรียนรู้ที่ผ่านมาเพื่อให้ผู้เรียนสามารถจดจำสิ่งที่ได้เรียนรู้ได้แม่นยำและยาวนาน นอกจากนี้ยังควรมีกิจกรรมที่ส่งเสริมการถ่ายโอนความรู้ไปใช้ ซึ่งอาจเป็นให้ทำแบบฝึกหัด การให้ทำการบ้านที่เป็นการฝึกแก้ปัญหา การให้ทำกิจกรรมเพิ่มพูนความรู้เพิ่มเติมจากที่ได้เรียนในชั้นเรียน

3. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม (Humanism)

นักจิตวิทยาในกลุ่มมนุษยนิยม เป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์และมองมนุษย์ว่ามีคุณค่า มีความดีงาม มีความสามารถ มีความต้องการ และมีแรงจูงใจภายในที่จะพัฒนาศักยภาพของตน หากได้รับเสรีภาพมนุษย์จะพยายามพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ นักจิตวิทยา

คนสำคัญในกลุ่มนี้ได้แก่ มาสโลว์ (Maslow) รอเจอร์ส (Rogers) โคมส์ (Combs) โนลส์ (Knowles) แฟร์ (Faire) อิลลิช (Illich) และนีล (Neil)

3.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ของมาสโลว์

มาสโลว์ (Maslow) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ไว้ดังนี้

1) มนุษย์ทุกคนมีความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติอย่างเป็นลำดับขั้นจากความต้องการขั้นพื้นฐานไปสู่ความต้องการขั้นสูงดังนี้ ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Need) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety need) ความต้องการความรักจากคนในสังคม (Social Need) ความต้องการยอมรับและการยกย่องจากสังคม (Esteem Need) และความต้องการที่จะค้นหาศักยภาพสูงสุดของตน (self-actualization) หากความต้องการ ขั้นพื้นฐานได้รับการตอบสนองอย่างพอเพียงในแต่ละขั้น มนุษย์จะสามารถพัฒนาตนไปสู่ขั้นที่สูงขึ้น

2) มนุษย์มีความต้องการที่จะรู้จักตนเองและพัฒนาตนเองจนกระทั่งเกิดประสบการณ์ที่เรียกว่า จุดสูงสุด (Peak Experience) ซึ่งเป็นประสบการณ์ของบุคคลที่อยู่ในสภาวะการที่รู้จักตนเองตรงตามสภาพความจริง มีลักษณะน่าตื่นเต้น รู้สึกปีติ เป็นช่วงเวลาที่บุคคลเข้าใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถ่องแท้ สมบูรณ์ มีลักษณะผสมผสานกลมกลืน บุคคลที่มีประสบการณ์เช่นนี้บ่อย ๆ จะสามารถพัฒนาตนไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

การนำแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ของมาสโลว์ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้สามารถทำได้ดังนี้

1) ผู้สอนควรทำความเข้าใจความต้องการของผู้เรียนโดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน

2) ผู้ปกครองและผู้สอนควรตอบสนองความต้องการพื้นฐานของผู้เรียนตามที่เขาต้องการเสียก่อนจึงจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

3) ในกระบวนการเรียนการสอน ผู้สอนควรตรวจสอบว่าผู้เรียนแต่ละคนมีความต้องการอยู่ในระดับใดขั้นใด ซึ่งผู้สอนสามารถใช้ความต้องการของผู้เรียนนั้นเป็นแรงจูงใจเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้

4) ผู้สอนควรช่วยให้ผู้เรียนได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของตนอย่างพอเพียง ให้เสรีภาพในการเรียนรู้และจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเองตรงตามสภาพความเป็นจริงและพัฒนาตนเองไปจนถึงจุดสูงสุด (Peak Experience)

3.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ของรอเจอร์ส

รอเจอร์ส (Rogers) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันได้เสนอแนวคิดที่ว่า มนุษย์จะสามารถพัฒนาตนเองได้ดีหากอยู่ในสภาพการณ์ที่ผ่อนคลาย อบอุ่น เป็นมิตร และมีอิสระ มีการจัดบรรยากาศการเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การนำแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ของรอเจอร์สไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้สามารถทำได้ดังนี้

- 1) ผู้สอนควรจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่ผ่อนคลาย และเป็นอิสระ มีความอบอุ่น เป็นมิตรและรู้สึกปลอดภัยจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี
- 2) เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพและแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเองอยู่แล้ว ผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบชี้แนะโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้นำตนเองในการเรียนรู้และคอยช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จนบรรลุเป้าหมาย

3.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของโคมส์

โคมส์ (Combs) นักจิตวิทยาและนักการศึกษาชาวอเมริกันร่วมกับโดนัลด์สไนก์ (Donald Snygg) ได้คิดทฤษฎีสนามประสบการณ์ (Phenomenal Field Theory) โดยเสนอว่าพฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์ถูกกำหนดด้วยสนามประสบการณ์ ซึ่งประกอบด้วย วัตถุ คน ความคิด และภาพ ทุกคนจะมีแรงจูงใจเป็นพื้นฐานของสนามประสบการณ์ และการเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากการแยกแยะ และพัฒนาคุณภาพสนามประสบการณ์ของแต่ละคนโดยการสร้างความหมายจากสิ่งแวดล้อม โคมส์ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ไว้ว่า ความรู้สึกของผู้เรียนมีความสำคัญมากต่อการเรียนรู้ เพราะความรู้สึกและเจตคติของผู้เรียนมีอิทธิพลต่อกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

การนำแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของโคมส์ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ทำได้โดยการที่ผู้สอนควรคำนึงถึงความรู้สึกของผู้เรียนและพยายามสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

3.4 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของโนลส์

โนลส์ (Knowles) นักการศึกษาผู้ใหญ่ชาวอเมริกัน ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ไว้ดังนี้

- 1) มนุษย์จะเรียนรู้ได้ดี ถ้าหากได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 2) การเรียนรู้ของมนุษย์เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในและอยู่ในความควบคุมของผู้เรียนแต่ละคน ผู้เรียนจะนำประสบการณ์ ความรู้ ทักษะ และค่านิยมต่างๆ เข้ามา บูรณาการสู่การเรียนรู้ของตน

3) มนุษย์จะเรียนรู้ได้ดี ถ้ามีอิสระในการเลือกเรียนในสิ่งที่ตนต้องการและเรียนรู้ด้วยวิธีการที่ตนพอใจ

4) มนุษย์แต่ละคนมีลักษณะที่แตกต่างกัน มนุษย์จึงควรได้รับการส่งเสริมในการพัฒนาความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

5) มนุษย์แต่ละคนมีความสามารถ มีเสรีภาพที่จะตัดสินใจและเลือกกระทำการต่าง ๆ ตามที่ตนพอใจและรับผิดชอบในผลการกระทำนั้น

การนำแนวคิดของโนลส์ ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถทำได้ดังนี้

1) ผู้สอนควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้และรับผิดชอบร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

2) ผู้สอนควรเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ ความรู้ ทักษะ เจตคติและค่านิยมต่าง ๆ ของตนเข้ามาบูรณาการและใช้ในการทำความเข้าใจสิ่งใหม่ หรือ ประสบการณ์ใหม่ในระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3) ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกสิ่งที่จะที่เรียนและเลือกวิธีเรียนรู้ด้วยตนเองในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

4) ผู้สอนควรส่งเสริมความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยเปิดโอกาสและให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนตามความถนัด

5) ผู้สอนควรเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ตัดสินใจด้วยตัวเองในการ ลงมือกระทำและยอมรับผลของการตัดสินใจหรือการกระทำนั้น

3.5 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของแพร์

แพร์ (Paulo Freire) นักปรัชญาและนักการศึกษาชาวบราซิล ซึ่งมีความเชื่อว่า ผู้เรียนต้องถูกปลดปล่อยจากการกดขี่ของผู้สอนที่ใช้วิธีสอนแบบเก่า เนื่องจากผู้เรียนมีศักยภาพและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะกระทำการต่าง ๆ ด้วยตนเอง

การนำแนวคิดของแพร์ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถทำได้โดยการจัดระบบการจัดการศึกษาที่ให้อิสรภาพและเสรีภาพในการเรียนรู้แก่ผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการกระทำการต่างๆ ด้วยตนเอง

3.6 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของอิลลิช (Illich)

อิลลิช (Illich) นักปรัชญาชาวออสเตรเลีย ได้เสนอความคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาไว้ว่า สังคมแห่งการเรียนรู้ควรเป็นสังคมที่ต้องล้มเลิกระบบโรงเรียน การศึกษา ควรเป็นการศึกษาตลอดชีวิตและเป็นไปตามธรรมชาติโดยการให้โอกาสในการศึกษาเล่าเรียน แก่บุคคลอย่างเต็มที่

การนำแนวคิดของฮิลลีย์ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถทำได้โดยการจัดให้ ผู้เรียนได้มีโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิตเป็นไปตามธรรมชาติและจัดการศึกษาไม่ จำเป็นต้องจัดในลักษณะของการศึกษาในระบบโรงเรียน

3.7 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนีล (Neill)

นีล (Neill) เป็นนักการศึกษาหัวก้าวหน้าชาวสกอต และเป็นผู้ก่อตั้งโรงเรียนซัมเมอร์ ฮิลล์ (Summerhill School) เขามีความเชื่อว่า มนุษย์เป็นผู้มีศักดิ์ศรีและเป็นคนดีโดยธรรมชาติ หากมนุษย์อยู่ในสภาพแวดล้อมที่อบอุ่นและมีความรักต่อกัน มีอิสรภาพและเสรีภาพ มนุษย์จะพัฒนา ไปในทางที่ดีทั้งต่อตนเองและสังคม

การนำแนวคิดของนีลไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถทำได้โดยการที่ผู้สอนให้ เสรีภาพอย่างสมบูรณ์แก่ผู้เรียนในการเรียน เมื่อผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียน และคอยช่วยเหลือให้ ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองไปตามธรรมชาติ

4. ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism)

นักจิตวิทยาในกลุ่มพฤติกรรมนิยมมีมุมมองต่อธรรมชาติของมนุษย์ในลักษณะที่เป็นกลาง คือ ไม่ดี ไม่เลว และให้ความสนใจพฤติกรรมของมนุษย์มาก เพราะเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดสามารถวัด สังเกตได้ และเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า และการตอบสนอง ทฤษฎีการ เรียนรู้ในกลุ่มนี้ประกอบด้วยทฤษฎีที่สำคัญ 3 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ ทฤษฎี การวางเงื่อนไข ทฤษฎีการเรียนรู้ของฮัลล์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 แบบ คือ

- 1) การวางเงื่อนไขของวัตสัน
- 2) การวางเงื่อนไขแบบต่อเนื่อง
- 3) การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก
- 4) ทฤษฎีการเรียนรู้ของฮัลล์
- 5) การวางเงื่อนไขแบบปฏิบัติการ

ซึ่งแต่ละทฤษฎีมีรายละเอียดโดยสังเขป ดังนี้

4.1 ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ (Thorndike's connectionism)

ธอร์นไดค์ (Thorndike) เป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกันที่มีความเชื่อว่าการเรียนรู้เกิด จากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ซึ่งมีหลายรูปแบบ บุคคลจะมีการลองผิดลองถูก และมีการปรับเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะพบรูปแบบการตอบสนองที่ให้ผลที่พึงพอใจมากที่สุด เมื่อเกิดการเรียนรู้แล้วบุคคลจะใช้รูปแบบการตอบสนองที่เหมาะสมเพียงรูปแบบเดียวและจะพยายาม ใช้รูปแบบการตอบสนองนั้นเชื่อมโยงกับสิ่งเร้าในการเรียนรู้ต่อไปเรื่อย ๆ ซึ่งสามารถสรุปกฎการ เรียนรู้ที่สำคัญจากทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ ได้ดังนี้

1) กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีถ้าผู้เรียนมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

2) กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) การเรียนรู้ที่คงทนจะเกิดจากการฝึกหัดหรือกระทำซ้ำบ่อยๆ ด้วยความเข้าใจ

3) กฎแห่งการใช้และไม่ใช้ (Law of Use and Disuse) ถ้ามีการนำความรู้ที่เคยเรียนรู้ไปแล้วไปใช้บ่อย ๆ จะทำให้การเรียนรู้เกิดความคงทน แต่หากความรู้ที่เคยเรียนไปไม่ได้ถูกนำไปใช้จะทำให้เกิดการลืม

4) กฎแห่งผลที่พึงพอใจ (Law of Effect) เมื่อบุคคลได้รับผลจากการเรียนรู้ที่พึงพอใจจะทำให้อยากจะเรียนรู้ต่อไป แต่ถ้าได้รับผลที่ไม่พึงพอใจก็จะไม่อยากจะเรียนรู้

การนำแนวคิดของทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้สามารถทำได้ดังนี้

1) ผู้สอนควรตรวจสอบความพร้อมหรือการสร้างความพร้อมให้แก่ผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมทั้งความรู้เดิมที่จำเป็นก่อนเริ่มบทเรียนใหม่ เช่น การให้ผู้เรียนมีเวลาในการเตรียมตัวก่อนเริ่มบทเรียน การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการทบทวนความรู้เดิม

2) ผู้สอนควรให้ผู้เรียนฝึกทักษะที่สำคัญและจำเป็นบ่อย ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่คงทน

3) ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำความรู้ในสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้นั้นไปใช้บ่อย ๆ ในสถานการณ์ที่หลากหลาย

5) หลังจากที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามจุดประสงค์ที่ผู้สอนกำหนดแล้ว ผู้สอนควรให้คำชมเชยหรือรางวัลที่ทำให้ผู้เรียนพึงพอใจต่อสิ่งที่ได้กระทำในการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้มากขึ้นและทำให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จ

4.2 ทฤษฎีการวางเงื่อนไข (Conditioning Theory)

ทฤษฎีการวางเงื่อนไข สามารถแบ่งตามลักษณะของการวางเงื่อนไขออกเป็น 4 ทฤษฎีย่อย ประกอบด้วย ทฤษฎีการวางเงื่อนไขของวัตสัน ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบต่อเนื่อง ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก และทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบปฏิบัติการ

(1) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขของวัตสัน

วัตสัน (Watson) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้ทำการทดลองเกี่ยวกับการวางเงื่อนไข โดยให้เด็กคนหนึ่งเล่นกับหนูขาวในขณะที่เด็กกำลังจะจับหนูขาวเขาก็ทำให้เกิดเสียงดังโดยใช้ค้อนตีแท่งเหล็กซึ่งอยู่ด้านหลังของเด็กจนเด็กตกใจและร้องไห้ หลังจากนั้นเด็กจะกลัวและร้องไห้เมื่อเห็นหนูขาว ต่อมาเขาทดลองโดยให้แม่กอดเด็กไว้แล้วนำหนูขาวมาให้เด็กดูหลังจากนั้นเด็กก็จะค่อย ๆ คลาย

จากความกลัวหนูขาว จากการทดลองดังกล่าวสามารถสรุปเป็นกฎการเรียนรู้ตามทฤษฎีการวางเงื่อนไขของวัตสันได้ดังนี้

1) พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สามารถควบคุมให้เกิดขึ้นได้โดยการควบคุมสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขให้สัมพันธ์กับสิ่งเร้าตามธรรมชาติ

2) พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ใด ๆ สามารถลดพฤติกรรมนั้นให้หายไปได้โดยการควบคุมสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขให้สัมพันธ์กับสิ่งเร้าตามธรรมชาติอย่างเหมาะสม

การนำแนวคิดของทฤษฎีการวางเงื่อนไขของวัตสันไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้สามารถทำได้ดังนี้

1) ผู้สอนควรสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนโดยใช้สิ่งเร้าที่เหมาะสมกับภูมิหลังและความต้องการของผู้เรียนควบคู่ไปกับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข เช่น ถ้าผู้เรียนนำเสนอผลงานหน้าชั้นได้ดี ผู้สอนควรยกย่องชมเชย ให้รางวัล หรือให้เพื่อปรบมือให้ จะช่วยผู้เรียนมีความตั้งใจที่จะทำดียิ่งขึ้น

2) ผู้สอนสามารถลบพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาของผู้เรียนได้โดยใช้สิ่งเร้าตามธรรมชาติหรือสิ่งเร้าที่ไม่ได้วางเงื่อนไขมาช่วย เช่น ถ้าผู้เรียนไม่ชอบเรียนคณิตศาสตร์ เพราะเรียนไม่เข้าใจ ผู้สอนควรปรับวิธีสอนโดยทำให้เข้าใจง่ายขึ้น และให้ความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด เปิดโอกาสให้มาซักถามได้อย่างเป็นกันเองจนผู้เรียนสามารถเรียนเข้าใจมากขึ้นและชอบเรียนคณิตศาสตร์

(2) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบต่อเนื่อง (Contiguous Conditioning)

กัทธรี (Guthrie) นักจิตวิทยาชาวอเมริกาได้ทำการทดลองวางเงื่อนไขโดยปล่อยแมวที่หิวจัดเข้าไปในกล่องปริศนาซึ่งมีเสาเล็กๆ อยู่ตรงกลางและมีกระจกที่ประตูทางออก ที่เสาในกล่องจะมีกลไกสำหรับเปิดประตู แล้วนำปลาแซลมอนวางไว้นอกกล่อง การทดลองพบว่า แมวบางตัวใช้การกระทำหลายแบบเพื่อจะออกจากกล่อง แต่แมวบางตัวใช้วิธีเดียวก็สามารถออกจากกล่องได้ กัทธรีอธิบายว่า แมวจะใช้การกระทำครั้งสุดท้ายที่ประสบผลสำเร็จเป็นแบบแผนและยึดไว้สำหรับการแก้ปัญหาครั้งต่อไป และการเรียนรู้เมื่อเกิดขึ้นแล้วแม้เพียงครั้งเดียวก็นับว่าได้เรียนรู้แล้วไม่จำเป็นต้องทำซ้ำอีก

กฎการเรียนรู้ตามทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบต่อเนื่องของกัทธรี สรุปได้ดังนี้

1) กฎแห่งความต่อเนื่อง (Law of Continuity) เมื่อมีสิ่งเร้าชุดใดชุดหนึ่งมากระตุ้นและก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวของร่างกายอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นแล้ว หากสิ่งเร้าชุดเดิมกลับมาอีกก็จะทำให้เกิดการเคลื่อนไหวอย่างเดิมเกิดขึ้น

2) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้แม้เพียงครั้งเดียว (One trial Learning) เมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้น ถ้าบุคคลสามารถการเรียนรู้โดยแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นได้อย่างถูกต้อง แม้เพียงครั้งเดียวก็ถือว่าได้เรียนรู้แล้ว ไม่จำเป็นต้องทำซ้ำอีก

3) กฎของการกระทำครั้งสุดท้าย (Law of Recency) ในสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ถ้ามีการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์แล้ว เมื่อมีสถานการณ์นั้นเกิดขึ้นอีก บุคคลจะกระทำเหมือนที่เคยได้กระทำในครั้งสุดท้ายที่เกิดการเรียนรู้ขึ้น

4) การจูงใจ (Motivation) การเรียนรู้เกิดจากการจูงใจมากกว่าการเสริมแรง

การนำแนวคิดของทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบต่อเนื่องของกัทธรี ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถทำได้ดังนี้

1) ถ้าผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมใด ผู้สอนควรให้สิ่งเร้าแบบวางเงื่อนไขที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เช่น การให้รางวัลผู้เรียนที่ทำความดีทุกครั้งจนผู้เรียนทำความดีอย่างต่อเนื่อง

2) ในการสอนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผู้สอนควรสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ถูกต้องตั้งแต่แรกโดยไม่จำเป็นต้องสอนซ้ำซากซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย

3) ในการทบทวนความรู้ของผู้เรียน ผู้สอนควรจัดสิ่งเร้ามากระตุ้นที่คล้ายกับ สิ่งที่เขาเคยเรียนรู้มาแล้วครั้งสุดท้ายซึ่งจะทำให้ผู้เรียนจะสามารถแสดงปฏิกิริยาตอบสนองออกมาได้อย่างถูกต้อง

4) ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนต้องสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเสียก่อน เนื่องจากแรงจูงใจเป็นปัจจัยที่สำคัญช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

(3) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical Conditioning)

ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกเสนอโดย พาฟลอฟ (Pavlov) นักจิตวิทยาและสรีรวิทยาชาวรัสเซีย ซึ่งได้ทำการทดลองใช้ผงเนื้ออบเป็นสิ่งเร้าตามธรรมชาติหรือสิ่งเร้าที่ไม่วางเงื่อนไข (unconditioned stimulus) กับสุนัข พบว่าผงเนื้ออบสามารถทำให้สุนัขน้ำลายไหลได้ ต่อมาพาฟลอฟได้นำผงเนื้ออบมาเป็นสิ่งเร้าคู่กับเสียงกระดิ่ง ซึ่งไม่ใช่สิ่งเร้าตามธรรมชาติและสุนัขจะไม่มีน้ำลายไหลเมื่อได้ยินเสียงกระดิ่ง เขาพบว่าสุนัขจะน้ำลายไหลเมื่อใช้เมื่อใช้ผงเนื้ออบและเสียงกระดิ่งมาเป็นสิ่งเร้าคู่กัน ต่อมาเขาพบว่าเมื่อใช้สิ่งเร้าทั้งสองคู่กันหลาย ๆ ครั้ง แล้วตัดสิ่งเร้าตามธรรมชาติ (ผงเนื้ออบ) ออกเหลือแต่เสียงกระดิ่งอย่างเดียว ก็ยังพบว่าสุนัขก็ยังน้ำลายไหล แสดงว่าการเรียนรู้ของสุนัขเกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างเสียงกระดิ่งและพฤติกรรมน้ำลายไหล ดังนั้นเขาจึงสรุปว่าการเรียนรู้ของสิ่งมีชีวิตสามารถเกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข (Conditioned Stimulus) ได้ กฎการเรียนรู้จากทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกของของพาฟลอฟสามารถสรุปได้ดังนี้

1) พฤติกรรมตอบสนองของมนุษย์สามารถเกิดขึ้นได้จากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าที่ไม่วางเงื่อนไขหรือความต้องการทางธรรมชาติ (Unconditioned Stimulus) กับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข (Conditioned Stimulus)

2) กฎแห่งการลดภาวะ (Law of Extinction) ความเข้มข้นของการตอบสนองจะลดลงเรื่อย ๆ หากบุคคลได้รับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขอย่างเดียว หรือความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขกับสิ่งเร้าที่ไม่วางเงื่อนไขห่างกันออกไปมากขึ้น

3) กฎแห่งการฟื้นคืนสภาพเดิมตามธรรมชาติ (Law of Spontaneous Recovery) การตอบสนองที่เกิดจากการวางเงื่อนไขที่ลดลง สามารถทำให้เกิดขึ้นได้อีกโดยใช้ สิ่งเร้าตามธรรมชาติ หรือสิ่งเร้าที่ไม่วางเงื่อนไขมาเข้าคู่กับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขอีก

4) กฎแห่งการถ่ายโยงการเรียนรู้สู่สถานการณ์อื่น ๆ (Law of Generalization) เมื่อเกิดการเรียนรู้จากการวางเงื่อนไขแล้ว ถ้ามีสิ่งเร้าที่คล้ายกับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขที่เคยใช้มากระตุ้น อาจทำให้เกิดการตอบสนองที่เหมือนกันได้

5) กฎแห่งการจำแนกความแตกต่าง (Law of Discrimination) ถ้ามีการใช้สิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขหลายแบบ แต่มีการใช้สิ่งเร้าที่ไม่วางเงื่อนไขหรือความต้องการตามธรรมชาติมาเข้าคู่กับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขแบบใดแบบหนึ่งเท่านั้น การเรียนรู้จะเกิดการจำแนกความแตกต่างและเลือกตอบสนองเฉพาะกับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข

การนำแนวคิดของทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกของพาฟลอฟ ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้สามารถทำได้ดังนี้

1) ผู้สอนควรนำสิ่งเร้าที่เป็นความต้องการทางธรรมชาติของผู้เรียนมาใช้คู่กับสิ่งเร้าที่มีเงื่อนไขเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี เช่น การให้รางวัลเมื่อผู้เรียนสามารถทำได้ตามจุดประสงค์ที่ครูกำหนด

2) การที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องใด ผู้สอนอาจใช้สิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขหลายแบบพร้อมกับสิ่งเร้าที่ผู้เรียนชอบตามธรรมชาติ เช่น การให้สิทธิพิเศษในการไปพักก่อนคนอื่น หรือการให้คะแนนเพิ่มแก่ผู้เรียนที่สามารถทำได้ตามจุดประสงค์ที่ครูกำหนด

3) ผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กับสิ่งที่ผู้เรียนเคยเรียนรู้มาแล้วจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้นเพราะมีการถ่ายโยงระหว่างประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่

4) ถ้าผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมใด ผู้สอนไม่ควรใช้สิ่งเร้าที่ไม่มีเงื่อนไขอย่างเดียวนานเกินไปเพราะจะทำให้พฤติกรรมการตอบสนองลดลงเรื่อย ๆ เช่น ถ้าผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนเข้าห้องเรียนตรงเวลา ผู้สอนอาจตั้งเงื่อนไขว่าเมื่อผู้สอนเข้ามาในห้องเรียนจะมีการทดสอบความรู้ในเรื่องที่เรียนไปในครั้งแล้วในตอนต้นชั่วโมงทุกครั้ง หากผู้สอนทำอย่างสม่ำเสมอ ผู้เรียนจะสนองตอบโดยเข้าเรียนตรงเวลา แต่ถ้าผู้สอนเข้ามาในห้องแล้วไม่ได้ทดสอบความรู้ในเรื่องที่เรียนไปแล้วอย่างสม่ำเสมอตามเงื่อนไขที่กำหนด จะทำให้เกิดการลดภาวะของการตอบสนองต่อพฤติกรรมแบบนี้ได้

(5) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบปฏิบัติการ (Operant Conditioning)

ทฤษฎีการเรียนรู้ของสกินเนอร์ (Skinner)

วางเงื่อนไขแบบการกระทำหรือแบบปฏิบัติการซึ่งมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันคือ Operant Conditioning Theory หรือ Instrumental Conditioning Theory หรือ Type – R Conditioning Theory สกินเนอร์ได้เสนอแนวความคิดโดยจำแนกทฤษฎีทางพฤติกรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้แบบ Type S (Response Behavior) ซึ่งมีสิ่งเร้า (Stimulus) เป็นตัวกำหนดหรือดึงออกมา เช่น น้ำลายไหลเนื่องจากใส่อาหารเข้าไปในปาก สะดุ้งเพราะถูกเคาะที่สะบ้าข้างเข่า หรือการหรีตาเมื่อถูกแสงไฟ พฤติกรรมดังกล่าวเป็นการตอบสนองแบบอัตโนมัติ

2) พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้แบบ Type R (Operant Behavior) พฤติกรรมหรือ การตอบสนองขึ้นอยู่กับ การเสริมแรง (Reinforcement) การตอบสนองแบบนี้จะต่างกับแบบแรก เพราะอินทรีย์เป็นตัวกำหนดหรือเป็นผู้สั่งให้กระทำต่อสิ่งเร้า ไม่ใช่ให้สิ่งเร้าเป็นตัวกำหนด พฤติกรรมของอินทรีย์ เช่น การถางหญ้า การเขียนหนังสือ การรีดผ้า พฤติกรรมต่าง ๆ ของคนในชีวิตประจำวันเป็นพฤติกรรมแบบ Operant Conditioning) หลักการเรียนรู้ที่สำคัญ หลักการเรียนรู้ของทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ เน้นการกระทำของผู้ที่เรียนรู้นั้นมากกว่าสิ่งเร้าที่กำหนดให้ กล่าวคือ เมื่อต้องการให้อินทรีย์เกิดการเรียนรู้จากสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่ง เราจะให้ผู้เรียนรู้เลือกแสดงพฤติกรรมเองโดยไม่บังคับหรือบอกแนวทางในการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้แล้วจึง “เสริมแรง” พฤติกรรมนั้นทันที เพื่อให้ผู้เรียนรู้ว่าพฤติกรรมที่แสดงออกนั้นเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำนั้น พฤติกรรมการตอบสนองจะขึ้นอยู่กับ การเสริมแรง (Reinforcement) ตัวเสริมแรงแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1) ตัวเสริมแรงทางบวก(Positive Reinforcement) หมายถึง สิ่งเร้าใด ๆ ซึ่งเมื่อนำมาใช้แล้วทำให้อัตราการตอบสนองเพิ่มมากขึ้น เช่น คำชมเชย รางวัล อาหาร

2.2) ตัวเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement) หมายถึง สิ่งเร้าใด ๆ ซึ่งเมื่อนำมาใช้แล้วทำให้การตอบสนองเพิ่มขึ้นในทางลบ เป็นตัวเสริมแรงทางลบ เช่น เสียงดัง อากาศร้อน คำตำหนิ กลิ่น การทำโทษ เป็นการนำตัวเสริมแรงลบเข้ามา เพราะการทำโทษบางอย่างหากนำไปใช้จะมีผลให้อัตราการตอบสนองเปลี่ยนไปในลักษณะที่เข้มข้น

การนำทฤษฎีการเรียนรู้ของสกินเนอร์ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้

1) การใช้เสริมแรง (Reinforcement) ทุกขั้นตอนของการจัดกิจกรรม ครูควรให้การเสริมแรง โดยการชมเชยหรือให้แรงจูงใจ โดยวิธีการต่าง ๆ เช่นการให้รางวัล ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้ต้องการให้ผู้สนใจตนหรือเห็นว่าตนเองสำคัญกว่าคนอื่น การให้แรงจูงใจจะทำให้เด็กเกิดความสนใจ พอใจที่จะเรียน

2) การปลูกฝังพฤติกรรมบางอย่างและการลดพฤติกรรมบางอย่าง (Shaping Behavior) หลักการสำคัญของทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำของสกินเนอร์ก็คือการควบคุมการตอบสนองด้วยวิธีการเสริมแรง กล่าวคือ เราจะให้การเสริมแรงเฉพาะในเรื่องที่ต้องการเพื่อให้เกิดเป็นนิสัยติดตัว ดังนั้นถ้าเราต้องการให้เด็กมีพฤติกรรมใหม่ในเรื่องใด ก็ควรให้การเสริมแรงพฤติกรรมนั้น เพื่อให้เด็กทำต่อไปจนเป็นนิสัย แต่ถ้าต้องการให้พฤติกรรมใดหายไปก็ควรลดการเสริมแรงพฤติกรรมนั้น ก็จะทำให้พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนานั้นหายไป การปลูกฝังพฤติกรรมใหม่ให้แก่เด็ก โดยการใช้การเสริมแรงเป็นสิ่งควบคุมพฤติกรรม ครูควรมีการวางแผนให้เหมาะสม

3) บทเรียนแบบโปรแกรม (Programmed Maching) และเครื่องช่วยสอน (Teaching Learning) สกินเนอร์ได้เสนอการสอนแบบโปรแกรม ซึ่งจัดแบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็น ส่วนย่อย ๆ เป็นขั้น ๆ และจัดลำดับให้เป็นเหตุเป็นผลเพื่อให้เรียนได้ง่าย และเมื่อสำเร็จแต่ละขั้นจะได้รับแรงเสริม หรือให้รางวัลทันที ทั้งบทเรียนสำเร็จรูปและเครื่องช่วยสอนต่างเน้นให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีคำตอบที่ถูกต้องไว้ให้ ซึ่งบทเรียนดังกล่าวควรนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างยิ่งขั้นทฤษฎีพัฒนาการของอีริกสันอีริกสัน (Erikson) ได้เน้นความสำคัญที่วัยของเด็ก ขั้นตอนของการพัฒนาการและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวเด็กว่า ถ้าเด็กอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เขาพอใจ ประสบความสำเร็จ เขาจะมองโลกในแง่ดี มีความเชื่อมั่นและไว้วางใจผู้อื่น แต่ถ้าเด็กอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ดี ไม่พอใจ จะมองโลกในแง่ร้าย ขาดความเชื่อมั่นในตนเองและไม่วางใจผู้อื่นอีริกสัน ยังได้ย้ำว่า ถ้าหากเด็กไม่พัฒนาและผ่านขั้นต้นแล้ว เด็กก็จะไม่สามารถพัฒนาในขั้นต่อไปได้ การนำมาใช้ในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา นั้น การจัดกิจกรรมในชั้นก่อนประถมศึกษา เน้นการที่เด็กได้ประสบความสำเร็จและพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมของห้องเรียน ต่อเพื่อนฝูงและต่อครู ทั้งนี้เพื่อให้เด็กมองสังคมใหม่ สังคมโรงเรียนในด้านดี มีความเชื่อมั่นและไว้วางใจต่อผู้อื่น และถ้าหากว่าเด็กพอใจและมองโรงเรียนในแง่ดีแล้ว เด็กก็อยากมาโรงเรียน ก็จะได้รับ การพัฒนาให้เจริญเติบโตขึ้น การช่วยเหลือตนเอง เช่น การไปห้องน้ำ การแต่งกาย การเก็บของเล่นเข้าที่ นั้น ในระยะเริ่มต้น ครูจะดูแลอย่างใกล้ชิด และใช้การชมเชย การชักชวนให้ทำกิจกรรมร่วมกับครู ก็จะเป็นการไม่บังคับ เด็กไม่เกิดการต่อต้านและเกิดความพอใจเป็นรางวัลในการทำกิจกรรมช่วยเหลือ การหัวเราะเยาะในสิ่งที่เด็กทำ หรือการขัดแย้งซึ่งผลงานที่อาจจะก่อให้เกิดการละอายเป็นการไม่ควรรู้ เพราะจะทำให้เด็กไม่กล้าแสดงออกอีกต่อไปกิจกรรมในระดับก่อนประถมศึกษา เน้นผ่านการเล่น ซึ่งเป็นการสนุกสนาน สื่ออุปกรณ์ที่ใช้ ก็เรียกร้องและเชิญชวนต่อการเข้าร่วมการใช้จินตนาการ บทบาทสมมติ ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อพัฒนาการของเด็กวัยนี้ ก็มีการจัดให้อยู่ตลอดเวลา

(6) ทฤษฎีการเรียนรู้ของฮัลล์ (Hull's Systematic Behavior Theory)

ฮัลล์ (Hull) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันได้ใช้หลักการทางคณิตศาสตร์มาช่วยในการสร้างทฤษฎีทางจิตวิทยาอย่างมีระบบซึ่งเป็นแบบ S-R คือ การเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง โดย

กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ต่างๆในรูปของสมการคณิตศาสตร์ หลักการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของฮัลล์ เริ่มจากการตั้งสมมติฐานโดยใช้กระบวนการอนุมาน (Deductive Process) ก่อนแล้วจึงทดลองเพื่อทดสอบสมมติฐานและเมื่อสมมติฐานใดที่เป็นจริงเขาก็ได้ตั้งเป็นทฤษฎีต่อไป

สมมติฐานแรกของฮัลล์ คือ การที่มนุษย์และสัตว์จะเกิดการเรียนรู้ได้ต้องมีการสร้างแรงขับ (Drive) ได้แก่ ความหิว ความกระหาย เป็นต้น ซึ่งเขากล่าวว่า การแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้มากหรือน้อยเกิดจากผลคูณระหว่างแรงขับ (Drive) กับอุปนิสัย (Habit) ของบุคคลนั้นเมื่อได้รับการเสริมแรง สามารถเขียนเป็นสมการได้ว่า

$$B = D \times H$$

เมื่อ	B แทน	พฤติกรรม (Behavior)
	D แทน	แรงขับ (Drive)
	H แทน	นิสัย (Habit)

การเรียนรู้จะเพิ่มขึ้นเป็นระยะและจะมีการสะสมเพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ ในลักษณะที่เป็นกระทำอย่างต่อเนื่อง การเสริมแรงจะทำให้การเรียนรู้เพิ่มระดับมากขึ้น แต่ในบางครั้งอัตราการเพิ่มของแต่ละคนอาจมีความไม่สม่ำเสมอ มีทั้งขึ้นและลง เพราะมีตัวแปรหลายอย่างที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ เช่น เนื้อหาวิชาที่เรียน ความพร้อมของผู้เรียน แรงขับ ความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นต้น

ฮัลล์ (Hull) ได้ทำการทดลองโดยฝึกหนูให้กดคัน โดยแบ่งหนูเป็นกลุ่ม ๆ แต่ละกลุ่มจะให้อุดอาหารนาน 24 ชั่วโมง และมีการกำหนดแบบแผนในการเสริมแรงแตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม บางกลุ่มกดคัน 5 ครั้ง จึงได้อาหาร ไปจนถึงกลุ่มที่กด 90 ครั้ง จึงจะได้อาหาร และอีกพวกหนึ่งทดลองแบบเดียวกันแต่อุดอาหารเพียง 3 ชั่วโมง ผลปรากฏว่า ยิ่งให้หนูอดอาหารนาน คือ มีแรงขับมาก จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความเข้มของนิสัย (Habit) กล่าวคือ จะทำให้การเชื่อมโยงระหว่างอวัยวะรับสัมผัส (Receptor) กับอวัยวะแสดงออก (Effector) เข้มแข็งขึ้น ดังนั้นเมื่อหนูหิวมาก จึงมีพฤติกรรมกดคันเร็วขึ้น จากการทดลองดังกล่าวสามารถสรุปเป็น กฎการเรียนรู้ทฤษฎีการเรียนรู้ของฮัลล์ ได้ดังนี้

1) กฎแห่งการยับยั้งปฏิกิริยา (Law of Reactive Inhibition) ถ้าร่างกายเกิดความเหนื่อยล้า การตอบสนองหรือการเรียนรู้จะลดลง

2) กฎแห่งการจัดลำดับกลุ่มนิสัย (Law of Habit Hierarchy) เมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้น แต่ละคนจะมีการตอบสนองต่าง ๆ กัน ในระยะแรกการแสดงออกจะมีลักษณะง่าย ๆ แต่เมื่อเกิดการเรียนรู้มากขึ้นก็สามารถแสดงการตอบสนองในระดับที่ซับซ้อนได้

3) สมมติฐานของการไล่ระดับบรรลุเป้าหมาย (Goal Gradient Hypothesis) เมื่อผู้เรียนยิ่งไล่ระดับบรรลุเป้าหมายจะมีสมรรถภาพในการตอบสนองมากขึ้น การเสริมแรงที่ให้ในเวลาไล่เคียงกับการบรรลุเป้าหมายจะช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด

การนำแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้ของฮัลล์ ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถทำได้ดังนี้

1) ในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนควรคำนึงถึงความพร้อมความสามารถ และเวลาที่ผู้เรียนจะเรียนได้ดีที่สุด

2) ในการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนควรให้ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถตอบสนองตามระดับความสามารถของตน เนื่องจากผู้เรียนมีระดับของ ความสามารถไม่เท่ากัน

3) การให้การเสริมแรงในช่วงที่ผู้เรียนทำได้ใกล้ถึงเป้าหมายมากที่สุดจะช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

นอกจากนี้ฮัลล์ ยังได้กล่าวถึงปัจจัยที่จำเป็นในการเรียนรู้เพิ่มเติม ดังนี้

1) ความสามารถ (Capacity) ในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน

2) การจูงใจ (Motivation) จะช่วยให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยการสร้างแรงขับ (Drive) ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

3) การเสริมแรง (Reinforcement) จะช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี จำนวนครั้งของการเสริมแรงจะมีผลมากกว่าปริมาณของการเสริมแรงที่ให้ในแต่ละครั้ง

4) ความเข้าใจ (Understanding) การเรียนรู้โดยการสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงจะช่วยให้สามารถนำความรู้มาแก้ปัญหาได้ดียิ่งขึ้น เมื่อประสบปัญหาที่คล้ายคลึงกับประสบการณ์เดิม

5) การถ่ายโยงการเรียนรู้ (Transfer of Learning) การเรียนรู้สิ่งใหม่ที่คล้ายคลึงกับสิ่งที่เคยการเรียนรู้ในอดีต จะทำให้สามารถนำประสบการณ์เดิมมาใช้ในการตอบสนองต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ได้

6) การลืม (Forgetting) เมื่อเวลาผ่านไปนาน ๆ และไม่ได้ใช้สิ่งที่เรียนรู้นั้นจะทำให้เกิดการลืมได้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า นักจิตวิทยาการศึกษาในกลุ่มพฤติกรรมนิยมให้ความสำคัญกับพฤติกรรมของมนุษย์มาก เพราะพฤติกรรมเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัด สามารถวัด และทดสอบได้ โดยมีความเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง ดังนี้

1) ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ มีความเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง บุคคลจะมีการลองผิดลองถูก และมีการปรับเปลี่ยนไปเรื่อยๆ จนกว่า

จะพบรูปแบบการตอบสนองที่ให้ผลที่พึงพอใจมากที่สุด เมื่อเกิดการเรียนรู้แล้วบุคคลจะใช้รูปแบบการตอบสนองที่เหมาะสมเพียงรูปแบบเดียว และจะพยายามใช้รูปแบบนั้นเชื่อมโยงกับสิ่งเร้าในการเรียนรู้ต่อไปเรื่อย ๆ โดยสรุปเป็นกฎการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ กฎแห่งความพร้อม กฎแห่งการฝึกหัด กฎแห่งการใช้และไม่ใช้ และกฎแห่งผลที่พึงพอใจ

2) ทฤษฎีการวางเงื่อนไข มีความเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขหลายลักษณะ ได้แก่

2.1) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก มีความเชื่อว่าการเรียนรู้ของสิ่งมีชีวิตเกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข โดยมีกฎการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ 1) พฤติกรรมการตอบสนองของมนุษย์สามารถเกิดขึ้นได้จากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าที่ไม่วางเงื่อนไขหรือความต้องการทางธรรมชาติกับสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไข 2) กฎแห่งการลดภาวะ 3) กฎแห่งการฟื้นคืนสภาพเดิมตามธรรมชาติ 4) กฎแห่งการถ่ายโยงการเรียนรู้สู่สถานการณ์อื่นๆ และ 5) กฎแห่งการจำแนกความแตกต่าง

2.2) การวางเงื่อนไขของวัตสัน มีความเชื่อว่าการเรียนรู้ของสิ่งมีชีวิตสามารถควบคุมได้โดยการวางเงื่อนไข โดยสรุปเป็นกฎการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ 1) พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สามารถควบคุมให้เกิดขึ้นได้โดยการควบคุมสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขให้สัมพันธ์กับสิ่งเร้าตามธรรมชาติ และ 2) พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ใด ๆ สามารถลดพฤติกรรมนั้นให้หายไปได้โดยการควบคุมสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขให้สัมพันธ์กับสิ่งเร้าตามธรรมชาติให้เหมาะสม

2.3) การวางเงื่อนไขแบบต่อเนื่องของกัทธรี มีความเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นแล้วแม้เพียงครั้งเดียวก็ไม่จำเป็นต้องทำซ้ำอีก โดยสรุปเป็นกฎการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ 1) กฎแห่งความต่อเนื่อง 2) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้แม้เพียงครั้งเดียว 3) กฎของการกระทำครั้งสุดท้าย และ 4) การจูงใจ

2.4) การวางเงื่อนไขแบบปฏิบัติการของสกินเนอร์ มีความเชื่อว่าการเรียนรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ สิ่งที่เกิดก่อน พฤติกรรม และผลที่ได้รับ ซึ่งทั้ง 3 ส่วนจะดำเนินต่อเนื่องกันไปโดยสิ่งที่ก่อให้เกิดขึ้นก่อนจะนำไปสู่การเกิดพฤติกรรม และนำไปสู่ผลที่ได้รับ โดยสรุปเป็นกฎการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ 1) การกระทำใด ๆ ถ้าได้รับการเสริมแรงจะมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอีก ส่วนการกระทำที่ไม่มีการเสริมแรงจะลดลง และหายไปในที่สุด 2) การเสริมแรงที่แปรเปลี่ยนทำให้การตอบสนองคงทนกว่าการเสริมแรงที่คงที่หรือ ตายตัว 3) การลงโทษทำให้เรียนรู้ได้เร็วและลืมเร็ว และ 4) การให้แรงเสริมหรือให้รางวัลเมื่อกระทำพฤติกรรมที่ต้องการได้จะสามารถช่วยปรับหรือปลุกฝังนิสัยที่ต้องการได้

3) ทฤษฎีการเรียนรู้ของฮัลล์ มีความเชื่อว่าการที่มนุษย์และสัตว์จะเกิดการเรียนรู้ได้ ต้องมีการสร้างแรงขับ (Drive) การแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้จะมากหรือน้อยเกิดจากผลคูณระหว่าง

แรงขับ (Drive) กับอุปนิสัย (Habit) ของบุคคลนั้นเมื่อได้รับการเสริมแรง และการเรียนรู้จะเพิ่มขึ้นเป็นระยะและจะมีการสะสมเพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ เป็นลักษณะที่เป็นกระทำอย่างต่อเนื่องกันการเสริมแรงจะทำให้การเรียนรู้เพิ่มระดับมากขึ้น แต่ในบางครั้งอัตราการเพิ่มของแต่ละคนอาจมีความไม่สม่ำเสมอ ทั้งเพิ่มขึ้นและลดลง เพราะมีตัวแปรหลายอย่างที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ เช่น เนื้อหาวิชาที่เรียน ความพร้อมของผู้เรียน แรงขับ ความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นต้น โดยมีกฎการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ 1) กฎแห่งการยับยั้งปฏิกิริยา 2) กฎแห่งการลำดับกลุ่มนิสัย และ 3) สมมติฐานของการใกล้จะบรรลุเป้าหมาย

2.3 บริบทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1. ประวัติความเป็นมาการก่อตั้งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

เมื่อปีพุทธศักราช 2436 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้ตั้งวิทยาลัยขึ้นในบริเวณวัดบวรนิเวศวิหาร ทรงพระราชทานว่า มหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อเป็นการศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณร ทรงอุทิศพระราชทรัพย์บำรุงประจำปี และก่อสร้างสถานศึกษาของมหาวิทยาลัย

ครั้งเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2439 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินเปิดมหามกุฏราชวิทยาลัย พระองค์ทรงอุปถัมภ์ด้วยทรงพระราชทานพระราชทรัพย์บำรุงประจำปี อาศัยพระราชประสงค์ดังกล่าวแล้วนั้น สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส จึงทรงตั้งพระวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจการของมหาวิทยาลัยขึ้น 3 ประการดังนี้ 1) เพื่อเป็นสถานศึกษาของพระภิกษุสามเณร 2) เพื่อเป็นสถานศึกษาวิทยาการอันเป็นของชาติภูมิและของต่างประเทศ 3) เพื่อเป็นสถานที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา

เมื่อกิจการของมหามกุฏราชวิทยาลัยได้ดำเนินการแล้วปรากฏว่า พระวัตถุประสงค์เหล่านั้นได้รับผลเป็นที่น่าพอใจตลอดมาเพื่อที่จะให้พระวัตถุประสงค์เหล่านั้นได้ผลดียิ่งขึ้น ดังนั้นเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2488 สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ในฐานะที่ทรงเป็นนายกกรรมการมหามกุฏราชวิทยาลัยพร้อมทั้งพระเถรานุเถระจึงได้ประกาศแต่งตั้งสถาบันการศึกษาชั้นสูงในรูปมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาขึ้นโดยอาศัยนามว่า สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยมีจุดมุ่งหมาย คือ 1) เพื่อให้เป็นสถานศึกษาพระปริยัติธรรม 2) เพื่อให้เป็นสถานศึกษาวิทยาการอันเป็นของชาติภูมิและต่างประเทศ 3) เพื่อให้เป็นสถานศึกษาเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในประเทศและนอกประเทศ 4) เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้และความสามารถในการบำเพ็ญประโยชน์แก่ประชาชน 5) เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้และความสามารถในการค้นคว้าได้ตอบ หรืออธิบายได้อย่างกว้างขวางแก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ

6) เพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้เป็นกำลังสำคัญในการจรรโลงพระพุทธศาสนา และเป็นศาสนทายาทที่เหมาะสมแก่กาลสมัย 7) เพื่อความเจริญก้าวหน้าและคงอยู่ตลอดกาลนานของพระพุทธศาสนา

ทั้งนี้ ภายใต้การบริหารของคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า กรรมการสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ปัจจุบันเรียกว่า กรรมการสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย สถาบันแห่งนี้เริ่มเปิดให้มีการอบรมศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรตั้งแต่วันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2489 จนถึงปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีวิทยาเขตอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศรวม 7 แห่ง คือ 1) วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัยในพระอุปถัมภ์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 3) วิทยาเขตอีสาน บ้านโนนชัย อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 4) วิทยาเขตล้านนา วัดเจดีย์หลวง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 5) วิทยาเขตศรีธรรมมาศโคราช วัดพระมหาธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 6) วิทยาเขตร้อยเอ็ด บ้านดงลาน อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด 7) วิทยาเขตศรีล้านช้าง วัดศรีสุทธาวาส อำเภอเมือง จังหวัดเลย 3 วิทยาลัยคือ 1) มหาปชาบดีเถรีวิทยาลัย จังหวัดนครราชสีมา 2) วิทยาลัยศาสนศาสตร์กาฬสินธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ 3) วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร จังหวัดยโสธร

**หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
(หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563)**

ชื่อสถาบันอุดมศึกษา : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ส่วนงานที่รับผิดชอบ : บัณฑิตวิทยาลัย

หมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. รหัสและชื่อหลักสูตร : 25481861109191

ภาษาไทย : หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

ภาษาอังกฤษ : Master of Arts Program in Buddhism and Philosophy

2. ชื่อปริญญาและสาขาวิชา

ภาษาไทย ชื่อเต็ม : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พุทธศาสนาและปรัชญา)

ชื่อย่อ : ศศ.ม. (พุทธศาสนาและปรัชญา)

ภาษาอังกฤษ ชื่อเต็ม : Master of Arts (Buddhism and Philosophy)

ชื่อย่อ : M.A. (Buddhism and Philosophy)

3. วิชาเอก : ไม่มี
4. จำนวนหน่วยกิต : ตลอดหลักสูตร 36 หน่วยกิต
5. รูปแบบของหลักสูตร
- 5.1 รูปแบบ : หลักสูตรระดับปริญญาโท
- 5.2 ภาษาที่ใช้ : จัดการเรียนการสอนเป็นภาษาไทย
- 5.3 การรับเข้าศึกษา : รับนักศึกษาไทยและต่างประเทศที่อ่านเขียนภาษาไทยได้
- 5.4 ความร่วมมือกับสถาบันอื่น : เป็นหลักสูตรเฉพาะของมหาวิทยาลัย
- 5.5 การให้ปริญญาแก่ผู้สำเร็จการศึกษา : ให้ปริญญาสาขาวิชาเดียว
6. สถานภาพของหลักสูตรและการพิจารณาอนุมัติ/เห็นชอบหลักสูตร :
- 6.1 เป็นหลักปรับปรุง พ.ศ. 2563 ปรับปรุงจากหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา พ.ศ. 2559
- 6.2 เริ่มใช้ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 เป็นต้นไป
- 6.3 สภาวิชาการพิจารณาเห็นชอบหลักสูตรในการประชุม ครั้งที่ 8/2563 เมื่อวันที่ 10 เดือน กันยายน พ.ศ. 2563
- 6.4 สภามหาวิทยาลัยอนุมัติหลักสูตรในการประชุม ครั้งที่ 9/2563 เมื่อวันที่ 25 เดือน กันยายน พ.ศ. 2563
7. ความพร้อมในการเผยแพร่หลักสูตรที่มีคุณภาพและมาตรฐาน
- หลักสูตรมีความพร้อมเผยแพร่คุณภาพในปี 2564 (หลังจากเปิดสอนหลักสูตรเป็นเวลา 1 ปี)
8. อาชีพที่สามารถประกอบอาชีพได้หลังสำเร็จการศึกษา :
- 8.1 รับราชการครู
- 8.2 รับราชการทหาร อนุศาสนา
- 8.3 เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย
- 8.4 รับราชการกระทรวงวัฒนธรรม
- 8.5 รับราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
- 8.6 รับราชการกรมราชทัณฑ์ อนุศาสนา
- 8.7 ประกอบอาชีพอิสระ
- 8.8 ใช้ร่วมกับทุกอาชีพที่นักศึกษาประกอบอาชีพอยู่ก่อน
9. สถานที่จัดการเรียนการสอน :
- 10.1 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ต่าบลศาลายาอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

10.2 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยา เขตล้านนา

ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

10.3 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ตำบลดงลาน อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

10. สถานการณ์ภายนอกหรือการพัฒนาที่จำเป็นในการวางแผนหลักสูตร

10.1 สถานการณ์หรือการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยในปัจจุบัน มีความแตกต่างจากอดีตอย่างเห็นได้ชัดจากการที่มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศชาติทางด้านวัตถุมากกว่าการพัฒนาด้านจิตใจ ทำให้คนในสังคมแสวงหาแต่ผลประโยชน์ส่วนตัวมากเกินไป ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน นอกจากนี้การดำเนินชีวิตแบบวิถีไทย วิถีพุทธก็ลดน้อยลงไป ประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามถูกมองข้ามละเลยไร้ประโยชน์

หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเอง ก็ถูกลดความสำคัญลงไป พยายามสร้างนวัตกรรมใหม่ที่มุ่งเน้นด้านเศรษฐกิจ การลงทุน และการท่องเที่ยว สิ่งที่มาคือจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อครอบครัวของศีลธรรมมีน้อย มีการทุจริตเกิดขึ้น

การบริการทางการศึกษาที่เน้นความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนาเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่จะทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดีงามและพัฒนาตามหลักไตรสิกขา โดยบูรณาการหลักธรรมให้เข้าใจและเข้าถึงประชาชนทุกคน ทุกระดับของความรับผิดชอบต่อ และเข้าถึงหลักธรรมชาติ บริโภคปัจจัย 4 ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างความสมดุลของประเทศชาติและโลก

10.2 สถานการณ์หรือการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม

สภาพทางสังคมที่เปลี่ยนไป ควรปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและการส่งเสริมให้มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานพระพุทธศาสนา

การอยู่ร่วมกันในสังคม สำคัญที่สุดคือการศึกษาแก่คนในประเทศชาติ เพราะการศึกษาเป็นการปรับความเห็นหรือทัศนคติให้ถูกต้องตามหลักการอยู่ร่วมกัน สังคมแตกแยก ชนชั้นที่แตกต่าง วัฒนธรรมที่หลากหลาย เป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องศึกษาเรียนรู้ให้เกิดขึ้น การพัฒนาคนให้มีคุณภาพเป็นพัฒนาประเทศชาติไปสู่ความเจริญและความสงบสุข ประเทศชาติอาจจะไม่ร่ำรวย แต่ประชาชนมีความรู้มีการศึกษา ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ โดยเฉพาะสังคมที่เจริญด้วยความรู้และคุณธรรม

11. ผลกระทบจากข้อ 11 ต่อการพัฒนาหลักสูตรและความเกี่ยวข้องกับพันธกิจของสถาบัน

11.1 การพัฒนาหลักสูตร การเรียกร้องต่อสังคมให้มีคุณธรรมจริยธรรม ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร บางส่วนให้กระชับ โดยการปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยและเสริมเพิ่มเติมส่วนที่สังคมหรือประเทศชาติต้องการพัฒนา ให้เป็นหลักสูตรที่มีคุณค่าและเป็นที่ต้องการของสังคมอย่างจริงจังและสามารถผลิตนักรับการศึกษาที่สามารถตอบสนองความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ของประเทศ โดยใช้องค์ความรู้และวิธีการทางการศึกษามาเป็นฐานในการออกแบบหลักสูตร การกำหนดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องต่อไป

11.2 ความเกี่ยวข้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัย เพื่อผลิตนักการศึกษาระดับมหาบัณฑิต ที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของสังคม มีความรู้ ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้ผลงานวิจัย และนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีส่วนร่วมในการให้บริการวิชาการแก่สังคม มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ รวมทั้ง คำนึงถึงสภาพความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมไทย ในฐานะเป็นองค์กรที่ผลิตมหาบัณฑิตที่เป็นตัวอย่างของสังคมในการขึ้นนำทางด้านความรู้และความประพฤติ จึงจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัย ได้แก่

ก. ด้านการเรียนการสอน ปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนแบบบรรยายอย่างเดียวมาเป็นยึดตัวผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือการให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ข. ด้านการวิจัย ให้ความสำคัญในการค้นคว้าวิจัย เพื่อให้ผู้ศึกษารู้จักการค้นคว้าและการทำวิจัย จึงได้จัดวิชาวาระเบียวิธีวิจัยเข้ามาในทุกหลักสูตร

ค. ด้านบริการวิชาการแก่ชุมชน จัดกิจกรรมเป็นประจำ การทัศนศึกษานอกสถานที่ การอภิปราย หรือปาฐกถา โดยให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการบรรยาย หรือปาฐกถา ตลอดจนการสัมมนาทางวิชาการ เป็นต้น

ง. ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม มีการจัดกิจกรรมการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมเป็นประจำทุกภาคการศึกษา ได้แก่ การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมวันขึ้นปีใหม่ การเข้าร่วมกิจกรรมวันสงกรานต์ เป็นต้น

12. ความสัมพันธ์กับหลักสูตรอื่นที่เปิดสอนในคณะ/ภาควิชาอื่นของมหาวิทยาลัย

12.1 กลุ่มวิชา/รายวิชาในหลักสูตรนี้เปิดสอนโดยคณะ/ภาควิชา/หลักสูตร

รายวิชาที่บัณฑิตวิทยาลัยกำหนดให้นักศึกษา 4 สาขาวิชา ต้องศึกษาเป็นรายวิชาบังคับ 9 หน่วยกิต คือ 1) สารัตถะในพระไตรปิฎก Essence of in the Tipitaka 2) ทฤษฎีและการปฏิบัติกรรมฐาน Theory and Practice of Meditation 3) ระเบียบวิธีวิจัย Research Methodology

12.2 กลุ่มวิชา/รายวิชาในหลักสูตรที่เปิดสอนให้ภาควิชา/หลักสูตรอื่นต้องมาเรียน

ไม่มี

12.3 การบริหารจัดการหลักสูตร

การเรียนการสอนทุกรายวิชาดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมของอาจารย์ประจำหลักสูตร ทั้งในด้านการกำหนดอาจารย์ผู้สอน การตรวจสอบการประเมินผลการเรียน การวางแผนการบริหาร

กิจกรรมเสริมหลักสูตรให้แก่นักศึกษา และมีหน่วยงานกลางคือบัณฑิตวิทยาลัยและงานทะเบียน ให้การสนับสนุนการจัดตารางเรียนตารางสอน และตารางสอบ รวมทั้งการส่งผลการเรียน

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พิรวัช ตันไพบูลย์ (2561 : 133-136) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์งานวิจัยด้านหลักสูตร การสอนและการนิเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการ ประเมินคุณภาพงานวิจัยในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์คุณภาพงานวิจัยใน ระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาราย ด้าน พบว่า งานวิจัยด้านการสอน มีผลการประเมิน คุณภาพงานวิจัยอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คืองานวิจัยด้านการนิเทศ และงานวิจัยด้านหลักสูตร ตามลำดับ 2) คุณลักษณะงานวิจัย และองค์ ความรู้ด้านหลักสูตร พบว่า งานวิจัยด้านหลักสูตรใช้แนวคิดของสังัด อุทยานันท์มากที่สุด ร้อยละ 73.33 มี จุดประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตร คือ ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สร้างหลักสูตร ทดลองใช้และ ประเมินผลหลักสูตร จุดประสงค์ในการประเมินหลักสูตร คือ ประเมินหลักสูตรและเปรียบเทียบผล การประเมินหลักสูตร ด้านบริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ ผลผลิต คุณลักษณะงานวิจัย และองค์ ความรู้ด้านการสอน พบว่า งานวิจัยด้านการสอน ใช้แบบแผนการวิจัย แบบ The One Group Pretest-Posttest Design มากที่สุด ร้อยละ 81.50 และเมื่อพิจารณา ตามรูปแบบการเรียนการสอน ที่เป็นสากล ผู้วิจัยใช้การพัฒนานวัตกรรมมากที่สุด ร้อยละ 31.79 คุณลักษณะ งานวิจัย และองค์ ความรู้ด้านการนิเทศ พบว่า งานวิจัยด้านการนิเทศใช้แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการนิเทศแบบ ร่วม พัฒนาวิชาชีพ ร้อยละ 66.67 จุดประสงค์ในการนิเทศ คือ ศึกษาความรู้ความเข้าใจ และ ความสามารถในการ สอนของครูเปรียบเทียบความสามารถของครูก่อนและหลังนิเทศ ศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ศึกษา ความคิดเห็นของนักเรียน ศึกษาความคิดเห็นของครูและ ศึกษาความคิดเห็นของผู้นิเทศ

ชุลีพร สระโชติ (2563 : 169-170) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21โดยใช้กระบวนการ ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) ผลการวิจัย พบว่า 1) หลักสูตรการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชน แห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) ที่ประกอบด้วย เหตุผลและความสำคัญ หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมาย ของหลักสูตร โครงสร้าง/ เนื้อหา แนวคิดและทฤษฎี กระบวนการพัฒนาครู กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อประกอบ การ อบรม การประเมินผลหลักสูตร และเอกสารประกอบการอบรม โดยการประเมินความเหมาะสมจาก ผู้เชี่ยวชาญพบว่า ทุกองค์ประกอบของหลักสูตรมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก 2) หลักสูตรมีคุณภาพตาม เกณฑ์ จากผลการประเมินผู้เข้ารับการอบรม คือ (2.1) ความรู้ของครูในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) หลังอบรมสูงกว่าก่อน อบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2.2) ความสามารถของครูในการออกแบบการจัดการ

เรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับดี และความสามารถของครูในการปฏิบัติกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก (2.3) เจตคติของครูที่มีต่อการพัฒนา การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ 3) การประเมินหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ

ถวิกา เมฆอัครกมล (2563 : 470-471) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาสาขาวิชาอาชีวศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผลการวิจัย พบว่า โดยส่วนใหญ่มีความต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ร้อยละ 42.99 ต้องการใบประกอบวิชาชีพครู ร้อยละ 61.28 และต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก ร้อยละ 23.17 ซึ่ง ช่วงเวลาการเรียนการสอนที่สะดวกเข้าศึกษา ส่วนใหญ่คือ ช่วงนอกเวลาราชการถึงร้อยละ 71.65 นอกจากนี้ ยังมีความสนใจในการเข้าฝึกอบรมระยะสั้น ร้อยละ 79.88 ซึ่งหลักสูตรนั้นต้องตรงกับความต้องการและ สอดคล้องกับการทำงาน และสามารถเก็บสะสมหน่วยกิตที่สามารถเทียบโอนได้ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยในการศึกษาต่อ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุด 3 ลำดับ คือ ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา ด้านที่ตั้ง ของสถานศึกษา / ความสะดวกในการเดินทาง และด้านเวลาในการจัดการเรียนการสอนตามลำดับ

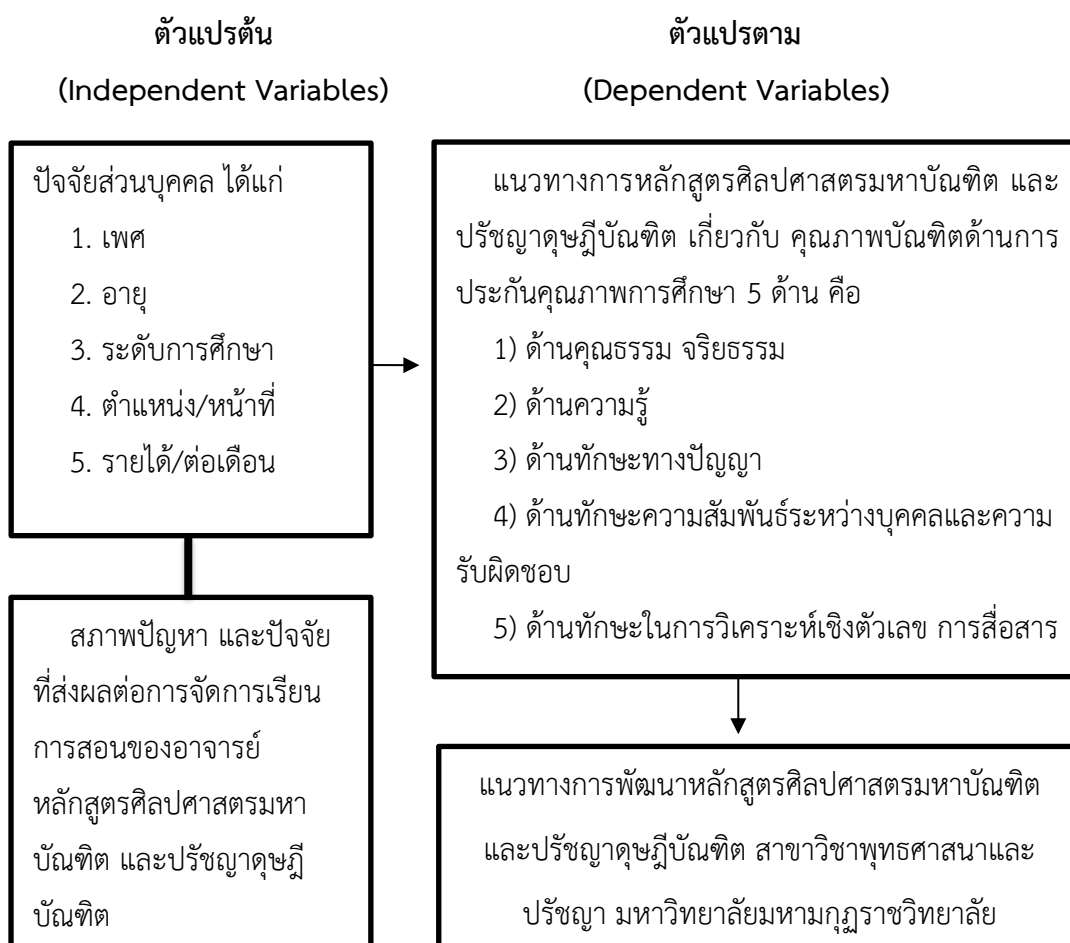
กลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง โดยส่วนใหญ่มีความต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ร้อยละ 45.88 และระดับปริญญาเอก ร้อยละ 32.94 ซึ่งช่วงเวลาการเรียนการสอนที่สะดวกเข้าศึกษา ส่วนใหญ่คือ ช่วงนอก เวลาราชการถึงร้อยละ 75.29 นอกจากนี้ ยังมีความสนใจในการเข้าฝึกอบรมระยะสั้น ร้อยละ 72.94 ซึ่งหลักสูตรนั้นต้องตรงกับความต้องการและสามารถประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน และเมื่อพิจารณาถึงปัจจัยใน การศึกษาต่อ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจมากที่สุด 3 ลำดับ คือ ด้านค่าใช้จ่ายในการศึกษา ด้านหลักสูตร และด้านเวลาในการจัดการเรียนการสอนตามลำดับ

พระสุเมธ เอี่ยมบวร (2566 : 131-132) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัย พบว่า 1) หลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการเพื่อเสริมสร้าง การรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ใน ระดับมาก และมีค่า IOC ระหว่าง 0.80 – 1.00 และ 2) นักเรียนมีคะแนนแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ ด้านการรู้เท่าทันดิจิทัลหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมคิดเป็นร้อยละ 100 และมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก

ยุทธชัย ราชดา และสุวัฒน์ จุลสุวรรณ (2566 : 651) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการกำกับดูแลคุณภาพ มีความต้องการจำเป็นในการดำเนินการมากที่สุด 2. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ จำนวน 4 ด้าน 39 แนวทาง โดยผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า แนวทางการพัฒนา มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

2.5 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ“แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิด มีดังนี้

แผนภาพที่ 3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” ใช้วิธีการศึกษาการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology Research) เป็นการผสมผสานระหว่างวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กับวิธีวิทยาการเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

การศึกษางานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” เป็นการวิจัยวิธีวิทยาแบบผสม (Mixed Methodology Research) เป็นการผสมผสานระหว่างวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กับวิธีวิทยาการเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

3.2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ประชากร ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ผู้ใช้บัณฑิต อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตร และผู้บริหารวิทยาเขต 3 แห่ง ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม 2) วิทยาเขตล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ 3) วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 100 รูป/คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ผู้ใช้บัณฑิต อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตร และผู้บริหารวิทยาเขต 3 แห่ง ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม 2) วิทยาเขตล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ 3) วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 80 รูป/คน โดยกำหนดตามกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครชชี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) อ้างใน (บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 43) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการใช้ตารางเลขสุ่ม รายละเอียดซึ่งได้สรุปไว้ในตารางดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
นักศึกษา	
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม	10
วิทยาเขตล้านนา จังหวัดเชียงใหม่	10
วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด	10
รวม	30

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
เจ้าหน้าที่	
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม	8
วิทยาเขตล้านนา จังหวัดเชียงใหม่	10
วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด	10
รวม	28
อาจารย์/ผู้บริหาร	
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม	8
วิทยาเขตล้านนา จังหวัดเชียงใหม่	8
วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด	6
รวม	22
รวมทั้งหมด	80

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ใช้บัณฑิต อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตร และผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม จำนวน 15 ท่าน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต เกี่ยวกับ คุณภาพบัณฑิตด้านการประกันคุณภาพการศึกษา 5 ด้าน คือ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) ด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ

แล้วรวบรวมและนำไปวิเคราะห์ข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย และขอบเขตของการศึกษาวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง/หน้าที่ รายได้/ต่อเดือน

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต เกี่ยวกับคุณภาพบัณฑิตด้านการประกันคุณภาพการศึกษา 5 ด้าน คือ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) ด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งสิ้น 30 ข้อ โดยใช้วิธีแบบมาตราวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

2. แบบการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่มีการวางแผน จัดเตรียมชุดคำถาม และวิธีการ สัมภาษณ์อย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนล่วงหน้า มีการดำเนินงานแบบ เป็นทางการภายใต้กฎเกณฑ์หรือมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ของผู้ถูกสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ภาพรวม

3.4 วิธีการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิดและปลายปิด ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1) แบบสอบถาม

1.1 หลังจากผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการศึกษาสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

1.2 นำผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นมาสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน โดยพิจารณาเนื้อหาให้ครอบคลุมกับความมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย และสมมติฐานของการวิจัย

1.3 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดที่กำหนด นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาความถูกต้อง และครอบคลุมเนื้อหาของการศึกษา เพื่อหาค่าความสอดคล้อง (IOC) และเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญแนะนำเพิ่มเติม

1.4 ผู้ศึกษาวิจัยนำแบบสอบถามตามที่ได้ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง และความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ครอบคลุมเนื้อหาในเรื่องที่จะวัดจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ได้แก่

1.4.1 รศ.ดร.ประเวศ อินทองปาน อาจารย์ประจำภาควิชาปรัชญาและศาสนา ผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนาและปรัชญา

1.4.2 รศ.ดร.อำพล บุคตาสาร อาจารย์ประจำภาควิชาพระพุทธศาสนา ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา

1.4.3 ผศ.ดร.สุณี เวชประสิทธิ์ รองคณบดี ฝ่ายกิจการนักศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนาและปรัชญา

1.4.4 ผศ.สุดใจ ภูงลี อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาศาสนาและเทววิทยา

1.4.5 ผศ.ดร. โยตะ ชัยวรมันกุล อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา

1.5 ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะที่ผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำและตรวจสอบความถูกต้อง

2. การหาคุนภาพเครื่องมือ

2.1 นำแบบสอบถามที่สร้างเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่วัดตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

จากนั้นพิจารณาคัดเลือกคำถามที่ค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 จากผู้เชี่ยวชาญที่ให้คะแนน จำนวน 30 ข้อ แล้วจึงนำเสนอท่านอีกครั้ง

2.2 นำแบบสอบถามไปทดสอบใช้ (Try-out) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ผู้ใช้บัณฑิต อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตร และผู้บริหารวิทยาเขต 3 แห่ง ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ๓ จังหวัดนครปฐม 2) วิทยาเขตล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ 3) วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

2.3 หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (item discrimination) ของแบบสอบถาม ในการวิจัยในครั้งนี้มีค่าอำนาจจำแนก ระหว่าง 0.457-0.840

2.4 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) การวิจัยในครั้งนี้ มีค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับ เท่ากับ 0.71

3. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2) **แบบสัมภาษณ์** ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้น เพื่อความเที่ยงตรงของคำสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเนื้อหา

3.5 วิธีดำเนินการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัยใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 80 คน โดยกำหนดตามกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครชชี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) อ่างใน (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2551 : 43) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการใช้ตารางเลขสุ่ม และใช้แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบหลายขั้นตอน ผลการศึกษาขั้นตอนที่ 1 นี้ นำข้อมูลมาเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เก็บรวบรวมข้อมูลจากแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากเอกสารและงานวิจัย โดยการวิเคราะห์เอกสาร ตามแบบบันทึกผลการวิเคราะห์เอกสารวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ รวมเป็นจำนวน 15 ท่าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 เสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ดำเนินการยกร่าง โดยใช้ผลการวิจัยที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 นำมาเป็นประเด็น โดยการประชุมเชิง

ปฏิบัติการผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบที่ยกร่างและแก้ไขร่างให้มีคุณภาพ โดยการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา และพุทธศาสนาและปรัชญา

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่พัฒนาขึ้น โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ประเมินในด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ และด้านความถูกต้อง จำนวน 30 ข้อ โดยใช้แบบประเมินวิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนด

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ การผ่านคณะกรรมการจริยธรรม การวิจัยในคน โดยได้รับใบรับรองจริยธรรม และได้ดำเนินการเก็บและรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหาร เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง
2. ผู้ศึกษานำส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง
3. ผู้ศึกษาชี้แจงวัตถุประสงค์ ของการเก็บรวบรวมข้อมูล ให้กลุ่มตัวอย่างได้ทราบในการตอบแบบสอบถามและเข้าใจตรงประเด็น โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งแบบสอบถามคืนภายใน 1 สัปดาห์
4. นำแบบสัมภาษณ์ ไปสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ มีรายละเอียดเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต โดยให้ท่านอธิบายรายละเอียดต่าง ๆ โดยผู้วิจัยได้บันทึกลงในแบบสัมภาษณ์ จนครบถ้วน และอ่านให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจทาน
5. นำแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบจำนวนและความสมบูรณ์ของข้อมูลเพื่อเตรียมพร้อมในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมาย โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต 5 ด้าน คือ 1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและ

ความรับผิดชอบ 5) ด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งสิ้น 30 ข้อ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำเสนอข้อมูล ในรูปแบบตารางควบคุมการบรรยายผลการศึกษา โดยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต อ้างอิงจาก บุญชม ศรีสะอาด (2554 : 82-83) มีดังนี้

5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมาย ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพบัณฑิตด้านการประกันคุณภาพการศึกษา 5 ด้าน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation(r)) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และการวิเคราะห์การถดถอยของพหุคูณ Multiple Regression Analysis : MR ในการใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์ระดับความสัมพันธ์ไว้ ดังนี้

ค่า r เป็น (-) หมายถึง มีความสัมพันธ์ทางลบหรือทางตรงกันข้าม

ค่า r เป็น (+) หมายถึง มีสัมพันธ์ทางบวกหรือทางเดียวกัน

ค่า r เป็น +/- 0.00 ถึง 0.31 ถือว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับน้อย

ค่า r เป็น +/- 0.32 ถึง 0.66 ถือว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง

ค่า r เป็น +/- 0.67 ถึง 1.00 ถือว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 4 เสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตอนที่ 5 ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประเมิน

ในด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ และด้านความถูกต้อง จำนวน 30 ข้อ โดยใช้แบบประเมินวิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต อ้างอิงจาก บุญชม ศรีสะอาด (2554 : 82-83) มีดังนี้

- 5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมาย ดังนี้

- 4.51-5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
- 3.51-4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
- 2.51-3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
- 1.51-2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
- 1.00-1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3.8 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีการทางสถิติดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่
 - 1.1 ร้อยละ
 - 1.2 ค่าคะแนนเฉลี่ย
 - 1.3 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation(r))

3. การวิเคราะห์การถดถอยของพหุคูณ Multiple Regression Analysis : MR

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับดังต่อไปนี้

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการแปลความหมายของข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	คะแนนเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
F	แทน	วิเคราะห์ความแปรปรวน
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation)
R	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation)
R ²	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจพหุคูณ (Coefficient of Multiple Determination)
sig	แทน	ค่าความน่าจะเป็น (Probability) สำหรับบอกนัยสำคัญทางสถิติ
*	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.2 ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง/หน้าที่ รายได้/ต่อเดือน

ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของ อาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวมและรายด้าน

ตอนที่ 3 การหาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียน การสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา และปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนการสอนของ อาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ทั้ง 5 ด้าน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation(r)) ที่ระดับนัยสำคัญทาง สถิติ 0.01 เสนอผลในรูปแบบของตาราง โดยรวม เมื่อพบว่า มีความสัมพันธ์กัน นำมาวิเคราะห์ วิเคราะห์การถดถอยของพหุคูณ Multiple Regression Analysis : MR

ตอนที่ 4 นำเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎี บัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สาขาวิชาพุทธศาสนา และปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตอนที่ 5 วิเคราะห์การสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย นักศึกษาสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ผู้ใช้บัณฑิต อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร และอาจารย์ประจำหลักสูตร และผู้บริหารวิทยาเขต 3 แห่ง ได้แก่ ศาลายา จังหวัดนครปฐม วิทยา เขตล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 80 รูป/คน ปรากฏใน รายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	46	57.5
หญิง	34	42.5
รวม	80	100.0

อายุ		
อายุระหว่าง 20-30 ปี	20	25.0
อายุระหว่าง 31-40 ปี	32	40.0
อายุตั้งแต่ 41 ปีขึ้นไป	28	35.0
รวม	80	100.0
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	39	48.8
ปริญญาโทขึ้นไป	41	51.3
รวม	80	

ตารางที่ 2 (ต่อ) จำนวนร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
ตำแหน่ง/หน้าที่		
นักศึกษา	30	37.5
เจ้าหน้าที่	28	35.0
อาจารย์/ผู้บริหาร	22	27.5
รวม	80	100
รายได้/ต่อเดือน		
10,000-15,000 บาท	30	37.5
15,001-20,000 บาท	28	35.0
20,001 บาท ขึ้นไป	22	27.5
รวม	80	100.0

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นชาย จำนวน 46 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 57.5 เป็นหญิง จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 42.5 แยกตามอายุ อายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 32 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 อายุ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 28 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 อายุระหว่าง 20-30 ปี จำนวน 20 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 แยกตามระดับการศึกษา ปริญญาโทขึ้นไปจำนวน 41 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 51.3 ปริญญาตรี จำนวน 39 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 48.8 และแยกตามตำแหน่ง/หน้าที่ นักศึกษา จำนวน 30 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 เจ้าหน้าที่ จำนวน 28 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 อาจารย์/ผู้บริหาร จำนวน 22 รูป คิดเป็นร้อยละ 27.5 แยกตามรายได้ต่อเดือน

10,000-15,000 บาท จำนวน 30 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 15,001-20,000 บาท จำนวน 28 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 20,001 บาท ขึ้นไป จำนวน 22 รูป คิดเป็นร้อยละ 27.5

ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวมและรายด้าน

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวมและรายด้าน

สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม	3.90	0.32	มาก	3
2) ด้านความรู้	4.15	0.32	มาก	2
3) ด้านทักษะทางปัญญา	4.41	0.29	มาก	1
4) ด้านทักษะความสัมพันธ์และความรับผิดชอบ	3.81	0.35	มาก	5
5) ด้านทักษะในการวิเคราะห์ตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ	3.85	0.32	มาก	4
รวม	4.03	0.17	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.03$) และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านทักษะทางปัญญา ($\bar{X}=4.41$) รองลงมาคือด้านความรู้ ($\bar{X}=4.15$) ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ ($\bar{X}=3.81$)

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวม และรายข้อ ด้านคุณธรรม จริยธรรม

ด้านคุณธรรม จริยธรรม	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. อาจารย์ประจำรายวิชามีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ชี้แนะเข้าสู่บทเรียนเพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหาที่มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมอย่างเหมาะสม	3.45	0.70	ปานกลาง	6
2. อาจารย์ประจำรายวิชาการจัดการเรียนการสอน มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เป็นประจำทุกปี	3.53	0.89	มาก	5
3. อาจารย์ประจำรายวิชา มีการส่งเสริมจริยธรรมในชั้นเรียน โดยนักศึกษาได้มีการนำเสนอ เกี่ยวกับการสอดแทรกจริยธรรมในรายวิชาที่เรียน	4.28	0.64	มาก	2
4. อาจารย์ประจำรายวิชา มีการจัดการเรียนการสอนนอกสถานที่ มีการพัฒนาจิตอาสาส่งเสริมจริยธรรม เพื่อการพัฒนาชุมชน	4.03	0.98	มาก	3
5. อาจารย์ประจำรายวิชา มีการบูรณาการ การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการสอนต่าง ๆ รายวิชา ที่สอดคล้องกับการพัฒนาเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ของจริยธรรมในชีวิตประจำวันกับผู้เรียน	3.83	1.03	มาก	4
6. อาจารย์ประจำรายวิชา เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตน ชุมชน สังคม	4.30	0.70	มาก	1
รวม	3.90	0.32	มาก	

จากตารางที่ 4 พบว่า สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.90$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คืออาจารย์ประจำรายวิชาเปิด

โอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตน ชุมชน สังคม ($\bar{X}=4.30$) รองลงมาคืออาจารย์ประจำรายวิชาที่มีการส่งเสริมจริยธรรมในชั้นเรียน โดยนักศึกษาได้มีการนำเสนอ เกี่ยวกับการสอดแทรกจริยธรรมในรายวิชาที่เรียน ($\bar{X}=4.28$) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือ อาจารย์ประจำรายวิชาที่มีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ชี้นำเข้าสู่บทเรียนเพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหาที่มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมอย่างเหมาะสม ($\bar{X}=3.45$)

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวม และรายข้อด้านความรู้

ด้านความรู้	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. อาจารย์ประจำรายวิชามีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และแสวงหาแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม	4.43	0.61	มาก	1
2. อาจารย์ประจำรายวิชามีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ และอธิบายเนื้อหาในรายวิชาให้เข้าใจง่ายและชัดเจน	4.03	0.94	มาก	4
3. อาจารย์ประจำรายวิชาสามารถสอดแทรกความรู้ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ที่สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม	4.08	0.74	มาก	3
4. อาจารย์ประจำรายวิชาได้มีการสอนเสริม และการให้ความรู้เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป	3.95	0.95	มาก	6
5. อาจารย์ประจำรายวิชา และผู้เรียนได้สรุปผลการเรียนรู้ร่วมกันทุกครั้ง และการนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม	4.41	0.72	มาก	2
6. อาจารย์ประจำรายวิชา ได้มีการบันทึกสรุปผลการเรียน	4.02	1.00	มาก	5

หลังการสอนทุกครั้ง เพื่อรวบรวมข้อมูลของปัญหา และอุปสรรค เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาผู้เรียนครั้งต่อไป				
รวม	4.15	0.32	มาก	

จากตารางที่ 5 พบว่า สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ด้านความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.15$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คืออาจารย์ประจำรายวิชาที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และแสวงหาแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ($\bar{X}=4.43$) รองลงมาคืออาจารย์ประจำรายวิชา และผู้เรียนได้สรุปผลการเรียนรู้ร่วมกันทุกครั้ง และการนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม ($\bar{X}=4.41$) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คืออาจารย์ประจำรายวิชาได้มีการสอนเสริม และการให้ความรู้เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป ($\bar{X}=3.95$)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวม และรายข้อด้านทักษะทางปัญญา

ด้านทักษะทางปัญญา	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. อาจารย์ประจำรายวิชา มีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม	4.51	0.57	มากที่สุด	2
2. อาจารย์ประจำรายวิชา ใช้ความรู้ความเข้าใจในแนวคิด หลักการ ทฤษฎีและกระบวนการต่าง ๆ มาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม	4.38	0.72	มาก	5
3. อาจารย์ประจำรายวิชา มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน	4.53	0.50	มากที่สุด	1
4. อาจารย์ประจำรายวิชา มีทักษะในการจัดการเรียนการสอนในการสอดแทรกนวัตกรรมทาง	4.48	0.76	มาก	3

เทคโนโลยี ที่สามารถนำไปพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม	4.11	0.67	มาก	6
5. อาจารย์ประจำรายวิชา มีความสามารถในการวิเคราะห์สรุปผลการเรียนทั้งข้อดี และข้อเสียของผู้เรียนโดยภาพรวม เพื่อนำมาปรับปรุงในคราวต่อไป	4.43	0.79	มาก	4
6. อาจารย์ประจำรายวิชา นำผลของวิเคราะห์ผู้เรียนที่จำเป็นต่อการพัฒนา มาปรับใช้ในการวิจัยได้				
รวม	4.41	0.29	มาก	

จากตารางที่ 6 พบว่า สภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ด้านทักษะทางปัญญา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.41$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คืออาจารย์ประจำรายวิชา มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน ($\bar{X}=4.53$) รองลงมาคืออาจารย์ประจำรายวิชา มีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X}=4.51$) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คืออาจารย์ประจำรายวิชา มีความสามารถในการวิเคราะห์สรุปผลการเรียนทั้งข้อดี และข้อเสียของผู้เรียนโดยภาพรวม เพื่อนำมาปรับปรุงในคราวต่อไป ($\bar{X}=4.11$)

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวม และรายชื่อด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. อาจารย์ประจำรายวิชา มีการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน	4.25	0.77	มาก	1
2. อาจารย์ประจำรายวิชา มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดองค์ความรู้ที่หลากหลาย ด้วยวิธีการที่หลากหลาย	3.67	0.68	มาก	5
3. อาจารย์ประจำรายวิชา มีความรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน การบรรยาย การจัดกิจกรรมการแก้ปัญหาในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.07	0.72	มาก	2
4. อาจารย์ประจำรายวิชา สามารถมอบหมายงานให้ผู้เรียน เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน สามารถนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.81	1.18	มาก	3
5. อาจารย์ประจำรายวิชา มีความรับผิดชอบในการสอน มีความตรงต่อเวลาสอน การรวบรวมคะแนนสอบ พร้อมทั้งการสรุปผลการเรียนได้อย่างเหมาะสม	3.68	0.93	มาก	4
6. อาจารย์ประจำรายวิชา มีความรับผิดชอบที่ดีรวบรวมข้อมูลของผู้เรียน เพื่อแก้ปัญหาด้านการเรียน และการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถได้อย่างเหมาะสม	3.41	0.96	ปานกลาง	6
รวม	3.81	0.35	มาก	

จากตารางที่ 7 พบว่า สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.81$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็น

สูงสุด คืออาจารย์ประจำรายวิชา มีการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ที่ีระหว่างบุคคล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน (\bar{X} =4.25) รองลงมาคือ อาจารย์ประจำรายวิชา มีความรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน การบรรยาย การจัดกิจกรรม การแก้ปัญหาในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (\bar{X} =4.07) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คืออาจารย์ประจำรายวิชา มีความรับผิดชอบที่ีรวบรวมข้อมูลของผู้เรียน เพื่อแก้ปัญหาด้านการเรียน และการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ความสามารถได้อย่างเหมาะสม (\bar{X} =3.41)

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวมและรายข้อ ด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ

ด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. อาจารย์ประจำรายวิชา มีสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาของผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.48	1.01	มาก	4
2. อาจารย์ประจำรายวิชา มีความเชี่ยวชาญในการสื่อสารในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.46	0.59	มาก	1
3. อาจารย์ประจำรายวิชา มีความเชี่ยวชาญในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.35	0.59	มาก	2
4. อาจารย์ประจำรายวิชา มีสามารถในการประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อการสื่อสาร และให้นำเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.28	0.82	ปานกลาง	5

ตารางที่ 8 (ต่อ) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยรวม และรายชื่อด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ

ด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ	ระดับความคิดเห็น			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	อันดับที่
5. อาจารย์ประจำรายวิชา มีทักษะในการวิเคราะห์ผู้เรียน เพื่อสร้างรูปแบบการสอน โดยใช้เทคนิคการสื่อสาร จากเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.10	0.80	มาก	3
6. อาจารย์ประจำรายวิชา มีทักษะในการวิเคราะห์สรุปผลการเรียน การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยในชั้นเรียน ในการแก้ปัญหาของผู้เรียนได้	3.46	0.91	ปานกลาง	6
รวม	3.85	0.32	มาก	

จากตารางที่ 8 พบว่า สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คืออาจารย์ประจำรายวิชา มีความเชี่ยวชาญในการสื่อสาร ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}=4.46$) รองลงมา คืออาจารย์ประจำรายวิชา มีความเชี่ยวชาญในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}=4.35$) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คืออาจารย์ประจำรายวิชา มีทักษะในการวิเคราะห์สรุปผลการเรียน การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยในชั้นเรียน ในการแก้ปัญหาของผู้เรียนได้ ($\bar{X}=3.46$)

ตอนที่ 3 การหาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ทั้ง 5 ด้าน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation(r)) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 เสนอผลในรูปแบบของตาราง โดยรวม เมื่อพบว่า มีความสัมพันธ์ก็นำมาวิเคราะห์ วิเคราะห์การถดถอยของพหุคูณ Multiple Regression Analysis : MR

ตารางที่ 9 แสดงความสัมพันธ์ของระหว่างสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ทั้ง 5 ด้าน

	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	(F)
1. = (A)	1	0.532**	0.441**	0.492**	0.580**	0.652**
2. = (B)		1	-0.130	0.184	0.103	0.280*
3. = (C)			1	0.110	0.116	0.106
4. = (D)				1	0.008	0.115
5. = (E)					1	0.251*
6. = (F)						1

1. สภาพ ปัญหา และปัจจัยฯ = (A), 2. ด้านคุณธรรม จริยธรรม = (B), 3. ด้านความรู้ = (C), 4. ด้านทักษะทางปัญญา = (D), 5.ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ = (E), 6. ด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ = (F)

จากตารางที่ 9 พบว่า ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของระหว่างสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ที่มีความสัมพันธ์ทางด้านคุณธรรม จริยธรรม พบว่ามีความสัมพันธ์กันทางบวก ($r = 0.532$, $\text{sig} < 0.01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของระหว่างสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ที่มีความสัมพันธ์ทางด้านความรู้ พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก ($r = 0.441$, $\text{sig} < 0.01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของระหว่างสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ที่มีความสัมพันธ์ทางด้านทักษะทางปัญญา พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก ($r = 0.492$, $\text{sig} < 0.01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของระหว่างสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ที่มีความสัมพันธ์ทางด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก ($r = 0.580$, $\text{sig} < 0.01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของระหว่างสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ที่มีความสัมพันธ์ทางด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก ($r = 0.652$, $\text{sig} < 0.01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 10 รูปแบบสมการที่คาดว่าจะเป็นไปได้จากการคัดเลือกตัวแปรของสมการแบบหลายขั้นตอน

รูปแบบสมการ	R	R ²
1	0.652	0.425
2	0.781	0.610
3	0.855	0.731

ตาราง 10 พบว่า สมการที่ 1 สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ที่มีความสัมพันธ์ทางด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเท่ากับ 0.652 สมการที่ 2 สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ที่มีความสัมพันธ์ทางด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ มีค่าเท่ากับ 0.781 สมการที่ 3 สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ที่มีความสัมพันธ์ทางด้านคุณธรรม จริยธรรม มีค่าเท่ากับ 0.855

ดังนั้นจึงนำสมการที่ 3 มาวิเคราะห์ความแปรปรวน ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 11 การวิเคราะห์ความแปรปรวน

Source of Variation	Sum of Squares	df	Mean Squares	F	P-value
การถดถอย	1.787	3	0.596	68.980	0.000**
ความคลาดเคลื่อน	656	76	0.009		
รวม	2.443	79			

ตารางที่ 11 พบว่า สมการที่นำเข้ามาทดสอบสมมติฐาน สมการที่ 3 ค่า P-value < 0.000 แสดงว่า การจัดการเรียนการสอนด้านคุณธรรม จริยธรรม สามารถทำนายหรือพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 การวิเคราะห์ความแปรปรวน

	Unstandardized	Standardized	t	P-value
	Coefficients	Coefficients		
	B	Std. Error		
(Constant)	1.527	0.176	8.695	0.000
1. ด้านทักษะในการวิเคราะห์ เชิงตัวเลขฯ	0.240	0.035	6.935	0.000
2. ด้านทักษะความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลฯ	0.214	0.030	7.018	0.000
3. ด้านคุณธรรม จริยธรรม	0.195	0.033	5.871	0.000

X_1 = ด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ

X_2 = ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

X_3 = ด้านคุณธรรม จริยธรรม

ตารางที่ 12 ผลการศึกษาสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่า มีตัวแปรคุณภาพบัณฑิตด้านการประกันคุณภาพการศึกษา 5 ด้าน ที่ร่วมกันทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P-value = 0.000) ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 สามารถอธิบายการผันแปรของปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ร้อยละ 73.1 ($R^2 = .731$) สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ดังต่อไปนี้

$$Y = 1.527 + 0.240X_1 + 0.214X_2 + 0.195X_3$$

ตอนที่ 4 นำเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

การเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบที่ยกร่างแนวทางดังกล่าว และแก้ไขร่างให้มีคุณภาพ โดยการประชุมสัมมนา ingsผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา พุทธศาสนาและปรัชญา มีรายละเอียด ดังนี้

จากผลการวิจัย เสนอเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ดังนี้

1. ด้านปรัชญาของหลักสูตร ความสำคัญของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ควรมุ่งเน้นการสร้างความรู้ ทักษะการนำไปใช้ให้เกิดประสพการณ์ในการทำงาน การวิจัยเชิงปริมาณ การพัฒนาความรู้ทางวิชาการ และวิชาชีพให้สามารถนำไปปฏิบัติงานได้จริง ตลอดจนการเป็นผู้นำทางวิชาการ ทางพุทธศาสนาและปรัชญา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ยั่งยืน

2. ด้านเนื้อหาสาระ/รายวิชา

2.1 ในหลักสูตรระดับปริญญาโท-เอก แต่ละรายวิชาได้กำหนดกิจกรรมในคาบเรียนที่ 1 การปฐมนิเทศ ช้่นนำเข้าสู่บทเรียน การวางเงื่อนไข เป็นการทำความเข้าใจในรายวิชา จุดมุ่งหมาย ความคาดหวังในการเรียน ขอบข่ายเนื้อหา วิธีการเรียนการสอน วิธีการประเมินผลการเรียนรู้ การตั้งหัวข้อวิจัยเพื่อนำสู่ขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการทำวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ รวมทั้งการกำหนดกติกาเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การเข้าเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม การทำงานตามที่มอบหมาย การทำผลงานทางวิชาการ

2.2 ในระดับปริญญาโท-เอก ควรเพิ่มกิจกรรมในชั้นเรียนโดยการการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ศักยภาพปัญหาสังคม และต่อยอดพฤติกรรม ความดีที่มีอยู่ โดยการนำประเด็นพฤติกรรมที่สำคัญในชีวิตประจำวันมาร่วมอภิปราย เพื่อนำไปสู่การส่งเสริม และการนำไปทดลองใช้จริง ภายใต้การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัย และพัฒนา Research & Development (R&D)

3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาที่สอดคล้องกับการทำวิจัย การสอนควรใช้วิจัยเป็นฐาน การศึกษาสภาพปัญหาอย่างแม่นยำ ถูกต้อง ชัดเจน การตั้งวัตถุประสงค์ที่เกิดการพัฒนา มีคุณค่าต่อสังคม การตั้งสมมติฐาน การคาดคะเนคำตอบของปัญหาที่น่าสนใจในสังคม เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนในระดับบัณฑิตศึกษาได้ พัฒนาทั้งด้านวิชาการ ให้เกิดทักษะชีวิต ตลอดจนการพัฒนาทักษะทางการวิจัยที่ยั่งยืน

3.2 ควรเพิ่มเติมการทำความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ในประเทศ เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่การเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่กว้างขวางขึ้น เป็นการสร้างโอกาสในการพัฒนาอาจารย์ และนักศึกษาทางด้านวิชาการต่อไป

3.3 เพิ่มเติมการจัดกิจกรรมดูงานในต่างประเทศ เพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้กับ อาจารย์และนักศึกษาได้เรียนรู้เพิ่มเติม และมีประสบการณ์ที่กว้างขึ้น เป็นการฝึกทักษะทางด้าน ภาษาและวัฒนธรรมเพิ่มเติม

3.4 ควรมีการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานระบบการเรียนในห้องเรียน และ ระบบการเรียนแบบออนไลน์ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการเรียนของนักศึกษาต่างประเทศ

4. ด้านผู้สอน ควรมีการส่งเสริมพัฒนาคณาจารย์ในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้น พัฒนาทักษะทางคุณธรรม จริยธรรม ทักษะการคิด แก้ปัญหา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง คณาจารย์กับนักศึกษานำไปสู่การให้คำปรึกษาในการดำเนินการวิจัยต่อไป

5. ด้านการวัดและประเมินผล ควรมีการให้นักศึกษามีส่วนร่วมได้แสดงความคิดเห็นในการ จัดกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนมีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายมีความสอดคล้องกับเนื้อหา ที่สอน ครอบคลุมการเรียนรู้ทุกด้านเพื่อให้เห็นความก้าวหน้าของนักศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ด้านอื่น ๆ ควรมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้มากขึ้น โดยเน้นในเรื่องของจุดเด่น ทางการศึกษาที่น่าสนใจ เพื่อให้เข้าถึงผู้ที่มีความสนใจในการเข้าศึกษาต่อ ทั้งทางสื่อออนไลน์ เว็บไซต์ หรือเครือข่ายศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตอนที่ 5 วิเคราะห์การสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยเป็นการคัดกรองความคิดเห็นจาก ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 ท่าน มีดังนี้

- การดำเนินการตามแนวทางการเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหา บัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ควรมีลักษณะ และขั้นตอนอย่างไร

1. ผลการตอบแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มีดังนี้

ควรปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมยุคปัจจุบัน เนื้อหารายวิชาควรเปิดกว้างเพื่อให้ผู้เข้ามาศึกษาได้นำไปปรับประยุกต์ใช้ได้ในชีวิต ออกแบบให้มีทางเลือกให้นักศึกษาได้เลือกทั้งวิชาหลักและวิชาเลือก (ผศ.ดร.แสวง นิลนามะ, สัมภาษณ์ 9 กันยายน 2567) ซึ่งความจริงหลักสูตรที่เปิดทำการเรียนการสอนก็มีความยืดหยุ่นทันสมัยอยู่แล้วเป็นเบื้องต้น เพราะสายปรัชญา ย่อมมีทฤษฎีแนวคิดตั้งแต่ยุคโบราณ จนถึงปัจจุบัน เพียงแต่การปรับปรุงในด้านต่าง ๆ ภายในเล่ม จะต้องให้เป็นไปตามระเบียบ และให้ความสำคัญกับผู้ที่เข้ามาสมัครศึกษาต่อ อีกทั้งมองถึงอาชีพหน้าทีการทำงานในอนาคตด้วยเช่นกัน (ผศ.ดร.สมบูรณ วัฒนะ, สัมภาษณ์ 20 กันยายน 2567) บริบทของสังคมปัจจุบัน เปลี่ยนไป วิธีเข้าถึงความรู้ของแต่ละคนก็แตกต่างกันออกไป จึงเป็นโจทย์ใหญ่พอสมควรสำหรับนักการศึกษา หรืออาจารย์ประจำหลักสูตร ที่จะต้องปรับตัวให้ได้ นอกจากจะพัฒนาหลักสูตรแล้ว การเข้าถึงผู้คนที่สนใจศึกษาก็เป็นสิ่งสำคัญ หรือจะมีวิธีการใดจะเปิดช่องทางใดบ้าง เช่น ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เป็นที่ยอมรับของกลุ่มเป้าหมายของหลักสูตร (รศ.ดร.อำพล บุคตาสาร, สัมภาษณ์ 13 กันยายน 2567)

ผศ.ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์ (สัมภาษณ์ 9 กันยายน 2567) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรต้องมีการนำนวัตกรรมทางความคิดแบบสมัยใหม่เข้ามาและต้องให้สอดคล้องกับสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รายวิชาจะต้องใช้ภาษาที่สื่อเข้าใจง่ายและน่าสนใจ คำอธิบายรายวิชาต้องครอบคลุมทั้งวิชาการและวิชาชีพ โดยยึดปรัชญาและอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเป็นรากฐาน หลักสูตรจะต้องเน้นกิจกรรมที่เสริมทักษะให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และหลักสูตรปริญญาเอกควรเน้นประเด็นวิจัยที่ทำให้เกิดหรือเห็นผลกระทบระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน ที่สำคัญจะต้องมีทักษะด้านดิจิทัลเพื่อให้ผู้เรียนมีเครื่องมือในการศึกษารายวิชาหรือการทำวิจัยร่วมสมัย

ผศ.ดร.กาวี ศรีรัตน์ (สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2567) ได้กล่าวว่า หลักสูตรต้องพัฒนาให้ เป็นไปตามแผน หรือโครงสร้างของหลักสูตร และต้องนำประเด็นข้อชี้แนะจากการสอบทวนผลสัมฤทธิ์ของรายวิชาของหลักสูตรเดิมมาประกอบในการพิจารณาด้วย เพื่อให้มีการรับรู้ถึงเหตุและผล เพื่อเป็นการพัฒนาปรับปรุงให้ถูกประเด็น

ผศ.ดร.สุพิชญ์ พรพิชญณรงค์ (สัมภาษณ์ 11 กันยายน 2567) ได้กล่าวว่า โดยส่วนตัวเห็นว่าการปรับปรุงหลักสูตร เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วนโดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิดพื้นฐาน หรือรูปแบบของหลักสูตร สำหรับหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา และปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นการปรับปรุงที่ต่อเนื่องมาหลายครั้ง จึงจะมีจุดแข็งที่ทำให้ผู้สนใจศึกษา เข้ามาศึกษาต่อ อย่างต่อเนื่องมาตลอด ถ้าจะมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดต้องพัฒนา ก็คงเป็นเรื่องของ รายวิชา หมวดหมู่ของรายวิชา มองถึงโอกาสให้ผู้เข้ามาศึกษาต่อในจำนวนที่มากขึ้น

ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ (สัมภาษณ์ 16 กันยายน 2567) ได้กล่าวว่า ส่วนตัวขอเสนอแนะ เรื่องของแผนอัตรากำลังด้านอาจารย์ รวมทั้งแผนการสืบทอดตำแหน่ง การเลื่อนตำแหน่ง

การสับเปลี่ยนตำแหน่ง การสิ้นสุดสัญญา และการเกษียณอายุ มีการดำเนินการให้เห็นถึงคุณภาพและปริมาณของบุคลากรสายวิชาการที่ตอบสนองความต้องการของงานด้านวิชาการ การวิจัย และการบริการ สิ่งเหล่านี้จะเป็นเรื่องที่ดีสำหรับหลักสูตรที่กำลังดำเนินการ หรือจะพัฒนาในอนาคตต่อไป

ผศ.ดร.อุเทน ลาพิงค์ (สัมภาษณ์ 16 กันยายน 2567) ได้กล่าวว่า หลักสูตรจะต้องทำมาตรฐานให้ได้เกี่ยวกับผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ที่สอดคล้องกับรายวิชา ในด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) จริยธรรม (Ethics) ลักษณะบุคคล (Character)

ดร.สวัสดิ์ โอนทัย (สัมภาษณ์ 11 กันยายน 2567) ได้กล่าวว่า จากแบบประเมินข้างต้น อันเป็นแนวทางการพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรฯ ตามเกณฑ์ พ.ศ. 2558 ซึ่งถือว่า ครอบคลุมเนื้อหา ประเด็นต่าง ๆ นั้นดีแล้ว แต่สิ่งที่เห็นของการพัฒนาหลักสูตรฯ ตามเกณฑ์ พ.ศ. 2565 และผลลัพธ์การเรียนรู้ใหม่ ขอเสนอเป็นข้อสังเกต ดังนี้

1. สิ่งที่หลักสูตรควรพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรว่าผลลัพธ์การเรียนรู้เหล่านั้นสามารถนำไปสู่การตอบโจทย์ได้หรือไม่ ทั้งในส่วนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของหลักสูตร และคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ทั้งที่เป็นภาพรวมของหลักสูตรและรายปีการจัดการศึกษา

2. ในส่วนของย่อยลงสู่การออกแบบสาระรายวิชา โดยหลักสูตรดังกล่าวเป็นการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ดังนั้น อย่างน้อย 3 ด้าน (ขา) ของหลักสูตรต้องมีคือ 1. ด้านพุทธศาสนา 2. ด้านปรัชญา และ 3. ด้านการวิจัย แลจึงนำมาสู่การจัดรายวิชาให้เหมาะสมนั้นกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและแนวโน้มทิศทางการเปลี่ยนแปลงของกระแสชุมชน สังคมและโลกภายใต้กรอบการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับปัจจุบัน

3. หลักสูตรนี้มุ่งจะสร้างอัตลักษณ์อะไรอันเป็นจุดเด่น โดยเฉพาะปลายน้ำของงานวิจัยของนักศึกษา หากเป็นศาสตร์บริสุทธิ์ของการวิจัยพุทธศาสนาและปรัชญา ควรเน้นพุทธธรรมปริวรรตศาสตร์ (Buddhist Hermeneutics) ให้ชัดเจน หากเป็นศาสตร์ประยุกต์ ควรเน้นการวิจัยที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community Based Research = CBR) ให้ชัดเจนด้วยกระบวนการวิจัย การได้องค์ความรู้ใหม่ และนำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง โดยเฉพาะระดับปริญญาเอกนั้น

4. เมื่อหลักคิดตามข้อ 1., 2., และ 3. ควรนำมาสู่การออกแบบเชิงปฏิบัติการตามเกณฑ์ใหม่ พ.ศ. 2565 โดยควรเขียนให้ชัดเจนทั้งตามหลักคิดข้างต้น และการจัดกลุ่มประเภทสถาบัน

5. นอกเหนือจากการสำรวจนักศึกษาปีสุดท้าย ผู้ใช้บัณฑิตแล้ว ระดมความคิดสิ่งที่ได้ อยากได้ อยากเห็น และสนองตอบในการทำงานทั้งในส่วนการเป็นนักวิชาการ นักปฏิบัติการภาคผู้นำสงฆ์ และผู้นำชุมชน คือ การนำความรู้มาสู่การจัดทำแผนการดำเนินงาน (Implementation Plan) เป็นทั้งในส่วนของการพัฒนาวัด ชุมชน และงานวิจัย

จากหลักคิดและหลักปฏิบัติข้างต้น พอจะเป็นแนวทางอันเป็นประโยชน์ในการตอบ
 โจทย์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและความต้องการหลักสูตรได้บ้าง ไม่มากก็น้อยครับ

รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ (สัมภาษณ์ 10 กันยายน 2567) ได้กล่าวว่า หลักสูตรทั้ง 2
 มีสาระของแต่ละหลักสูตรอยู่แล้ว เมื่อถึงเวลาปรับปรุงหลักสูตรก็มีการปรับปรุงและพัฒนาไปตาม
 วงรอบ จึงไม่มีข้อเสนอแนะอะไร (คือหลักสูตรคืออยู่แล้ว) แต่ส่วนที่ยังมีปัญหาและจะต้องมีแนวทาง
 พัฒนามากที่สุดคืออาจารย์ผู้รับผิดชอบหรืออาจารย์ประจำหลักสูตร เพราะอาจารย์ถือว่ามีส่วน
 เกี่ยวเนื่องกับหลักสูตรอย่างมาก โดยมีคำกล่าวว่า อาจารย์เป็นเช่นไร/อย่างไร นักศึกษาก็เป็น
 เช่นนั้น/อย่างนั้น ดังนั้น จึงขอเสนอแนวทางในการส่งเสริมมี 2 ส่วน คือ

1) การส่งเสริมและพัฒนาคุณวุฒิ

อาจารย์ผู้รับผิดชอบและประจำหลักสูตรมีคุณวุฒิระดับ ดร. ครบหมดทุกท่าน แต่ที่ต้อง
 พัฒนาอย่างเร่งด่วน ได้แก่ คุณวุฒิระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ (ผศ.) และรองศาสตราจารย์ (รศ.) เพราะ
 มีความสัมพันธ์กับการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก จะช่วยยกระดับการเรียนการสอนและสร้างความ
 เชื่อมมั่นให้สูงขึ้น แนวทางมี 2 ประการ คือ 1) มหาวิทยาลัยมอบงานวิจัยให้ทำ 2) กำกับ การเขียน
 เอกสารประกอบการสอน และเอกสารคำสอน

หมายเหตุ:

1. คำว่า มอบงานวิจัยให้ทำ หมายถึง มหาวิทยาลัยหรือวิทยาเขตต้องมอบงานวิจัย
 (ตามที่อาจารย์เสนอ) และมอบทุนวิจัยให้ทำงานวิจัยตามเกณฑ์จนสามารถขอยื่นขอตำแหน่งทาง
 วิชาการได้ (โดยให้เป็นไปตามนโยบายของมหาวิทยาลัย)

2. คำว่า กำกับการเขียนเอกสารประกอบการสอน หมายถึง มหาวิทยาลัยหรือวิทยา
 เขตตั้งกรรมการหรือผู้เชี่ยวชาญคอยกำกับ ติดตาม ดูแล และบังคับให้อาจารย์ผู้รับผิดชอบและประจำ
 หลักสูตรได้เขียนงานเอกสารประกอบการสอนและเอกสารคำสอน โดยให้เสร็จทันกรอบเวลาที่
 มหาวิทยาลัยกำหนด

2) การส่งเสริมกำลังใจและให้ความมั่นคงทางชีวิต

ส่วนตัวมีโอกาสพูดคุยสนทนากับคณาจารย์ที่ มมร.รอ. พบว่า อาจารย์ผู้รับผิดชอบและ
 ประจำหลักสูตรที่ มมร.รอ.พึงพอใจกับค่าตอบแทน แต่ที่ขาดกำลังใจและขาดความมั่นคงทางชีวิต
 สาเหตุมาจากไม่ได้บรรจุเป็นบุคลากรประจำของมหาวิทยาลัย ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงควรเพิ่มอัตรา
 บรรจุให้มากขึ้นในแต่ละปีงบประมาณ (ความคิดเห็นจากการพูดคุยสนทนา)

2. ผลการให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการจัดการเรียนการสอน มีดังนี้

ผศ.ดร.ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน (สัมภาษณ์ 9 กันยายน 2567) ได้กล่าวว่า ควรจัดให้มีกิจกรรม
 การเรียนการสอน การส่งเสริมการเรียนรู้ วิธีที่จะเรียนรู้โดยหลักสูตรต้องกำหนดประเด็นของการ
 เรียนรู้ตลอดชีวิต และสื่อสารให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้เข้าใจตรงกัน รวมทั้งปลูกฝังให้นักศึกษามีความ

มุ่งมั่นและลงมือปฏิบัติให้เกิดทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น การเรียนรู้แบบสืบค้น ทักษะการประมวลผลข้อมูล และทดลองแนวคิดและแนวปฏิบัติใหม่

ผศ.ดร.สุณี เวชประสิทธิ์ (สัมภาษณ์ 1 กันยายน 2567) ได้กล่าวว่า นอกจากรายวิชา หรือเกณฑ์ข้อบังคับต่าง ๆ หลักสูตรควรให้ความสำคัญกับแผนการเรียนที่สอดคล้องกับการพัฒนาการของ SPOs และวิธีการวัดผล (Assessment Methods) ส่วนของข้อมูลรายละเอียดของหลักสูตรและรายวิชาจะต้องแสดงให้เห็นว่ามีความครบถ้วน ทันสมัย โดยมีการสื่อสารให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้าถึงได้

ดร.จิตศรีณีย์พร ปัญจวัฒนคุณ (สัมภาษณ์ กันยายน 2567) ได้กล่าวว่า การเชิญอาจารย์ภายนอกที่มีความรู้เฉพาะด้านมาบรรยายเพิ่มเติมเพื่อให้นักศึกษาได้แนวคิดที่หลากหลายยิ่งขึ้น และการสอนเน้นการต่อยอดจากงานข้อมูลเดิมและการนำไปใช้ได้จริง

ผศ.ดร.ธีรวัฒน์ แสงแก้ว (สัมภาษณ์ 3 กันยายน 2567) ได้กล่าวว่า มีวิธีการจัดเนื้อหาวิชา การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้ เป็นสิ่งที่อาจารย์ประจำหลักสูตรควรให้ความสนใจ เพื่อให้เป็นไปตามอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ของหลักสูตร หรือรูปแบบของหลักสูตรโดยภาพรวม

ผศ.ดร.อิทธิพัทธ์ บพิตรปรมัต (สัมภาษณ์ 3 กันยายน 2567) ได้กล่าวว่า ข้อ 7 ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา อย่างน้อย 4 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1.ด้านความรู้ 2. ด้านทักษะ 3.ด้านจริยธรรม 4.ด้านลักษณะบุคคล รายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด อีกทั้งได้มีการออกแบบหลักสูตรแสดงให้เห็นว่า ได้มีการนำความคิดเห็น / ผลการประเมินจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกมาใช้ในการออกแบบหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับจัดการเรียนการสอน เช่น สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คือ หลักสูตรต้องพัฒนาให้เป็นไปตามแผน หรือโครงสร้างของหลักสูตร และต้องนำประเด็นข้อชี้แนะจากการสอบทวนผลสัมฤทธิ์ของรายวิชาของหลักสูตรเดิมมาประกอบในการพิจารณาด้วย เพื่อให้มีการรับรู้ถึงเหตุและผล เพื่อเป็นการพัฒนาปรับปรุงให้ถูกประเด็น ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรต้องมีการนำนวัตกรรมทางความคิดแบบสมัยใหม่เข้ามาและต้องให้สอดคล้องกับสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว รายวิชาจะต้องใช้ภาษาที่สื่อเข้าใจง่ายและน่าสนใจ คำอธิบายรายวิชาต้องครอบคลุมทั้งวิชาการและวิชาชีวิต โดยยึดปรัชญาและอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเป็นรากฐานหลักสูตรจะต้องเน้นกิจกรรมที่เสริมทักษะให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และหลักสูตรปริญญาเอกควรเน้นประเด็นวิจัยที่ทำให้เกิดหรือเห็นผลกระทบระหว่างมหาวิทยาลัยกับ

ชุมชน ที่สำคัญจะต้องมีทักษะด้านดิจิทัลเพื่อให้ผู้เรียนมีเครื่องมือในการศึกษารายวิชาหรือการทำวิจัยร่วมสมัย

หลักสูตรทั้ง 2 อันได้แก่ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มีสาระของแต่ละหลักสูตรอยู่แล้ว เมื่อถึงเวลาปรับปรุงหลักสูตรก็มีการปรับปรุงและพัฒนาไปตามวงรอบ จึงไม่มีข้อเสนอแนะอะไร (คือหลักสูตรคืออยู่แล้ว) แต่ส่วนที่ยังมีปัญหาและจะต้องมีแนวทางพัฒนามากที่สุดคืออาจารย์ผู้รับผิดชอบหรืออาจารย์ประจำหลักสูตร เพราะอาจารย์ถือว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรอย่างมาก โดยมีคำกล่าวที่ว่า อาจารย์เป็นเช่นไร/อย่างไร นักศึกษาก็เป็นเช่นนั้น/อย่างนั้น ดังนั้น จึงขอเสนอแนวทางในการส่งเสริมมี 2 ส่วน คือ

1) การส่งเสริมและพัฒนาคุณวุฒิ

อาจารย์ผู้รับผิดชอบและประจำหลักสูตรมีคุณวุฒิระดับ ดร. ครบหมดทุกท่าน แต่ที่ต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน ได้แก่ คุณวุฒิระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ (ผศ.) และรองศาสตราจารย์ (รศ.) เพราะมีความสัมพันธ์กับการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก จะช่วยยกระดับการเรียนการสอนและสร้างความเชื่อมั่นให้สูงขึ้น แนวทางมี 2 ประการ คือ 1) มหาวิทยาลัยมอบงานวิจัยให้ทำ 2) กำกับกับการเขียนเอกสารประกอบการสอน และเอกสารคำสอน

หมายเหตุ:

1. คำว่า มอบงานวิจัยให้ทำ หมายถึง มหาวิทยาลัยหรือวิทยาเขตต้องมอบงานวิจัย (ตามที่อาจารย์เสนอ) และมอบทุนวิจัยให้ทำงานวิจัยตามเกณฑ์จนสามารถขอยื่นขอตำแหน่งทางวิชาการได้ (โดยให้เป็นไปตามนโยบายของมหาวิทยาลัย)

2. คำว่า กำกับกับการเขียนเอกสารประกอบการสอน หมายถึง มหาวิทยาลัยหรือวิทยาเขตตั้งกรรมการหรือผู้เชี่ยวชาญคอยกำกับ ติดตาม ดูแล และบังคับให้อาจารย์ผู้รับผิดชอบและประจำหลักสูตรได้เขียนงานเอกสารประกอบการสอนและเอกสารคำสอน โดยให้เสร็จทันกรอบเวลาที่มหาวิทยาลัยกำหนด

2) การส่งเสริมกำลังใจและให้ความมั่นคงทางชีวิต

ส่วนตัวมีโอกาสพูดคุยสนทนากับคณาจารย์ที่ มมร.รอ. พบว่า อาจารย์ผู้รับผิดชอบและประจำหลักสูตรที่ มมร.รอ. พึงพอใจกับค่าตอบแทน แต่ที่ขาดกำลังใจและขาดความมั่นคงทางชีวิตสาเหตุมาจากไม่ได้บรรจุเป็นบุคลากรประจำของมหาวิทยาลัย ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงควรเพิ่มอัตราบรรจุให้มากขึ้นในแต่ละปีงบประมาณ (ความคิดเห็นจากการพูดคุยสนทนา)

การปรับปรุงหลักสูตร เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วนโดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิดพื้นฐานหรือรูปแบบของหลักสูตร สำหรับหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นการปรับปรุงที่ต่อเนื่องมาหลายครั้ง จึงจะ

มีจุดแข็งที่ทำให้ผู้สนใจศึกษา เข้ามาศึกษาต่อ อย่างต่อเนื่องมาตลอด ถ้าจะมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดต้องพัฒนา ก็คงเป็นเรื่องของรายวิชา หมวดหมู่ของรายวิชา มองถึงโอกาสให้ผู้เข้ามาศึกษาต่อในจำนวนที่มากขึ้น

สรุปแนวทางในการจัดการเรียนการสอน คือ ควรจัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอน การส่งเสริมการเรียนรู้ วิธีที่จะเรียนรู้โดยหลักสูตรต้องกำหนดประเด็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสื่อสารให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้เข้าใจตรงกัน รวมทั้งปลูกฝังให้นักศึกษามีความมุ่งมั่นและลงมือปฏิบัติ ให้เกิดทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น การเรียนรู้แบบสืบค้น ทักษะการประมวลผลข้อมูล และ ทดลองแนวคิดและแนวปฏิบัติใหม่ มีวิธีการจัดเนื้อหาวิชา การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้ เป็นสิ่งที่อาจารย์ประจำหลักสูตรควรให้ความสนใจ เพื่อให้เป็นไปตามอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ของหลักสูตร หรือรูปแบบของหลักสูตรโดยภาพรวม

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” ผู้วิจัยได้อภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ตามลำดับ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นชาย จำนวน 46 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 57.5 เป็นหญิง จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 42.5 แยกตามอายุ อายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 32 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 อายุ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 28 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 อายุระหว่าง 20-30 ปี จำนวน 20 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 แยกตามระดับการศึกษา ปริญญาโทขึ้นไปจำนวน 41 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 51.3 ปริญญาตรี จำนวน 39 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 48.8 และแยกตามตำแหน่ง/หน้าที่ นักศึกษา จำนวน 30 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 เจ้าหน้าที่ จำนวน 28 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 อาจารย์/ผู้บริหาร จำนวน 22 รูป คิดเป็นร้อยละ 27.5 แยกตามรายได้ต่อเดือน 10,000-15,000 บาท จำนวน 30 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 15,001-20,000 บาท จำนวน 28 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 20,001 บาท ขึ้นไป จำนวน 22 รูป คิดเป็นร้อยละ 27.5

2. สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ ด้านทักษะทางปัญญา รองลงมาคือด้านความรู้ ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏดังนี้

2.1 ด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คืออาจารย์ประจำรายวิชาเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตน ชุมชน สังคม รองลงมา คืออาจารย์ประจำรายวิชาที่มีการส่งเสริมจริยธรรมในชั้นเรียน โดยนักศึกษาได้มีการนำเสนอ เกี่ยวกับการสอดแทรกจริยธรรมในรายวิชาที่เรียน ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือ อาจารย์ประจำรายวิชาที่มีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ชี้นำเข้าสู่บทเรียนเพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหา มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมอย่างเหมาะสม

2.2 ด้านความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คืออาจารย์ประจำรายวิชาที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน และแสวงหาแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม รองลงมาคืออาจารย์ประจำรายวิชา และผู้เรียนได้สรุปผลการเรียนรู้ร่วมกันทุกครั้ง และการนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คืออาจารย์ประจำรายวิชาได้มีการสอนเสริม และการให้ความรู้เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป

2.3 ด้านทักษะทางปัญญา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ อาจารย์ประจำรายวิชา มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และ การแก้ปัญหาเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน รองลงมาคืออาจารย์ประจำรายวิชา มีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คืออาจารย์ประจำรายวิชา มีความสามารถในการวิเคราะห์ สรุปผลการเรียนทั้งข้อดี และข้อเสียของผู้เรียนโดยภาพรวม เพื่อนำมาปรับปรุงในคราวต่อไป

2.4 ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คืออาจารย์ประจำรายวิชา มีการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน รองลงมาคือ อาจารย์ประจำรายวิชา มีความรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน การบรรยาย การจัดกิจกรรม การแก้ปัญหาในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คืออาจารย์ประจำรายวิชา มีความรับผิดชอบที่ดีรวบรวมข้อมูลของผู้เรียน เพื่อแก้ปัญหาด้านการเรียน และการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ความสามารถได้อย่างเหมาะสม

2.5 ด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยข้อที่มีความคิดเห็นสูงสุด คืออาจารย์ประจำรายวิชา มีความเชี่ยวชาญในการสื่อสาร ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมาคืออาจารย์ประจำรายวิชา มีความเชี่ยวชาญในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการ

ส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คืออาจารย์ประจำรายวิชา มีทักษะในการวิเคราะห์สรุปผลการเรียน การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยในชั้นเรียน ในการแก้ปัญหาของผู้เรียนได้

3. ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของระหว่างสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ที่มีความสัมพันธ์ทางด้านคุณธรรม จริยธรรม พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก ($r = 0.532$, $sig < 0.01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของระหว่างสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ที่มีความสัมพันธ์ทางด้านความรู้ พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก ($r = 0.441$, $sig < 0.01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของระหว่างสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ที่มีความสัมพันธ์ทางด้านทักษะทางปัญญา พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก ($r = 0.492$, $sig < 0.01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของระหว่างสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ที่มีความสัมพันธ์ทางด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก ($r = 0.580$, $sig < 0.01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของระหว่างสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ที่มีความสัมพันธ์ทางด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก ($r = 0.652$, $sig < 0.01$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4. ผลการศึกษาสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่า มีตัวแปรคุณภาพบัณฑิตด้านการประกันคุณภาพการศึกษา 5 ด้าน ที่ร่วมกันทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} = 0.000$) ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 สามารถอธิบายการผันแปรของปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ร้อยละ 73.1 ($R^2 = 0.731$) สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบได้ดังต่อไปนี้

$$Y = 1.527 + 0.240X_1 + 0.214X_2 + 0.195X_3$$

5. การเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ

ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบที่ยกร่างแนวทางดังกล่าว และแก้ไขร่างให้มีคุณภาพ โดยการประชุมสัมมนา ینگผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา และพุทธศาสนาและปรัชญา มีรายละเอียด ดังนี้

จากผลการวิจัย เสนอเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ดังนี้

1. ด้านปรัชญาของหลักสูตร ความสำคัญของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ควรมุ่งเน้นการสร้างความรู้ ทักษะการนำไปใช้ให้เกิดประสบการณ์ในการทำงาน การวิจัยเชิงปริมาณ การพัฒนาความรู้ทางวิชาการ และวิชาชีพให้สามารถนำไปปฏิบัติงานได้จริง ตลอดจนการเป็นผู้นำทางวิชาการ ทางพุทธศาสนาและปรัชญา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ยั่งยืน

2. ด้านเนื้อหาสาระ/รายวิชา

2.1 ในหลักสูตรระดับปริญญาโท-เอก แต่ละรายวิชาได้กำหนดกิจกรรมในคาบเรียน ที่ 1 การปฐมนิเทศ ชี้นำเข้าสู่บทเรียน การวางเงื่อนไข เป็นการทำความเข้าใจในรายวิชา จุดมุ่งหมาย ความคาดหวังในการเรียน ขอบข่ายเนื้อหา วิธีการเรียนการสอน วิธีการประเมินผลการ เรียนรู้ การตั้งหัวข้อวิจัยเพื่อนำสู่ขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการทำวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ รวมทั้งการกำหนดคติกาเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การเข้าเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม การทำงานตามที่มอบหมาย การทำผลงานทางวิชาการ

2.2 ในระดับปริญญาโท-เอก ควรเพิ่มกิจกรรมในชั้นเรียนโดยการการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม ศึกษาสภาพปัญหาสังคม และต่อยอดพฤติกรรม ความดีที่มีอยู่ โดยการนำ ประเด็นพฤติกรรมที่สำคัญในชีวิตประจำวันมาร่วมอภิปราย เพื่อนำไปสู่การส่งเสริม และการนำไปทด รongใช้จริง ภายใต้การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัย และพัฒนา Research & Development (R&D)

3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาที่สอดคล้องกับการทำวิจัย การสอน ควรใช้วิจัยเป็นฐาน การศึกษาสภาพปัญหาอย่างแม่นยำ ถูกต้อง ชัดเจน การตั้งวัตถุประสงค์ที่เกิดการ พัฒนา มีคุณค่าต่อสังคม การตั้งสมมติฐาน การคาดคะเนคำตอบของปัญหาที่น่าสนใจในสังคม เพื่อ พัฒนาให้ผู้เรียนในระดับบัณฑิตศึกษาได้ พัฒนาทั้งด้านวิชาการ ให้เกิดทักษะชีวิต ตลอดจนการพัฒนา ทักษะทางการวิจัยที่ยั่งยืน

3.2 ควรเพิ่มเติมการทำความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ในประเทศ เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่การเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่กว้างขวางขึ้น เป็น การสร้างโอกาสในการพัฒนาอาจารย์ และนักศึกษาทางด้านวิชาการต่อไป

3.3 เพิ่มเติมการจัดกิจกรรมดูงานในต่างประเทศ เพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์ให้กับ อาจารย์และนักศึกษาได้เรียนรู้เพิ่มเติม และมีประสบการณ์ที่กว้างขึ้น เป็นการฝึกทักษะทางด้าน ภาษาและวัฒนธรรมเพิ่มเติม

3.4 ควรมีการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานระบบการเรียนในห้องเรียน และระบบการเรียนแบบออนไลน์ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการเรียนของนักศึกษาต่างประเทศ

4. ด้านผู้สอน ควรมีการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นพัฒนาทักษะทางคุณธรรม จริยธรรม ทักษะการคิด แก้ปัญหา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคณาจารย์กับนักศึกษานำไปสู่การให้คำปรึกษาในการดำเนินการวิจัยต่อไป

5. ด้านการวัดและประเมินผล ควรมีการให้นักศึกษามีส่วนร่วมได้แสดงความคิดเห็นในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนมีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายมีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน ครอบคลุมการเรียนรู้ทุกด้านเพื่อให้เห็นความก้าวหน้าของนักศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ด้านอื่น ๆ ควรมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้มากขึ้น โดยเน้นในเรื่องของจุดเด่นทางการศึกษาที่น่าสนใจ เพื่อให้เข้าถึงผู้ที่มีความสนใจในการเข้าศึกษาต่อ ทั้งทางสื่อออนไลน์ เว็บไซต์หรือเครือข่ายศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

6. ผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยเป็นการคัดกรองความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 ท่าน มีดังนี้

- การดำเนินการตามแนวทางการเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ควรมีลักษณะ และขั้นตอนอย่างไร

1. ผลการตอบแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มีดังนี้

ควรปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมยุคปัจจุบัน เนื้อหารายวิชาควรเปิดกว้างเพื่อให้ผู้เข้ามาศึกษาได้นำไปปรับประยุกต์ใช้ได้ในชีวิต ออกแบบให้มีทางเลือกให้นักศึกษาได้เลือกทั้งวิชาหลักและวิชาเลือก (ผศ.ดร.แสวง นิลนามะ, สัมภาษณ์ 9 กันยายน 2567) ซึ่งความจริงหลักสูตรที่เปิดทำการเรียนการสอนก็มีความยืดหยุ่นทันสมัยอยู่แล้วเป็นเบื้องต้น เพราะสายปรัชญา ย่อมมีทฤษฎีแนวคิดตั้งแต่ยุคโบราณ จนถึงปัจจุบัน เพียงแต่การปรับปรุงในด้านต่าง ๆ ภายในเล่มจะต้องให้เป็นไปตามระเบียบ และให้ความสำคัญกับผู้ที่จะเข้ามาสมัครศึกษาต่อ อีกทั้งมองถึงอาชีพหน้าที่การงานในอนาคตด้วยเช่นกัน (ผศ.ดร.สมบูรณ์ วัฒนะ, สัมภาษณ์ 20 กันยายน 2567) บริบทของสังคมปัจจุบัน เปลี่ยนไป วิธีเข้าถึงความรู้ของแต่ละคนก็แตกต่างกันไป จึงเป็นโจทย์ใหญ่

พอสมควรสำหรับนักการศึกษา หรืออาจารย์ประจำหลักสูตร ที่จะต้องปรับตัวให้ได้ นอกจากจะพัฒนาหลักสูตรแล้ว การเข้าถึงผู้คนที่สนใจศึกษาก็เป็นสิ่งสำคัญ หรือจะมีวิธีการใดจะเปิดช่องทางใดบ้าง เช่น ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เป็นที่ยอมรับของกลุ่มเป้าหมายของหลักสูตร (รศ.ดร.อำพล บุคตาสาร, สัมภาษณ์ 13 กันยายน 2567)

ผศ.ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์ (สัมภาษณ์ 9 กันยายน 2567) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรต้องมีการนำนวัตกรรมทางความคิดแบบสมัยใหม่เข้ามาและต้องให้สอดคล้องกับสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รายวิชาจะต้องใช้ภาษาที่สื่อเข้าใจง่ายและน่าสนใจ คำอธิบายรายวิชาต้องครอบคลุมทั้งวิชาการและวิชาชีพ โดยยึดปรัชญาและอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเป็นรากฐาน หลักสูตรจะต้องเน้นกิจกรรมที่เสริมทักษะให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และหลักสูตรปริญญาเอกควรเน้นประเด็นวิจัยที่ทำให้เกิดหรือเห็นผลกระทบระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน ที่สำคัญจะต้องมีทักษะด้านดิจิทัลเพื่อให้ผู้เรียนมีเครื่องมือในการศึกษารายวิชาหรือการทำวิจัยร่วมสมัย

ผศ.ดร.กาวี ศรีรัตน์ (สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2567) ได้กล่าวว่า หลักสูตรต้องพัฒนาให้ เป็นไปตามแผน หรือโครงสร้างของหลักสูตร และต้องนำประเด็นข้อชี้แนะจากการสอบสวน ผลสัมฤทธิ์ของรายวิชาของหลักสูตรเดิมมาประกอบในการพิจารณาด้วย เพื่อให้มีการรับรู้ถึงเหตุและผล เพื่อเป็นการพัฒนาปรับปรุงให้ถูกประเด็น

ผศ.ดร.สุพิชญ์ พรพิชญณรงค์ (สัมภาษณ์ 11 กันยายน 2567) ได้กล่าวว่า โดยส่วนตัวเห็นว่า การปรับปรุงหลักสูตร เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วนโดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิดพื้นฐาน หรือรูปแบบของหลักสูตร สำหรับหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา และปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นการปรับปรุงที่ต่อเนื่องมาหลายครั้ง จึงจะมีจุดแข็งที่ทำให้ผู้สนใจศึกษา เข้ามาศึกษาต่อ อย่างต่อเนื่องมาตลอด ถ้าจะมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดต้องพัฒนา ก็คงเป็นเรื่องของ รายวิชา หมวดหมู่ของรายวิชา มองถึงโอกาสให้ผู้เข้ามาศึกษาต่อในจำนวนที่มากขึ้น

ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ (สัมภาษณ์ 16 กันยายน 2567) ได้กล่าวว่า ส่วนตัวขอเสนอแนะ เรื่องของแผนอัตรากำลังด้านอาจารย์ รวมทั้งแผนการสืบทอดตำแหน่ง การเลื่อนตำแหน่ง การสับเปลี่ยนตำแหน่ง การสิ้นสุดสัญญา และการเกษียณอายุ มีการดำเนินการให้เห็นถึงคุณภาพและ ปริมาณของบุคลากรสายวิชาการที่ตอบสนองความต้องการของงานด้านวิชาการ การวิจัย และการบริการ สิ่งเหล่านี้จะเป็นเรื่องที่ดีสำหรับหลักสูตรที่กำลังดำเนินการ หรือจะพัฒนาในอนาคตต่อไป

ผศ.ดร.อุเทน ลาพิงค์ (สัมภาษณ์ 16 กันยายน 2567) ได้กล่าวว่า หลักสูตรจะต้องทำมา ตูฐานให้ได้เกี่ยวกับผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ที่สอดคล้อง กับรายวิชา ใสด้าน ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) จริยธรรม (Ethics) ลักษณะบุคคล (Character)

ดร.สวัสดิ์ โอนทัย (สัมภาษณ์ 11 กันยายน 2567) ได้กล่าวว่า จากแบบประเมินข้างต้น อันเป็นแนวทางการพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตรฯ ตามเกณฑ์ พ.ศ.2558 ซึ่งถือว่าครอบคลุมเนื้อหา ประเด็นต่าง ๆ นั้นดีแล้ว แต่สิ่งที่เห็นของการพัฒนาหลักสูตรฯ ตามเกณฑ์ พ.ศ. 2565 และผลลัพธ์การเรียนรู้ใหม่ ขอเสนอเป็นข้อสังเกต ดังนี้

1. สิ่งที่หลักสูตรควรพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรว่าผลลัพธ์การเรียนรู้เหล่านั้น สามารถนำไปสู่การตอบโจทย์ได้หรือไม่ ทั้งในส่วนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของหลักสูตร และคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ทั้งที่เป็นภาพรวมของหลักสูตรและรายปีการจัดการศึกษา

2. ในส่วนของย่อยลงสู่การออกแบบสาระรายวิชา โดยหลักสูตรดังกล่าวเป็นการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ดังนั้น อย่างน้อย 3 ด้าน (ขา) ของหลักสูตรต้องมีคือ 1. ด้านพุทธศาสนา 2. ด้านปรัชญา และ 3. ด้านการวิจัย แล้จึงนำมาสู่การจัดรายวิชาให้เหมาะสมกับความ ต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและแนวโน้มทิศทางการเปลี่ยนแปลงของกระแสชุมชน สังคมและโลก ภายใต้กรอบการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับปัจจุบัน

3. หลักสูตรนี้มุ่งจะสร้างอัตลักษณ์อะไรอันเป็นจุดเด่น โดยเฉพาะปลายน้ำของงานวิจัย ของนักศึกษา หากเป็นศาสตร์บริสุทธิ์ของการวิจัยพุทธศาสนาและปรัชญา ควรเน้นพุทธธรรมปริวรรต ศาสตร์ (Buddhist Hermeneutics) ให้ชัดเจน หากเป็นศาสตร์ประยุกต์ ควรเน้นการวิจัยที่ใช้ชุมชน เป็นฐาน (Community Based Research = CBR) ให้ชัดเจนด้วยกระบวนการวิจัย การได้องค์ ความรู้ใหม่ และนำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง โดยเฉพาะระดับปริญญาเอกนั้น

4. เมื่อหลักคิดตามข้อ 1., 2., และ 3. ควรนำมาสู่การออกแบบเชิงปฏิบัติการตามเกณฑ์ ใหม่ พ.ศ. 2565 โดยควรเขียนให้ชัดเจนทั้งตามหลักคิดข้างต้น และการจัดกลุ่มประเภทสถาบัน

5. นอกเหนือจากการสำรวจนักศึกษาปีสุดท้าย ผู้ใช้บัณฑิตแล้ว ระดมความคิดสิ่งที่ได้ อยากรู้ อยากรู้ และสนองตอบในการทำงานทั้งในส่วนการเป็นนักวิชาการ นักปฏิบัติการภาคผู้นำ สงฆ์ และผู้นำชุมชน คือ การนำความรู้มาสู่การจัดทำแผนการดำเนินงาน (Implementation Plan) เป็นทั้งในส่วนของพัฒนาวัด ชุมชน และงานวิจัย

จากหลักคิดและหลักปฏิบัติข้างต้น พอจะเป็นแนวทางอันเป็นประโยชน์ในการตอบ โจทย์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและความต้องการหลักสูตรได้บ้าง ไม่มากก็น้อยครับ

รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ (สัมภาษณ์ 10 กันยายน 2567) ได้กล่าวว่า หลักสูตรทั้ง 2 มีสาระของแต่ละหลักสูตรอยู่แล้ว เมื่อถึงเวลาปรับปรุงหลักสูตรก็มีการปรับปรุงและพัฒนาไปตาม วงรอบ จึงไม่มีข้อเสนอแนะอะไร (คือหลักสูตรดีอยู่แล้ว) แต่ส่วนที่ยังมีปัญหาและจะต้องมีแนวทาง พัฒนามากที่สุดคืออาจารย์ผู้รับผิดชอบหรืออาจารย์ประจำหลักสูตร เพราะอาจารย์ถือว่ามีส่วน

เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอย่างมาก โดยมีคำกล่าวว่า อาจารย์เป็นเช่นไร/อย่างไร นักศึกษาก็เป็นเช่นนั้น/อย่างนั้น ดังนั้น จึงขอเสนอแนวทางในการส่งเสริมมี 2 ส่วน คือ

1) การส่งเสริมและพัฒนาคุณวุฒิ

อาจารย์ผู้รับผิดชอบและประจำหลักสูตรมีคุณวุฒิระดับ ดร. ครบหมดทุกท่าน แต่ที่ต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน ได้แก่ คุณวุฒิระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ (ผศ.) และรองศาสตราจารย์ (รศ.) เพราะมีความสัมพันธ์กับการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก จะช่วยยกระดับการเรียนการสอนและสร้างความเชื่อมั่นให้สูงขึ้น แนวทางมี 2 ประการ คือ 1) มหาวิทยาลัยมอบงานวิจัยให้ทำ 2) กำกับ การเขียนเอกสารประกอบการสอน และเอกสารคำสอน

หมายเหตุ:

1. คำว่า มอบงานวิจัยให้ทำ หมายถึง มหาวิทยาลัยหรือวิทยาเขตต้องมอบงานวิจัย (ตามที่อาจารย์เสนอ) และมอบทุนวิจัยให้ทำงานวิจัยตามเกณฑ์จนสามารถขอยื่นขอตำแหน่งทางวิชาการได้ (โดยให้เป็นไปตามนโยบายของมหาวิทยาลัย)

2. คำว่า กำกับการเขียนเอกสารประกอบการสอน หมายถึง มหาวิทยาลัยหรือวิทยาเขตตั้งกรรมการหรือผู้เชี่ยวชาญคอยกำกับ ติดตาม ดูแล และบังคับให้อาจารย์ผู้รับผิดชอบและประจำหลักสูตรได้เขียนงานเอกสารประกอบการสอนและเอกสารคำสอน โดยให้เสร็จทันกรอบเวลาที่มหาวิทยาลัยกำหนด

2) การส่งเสริมกำลังใจและให้ความมั่นคงทางชีวิต

ส่วนตัวมีโอกาสพูดคุยสนทนากับคณาจารย์ที่ มจร.รอ. พบว่า อาจารย์ผู้รับผิดชอบและประจำหลักสูตรที่ มจร.รอ. พึงพอใจกับค่าตอบแทน แต่ที่ขาดกำลังใจและขาดความมั่นคงทางชีวิต สาเหตุมาจากไม่ได้บรรจุเป็นบุคลากรประจำของมหาวิทยาลัย ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงควรเพิ่มอัตราบรรจุให้มากขึ้นในแต่ละปีงบประมาณ (ความคิดเห็นจากการพูดคุยสนทนา)

2. ผลการให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการจัดการเรียนการสอน มีดังนี้

ผศ.ดร.ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน (สัมภาษณ์ 9 กันยายน 2567) ได้กล่าวว่า ควรจัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอน การส่งเสริมการเรียนรู้ วิธีที่จะเรียนรู้โดยหลักสูตรต้องกำหนดประเด็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสื่อสารให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้เข้าใจตรงกัน รวมทั้งปลูกฝังให้นักศึกษามีความมุ่งมั่นและลงมือปฏิบัติให้เกิดทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น การเรียนรู้แบบสืบค้น ทักษะการประมวลผลข้อมูล และทดลองแนวคิดและแนวปฏิบัติใหม่

ผศ.ดร.สุณี เวชประสิทธิ์ (สัมภาษณ์ 1 กันยายน 2567) ได้กล่าวว่า นอกจากรายวิชา หรือเกณฑ์ข้อบังคับต่าง ๆ หลักสูตรควรให้ความสำคัญกับแผนการเรียนที่สอดคล้องกับการพัฒนาการของ SPOs และวิธีการวัดผล (Assessment Methods) ส่วนของข้อมูลรายละเอียดของหลักสูตรและ

รายวิชาจะต้องแสดงให้เห็นว่ามีความครบถ้วน ทันสมัย โดยมีการสื่อสารให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้าถึงได้

ดร.จิตศรีณย์พร ปัญจวัฒน์คุณ (สัมภาษณ์ กันยายน 2567) ได้กล่าวว่า การเชิญอาจารย์ภายนอกที่มีความรู้เฉพาะด้านมาบรรยายเพิ่มเติมเพื่อให้นักศึกษาได้แนวคิดที่หลากหลายยิ่งขึ้น และการสอนเน้นการต่อยอดจากงานข้อมูลเดิมและการนำไปใช้ได้จริง

ผศ.ดร.ธีรต์มย์ แสงแก้ว (สัมภาษณ์ 3 กันยายน 2567) ได้กล่าวว่า มีวิธีการจัดเนื้อหาวิชา การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้ เป็นสิ่งที่อาจารย์ประจำหลักสูตรควรให้ความสนใจ เพื่อให้เป็นไปตามอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ของหลักสูตร หรือรูปแบบของหลักสูตรโดยภาพรวม

ผศ.ดร.อชิษฐ์พัชร์ บพิตรปรมัต (สัมภาษณ์ 3 กันยายน 2567) ได้กล่าวว่า ข้อ 7 ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้สำเร็จการศึกษาทุกระดับมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา อย่างน้อย 4 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1.ด้านความรู้ 2. ด้านทักษะ 3.ด้านจริยธรรม 4.ด้านลักษณะบุคคล รายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด อีกทั้งได้มีการออกแบบหลักสูตรแสดงให้เห็นว่า ได้มีการนำความคิดเห็น / ผลการประเมินจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกมาใช้ในการออกแบบหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับจัดการเรียนการสอน เช่น สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คือ หลักสูตรต้องพัฒนาให้เป็นไปตามแผน หรือโครงสร้างของหลักสูตร และต้องนำประเด็นข้อชี้แนะจากการสอบทวนผลสัมฤทธิ์ของรายวิชาของหลักสูตรเดิมมาประกอบในการพิจารณาด้วย เพื่อให้มีการรับรู้ถึงเหตุและผล เพื่อเป็นการพัฒนาปรับปรุงให้ถูกประเด็น ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรต้องมีการนำนวัตกรรมทางความคิดแบบสมัยใหม่เข้ามาและต้องให้สอดคล้องกับสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รายวิชาจะต้องใช้ภาษาที่สื่อเข้าใจง่ายและน่าสนใจ คำอธิบายรายวิชาต้องครอบคลุมทั้งวิชาการและวิชาชีพ โดยยึดปรัชญาและอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเป็นรากฐานหลักสูตรจะต้องเน้นกิจกรรมที่เสริมทักษะให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และหลักสูตรปริญญาเอกควรเน้นประเด็นวิจัยที่ทำให้เกิดหรือเห็นผลกระทบระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน ที่สำคัญจะต้องมีทักษะด้านดิจิทัลเพื่อให้ผู้เรียนมีเครื่องมือในการศึกษารายวิชาหรือการทำวิจัยร่วมสมัย

หลักสูตรทั้ง 2 อันได้แก่ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มีสารัตถะของแต่ละหลักสูตรอยู่แล้ว เมื่อถึงเวลาปรับปรุงหลักสูตรก็มีการปรับปรุงและพัฒนาไปตามวงรอบ จึงไม่มีข้อเสนอแนะอะไร (คือหลักสูตรคืออยู่แล้ว) แต่ส่วนที่ยังมีปัญหาและจะต้องมีแนวทาง

พัฒนามากที่สุดคืออาจารย์ผู้รับผิดชอบหรืออาจารย์ประจำหลักสูตร เพราะอาจารย์ถือว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรอย่างมาก โดยมีคำกล่าวที่ว่า อาจารย์เป็นเช่นไร/อย่างไร นักศึกษาก็เป็นเช่นนั้น/อย่างนั้น ดังนั้น จึงขอเสนอแนวทางในการส่งเสริมมี 2 ส่วน คือ

1) การส่งเสริมและพัฒนาคุณวุฒิ

อาจารย์ผู้รับผิดชอบและประจำหลักสูตรมีคุณวุฒิระดับ ดร. ครบหมดทุกท่าน แต่ที่ต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน ได้แก่ คุณวุฒิระดับผู้ช่วยศาสตราจารย์ (ผศ.) และรองศาสตราจารย์ (รศ.) เพราะมีความสัมพันธ์กับการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก จะช่วยยกระดับการเรียนสอนและสร้างความเชื่อมั่นให้สูงขึ้น แนวทางมี 2 ประการ คือ 1) มหาวิทยาลัยมอบงานวิจัยให้ทำ 2) กำกับ การเขียนเอกสารประกอบการสอน และเอกสารคำสอน

หมายเหตุ:

1. คำว่า มอบงานวิจัยให้ทำ หมายถึง มหาวิทยาลัยหรือวิทยาเขตต้องมอบงานวิจัย (ตามที่อาจารย์เสนอ) และมอบทุนวิจัยให้ทำงานวิจัยตามเกณฑ์จนสามารถขอยื่นขอตำแหน่งทางวิชาการได้ (โดยให้เป็นไปตามนโยบายของมหาวิทยาลัย)

2. คำว่า กำกับการเขียนเอกสารประกอบการสอน หมายถึง มหาวิทยาลัยหรือวิทยาเขตตั้งกรรมการหรือผู้เชี่ยวชาญคอยกำกับ ติดตาม ดูแล และบังคับให้อาจารย์ผู้รับผิดชอบและประจำหลักสูตรได้เขียนงานเอกสารประกอบการสอนและเอกสารคำสอน โดยให้เสร็จทันกรอบเวลาที่มหาวิทยาลัยกำหนด

2) การส่งเสริมกำลังใจและให้ความมั่นคงทางชีวิต

ส่วนตัวมีโอกาสพูดคุยสนทนากับคณาจารย์ที่ มมร.รอ. พบว่า อาจารย์ผู้รับผิดชอบและประจำหลักสูตรที่ มมร.รอ. พึงพอใจกับค่าตอบแทน แต่ที่ขาดกำลังใจและขาดความมั่นคงทางชีวิต สาเหตุมาจากไม่ได้บรรจุเป็นบุคลากรประจำของมหาวิทยาลัย ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงควรเพิ่มอัตราบรรจุให้มากขึ้นในแต่ละปีงบประมาณ (ความคิดเห็นจากการพูดคุยสนทนา)

การปรับปรุงหลักสูตร เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วนโดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิดพื้นฐานหรือรูปแบบของหลักสูตร สำหรับหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นการปรับปรุงที่ต่อเนื่องมาหลายครั้ง จึงจะมีจุดแข็งที่ทำให้ผู้สนใจศึกษา เข้ามาศึกษาต่อ อย่างต่อเนื่องมาตลอด ถ้าจะมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดต้องพัฒนาก็คงเป็นเรื่องของ รายวิชา หมวดหมู่ของรายวิชา มองถึงโอกาสให้ผู้เข้ามาศึกษาต่อในจำนวนที่มากขึ้น

สรุปแนวทางในการจัดการเรียนการสอน คือ ควรจัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอน การส่งเสริมการเรียนรู้ วิธีที่จะเรียนรู้โดยหลักสูตรต้องกำหนดประเด็นของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสื่อสารให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้เข้าใจตรงกัน รวมทั้งปลูกฝังให้นักศึกษามีความมุ่งมั่นและลงมือปฏิบัติให้เกิดทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น การเรียนรู้แบบสืบค้น ทักษะการประมวลผลข้อมูล และ

ทดลองแนวคิดและแนวปฏิบัติใหม่ มีวิธีการจัดเนื้อหาวิชา การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้ เป็นสิ่งที่อาจารย์ประจำหลักสูตรควรให้ความสนใจ เพื่อให้เป็นไปตามอัตลักษณ์ เอกลักษณ์ของหลักสูตร หรือรูปแบบของหลักสูตรโดยภาพรวม

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือด้านทักษะทางปัญญา รองลงมาคือด้านความรู้ ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ ทั้งนี้เนื่องมาจาก อาจารย์ประจำรายวิชา มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน และมีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของ นวลจิตต์ เขาวงกิตพิงศ์ (2545 : 11) ได้กล่าวถึง แนวคิดจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ ที่ยอมรับว่าบุคคลหรือผู้เรียนมีความแตกต่างกัน และทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญครูหรือผู้จัดการเรียนรู้ควรมีความเชื่อพื้นฐานอย่างน้อย 3 ประการ คือ (1) เชื่อว่าทุกคนมีความแตกต่างกัน (2) เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนได้ (3) เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดได้ทุกที่ ทุกเวลา ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงเป็นการจัดบรรยากาศ จัดกิจกรรม จัดสื่อ จัดสถานการณ์ ฯลฯ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ ครูจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรู้จักผู้เรียนครอบคลุมอย่างรอบด้านและสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปเป็นพื้นฐานการออกแบบหรือวางแผนการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับผู้เรียน สำหรับในการจัดกิจกรรมหรือออกแบบการเรียนรู้ อาจทำได้หลายวิธีการและหลายเทคนิค แต่มีข้อควรคำนึงว่าในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้งแต่ละเรื่อง ได้เปิดโอกาสให้กับผู้เรียนในเรื่องต่อไปนี้หรือไม่ (1) เปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้เลือกหรือตัดสินใจในเนื้อหาสาระที่สนใจเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนหรือไม่ (2) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยได้คิดได้รวบรวมความรู้ และลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองหรือไม่ซึ่ง ทิศนา ขัมมณี ได้นำเสนอแนวคิดในการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมและสามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธชัย ราชดา และสุวัฒน์ จุลสุวรรณ (2566 : 651) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากสำหรับสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการกำกับดูแลคุณภาพ มีความต้องการจำเป็นในการดำเนินการมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุเมธ เอี่ยมบวร (2566 : 131-132) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการเพื่อเสริมสร้าง การรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญามหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย พบว่า มีตัวแปรคุณภาพบัณฑิตด้านการประกันคุณภาพการศึกษา 5 ด้าน ที่ร่วมกันทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} = 0.000$) ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 สามารถอธิบายการผันแปรของปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ได้ร้อยละ 73.1 ($R^2 = 0.731$) สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ดังต่อไปนี้ $Y = 1.527 + 0.240X_1 + 0.214X_2 + 0.195X_3$ ทั้งนี้ อันเนื่องมาจาก อาจารย์ประจำรายวิชา มีความเชี่ยวชาญในการสื่อสาร ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อาจารย์ประจำรายวิชา มีความเชี่ยวชาญในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ ผดุงชัย ภูพัฒน์ (2555 : 2-3) ได้กล่าวถึง แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้อาจารย์เป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในแต่ละวิชาหรือแต่ละหน่วยของการเรียนรู้ ครูมีบทบาทสำคัญทั้งในขั้นเตรียมการขั้นดำเนินการขั้นประเมิน และขั้นใช้ผลการประเมิน (1) ขั้นเตรียมการ 1.1 เตรียมตัวผู้สอน ศึกษาค้นคว้าจนเป็นแหล่งความรู้ (resource person) พัฒนาทักษะการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ปรับบุคลิกลักษณะให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน 1.2 เตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ วางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ สถานการณ์ (สภาพจริง ชีวิตประจำวัน) แผนกิจกรรมเน้นกระบวนการคิด เตรียมวัสดุอุปกรณ์ แหล่งวิทยาการ 1.3 เตรียมตัวผู้เรียน ตรวจสอบและพัฒนาความรู้/ทักษะพื้นฐานที่จำเป็น พัฒนาบุคลิกลักษณะให้เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน (2) ขั้นดำเนินการ ผู้สอนทำหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน กระตุ้นส่งเสริม อำนวยความสะดวกช่วยเหลือ และแนะนำ (ไม่ใช่ชี้นำ) 2.1 ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้/ทักษะเบื้องต้นที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ดังกล่าวครูถ่ายทอดมโนทัศน์เบื้องต้นที่จำเป็น เริ่มจากสิ่งที่ผู้เรียน

สนใจ จากง่ายไปยาก ใกล้เคียงไปสู่ไกลตัว สร้างความต้องการที่จะศึกษาเพิ่มเติม ผู้เรียนสามารถคิดได้ว่าต้องการอะไร และควรจะต้องทำอย่างไรจึงจะได้เรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการ 2.2 ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการแสวงหาความรู้ในเรื่องนั้น ครูควรส่งเสริมทักษะกระบวนการ ไม่ใช่เน้นเนื้อหาเพียงอย่างเดียว ครูช่วยแนะนำแนวทางและแหล่งความรู้ 2.3 ช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ทักษะใหม่ และบูรณาการเข้ากับความรู้/ทักษะเดิม 2.4 ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างอิสระ ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้วิธีการนำความรู้และทักษะไปแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ และบุคคลในสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของยุทธชัย ราชดา และสุวัฒน์ จุลสุวรรณ (2566 : 651) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ จำนวน 4 ด้าน 39 แนวทาง โดยผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า แนวทางการพัฒนา มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

3. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้แก่ การจัดหลักสูตรให้ยืดหยุ่นเหมาะสมกับผู้เรียน ผสมผสาน ระบบออนไลน์ พัฒนาการคิด การทำความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ในประเทศ เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่การเรียนรู้ร่วมกัน การวิจัย และพัฒนา Research & Development (R&D) สร้างสรรค์นวัตกรรมตอบสนองต่อ ยุทธศาสตร์ชาติ และการประชาสัมพันธ์ หลักสูตรให้มากขึ้น โดยเน้นในเรื่องของจุดเด่นทางการศึกษาที่น่าสนใจ เพื่อให้เข้าถึงผู้ที่มีความสนใจในการเข้าศึกษาต่อ สอดคล้องกับแนวคิดของ มะลิวรรณ ศรีพันธ์ (2553 : 25) ได้สรุปแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร ไว้ดังนี้ การปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรนั้น กระทำเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งสภาพการณ์ของสังคมโดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ อย่างมีความสุข ดังนั้นการจะพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย จึงจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาสำรวจสภาพความต้องการของผู้เรียนเพื่อกำหนดเป็นกรอบ กว้างๆสำหรับการพัฒนาหลักสูตรสภาพความต้องการและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ตลอดจนการวิเคราะห์หลักปรัชญาการศึกษาจากนั้นจึงเป็นขั้นตอนของการดำเนินการกำหนดหลักการ เป้าหมาย จุดประสงค์ เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผล ในส่วนการประเมินผลนั้น อาจพิจารณาได้ 2 กรณี คือ การประเมินผลความก้าวหน้า ความเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนประการหนึ่ง และการประเมินผลการใช้หลักสูตรทั้งระบบ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลหลักสูตรทั้ง 2 ประเภทนี้ จะเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาหลักสูตรต่อไป ทั้งในระดับเนื้อหาวิชาและระดับสูงขึ้นไป ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องมีความต่อเนื่องกันอยู่ตลอดเวลา พอสรุปหลักการพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนา

หลักสูตรได้ ดังนี้ (1) การศึกษาความต้องการของผู้เรียน การวิเคราะห์สภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม ปรัชญาการศึกษา นโยบายทางการเมือง เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้มากำหนดเป็นแนวทางในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาหลักสูตร ซึ่งขั้นตอนนี้กล่าวได้ว่าเป็นการศึกษาสภาพทั่วไปก่อนการพัฒนาหลักสูตร (2) กำหนดหลักการ เป้าหมาย จุดประสงค์ของหลักสูตรการจัดทำเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอนจะเป็นกิจกรรมของการพัฒนาหลักสูตร (3) การนำหลักสูตรไปใช้ (4) การประเมินผลติดตามผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ พีรวิช ต้นไพบูลย์ (2561 : 133-136) ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการวิเคราะห์งานวิจัยด้านหลักสูตร การสอนและการนิเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการวิจัย พบว่า งานวิจัยด้านหลักสูตรใช้แนวคิดของสังัด อุทรานันท์มากที่สุด ร้อยละ 73.33 มี จุดประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตร คือ ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สร้างหลักสูตร ทดลองใช้และประเมินผลหลักสูตร จุดประสงค์ในการประเมินหลักสูตร คือ ประเมินหลักสูตรและเปรียบเทียบผลการประเมินหลักสูตร ด้านบริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ ผลผลิต คุณลักษณะงานวิจัย และองค์ความรู้ด้านการสอน พบว่า งานวิจัยด้านการสอน ใช้แบบแผนการวิจัย แบบ The One Group Pretest-Posttest Design มากที่สุด ร้อยละ 81.50 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุติพร สุระโชติ (2563 : 169-170) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการ ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) ผลการวิจัย พบว่า 1) หลักสูตรการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชน แห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) ที่ประกอบด้วย เหตุผลและความสำคัญ หลักการของหลักสูตร จุดมุ่งหมาย ของหลักสูตร โครงสร้าง/ เนื้อหา แนวคิดและทฤษฎี กระบวนการพัฒนาครู กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อประกอบ การอบรม การประเมินผลหลักสูตร และเอกสารประกอบการอบรม โดยการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า ทุกองค์ประกอบของหลักสูตรมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธชัย ราชดา และสุวัฒน์ จุลสุวรรณ (2566 : 651) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ จำนวน 4 ด้าน 39 แนวทาง โดยผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า แนวทางการพัฒนา มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหาร และอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรควรกำหนดนโยบายการพัฒนาหลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต การจัดหลักสูตรให้ยืดหยุ่นเหมาะสมกับผู้เรียน

ผสมผสาน การทำความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ในประเทศ เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วจนสามารถเรียนรู้อะไรร่วมกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาต่อไป

2. ผู้บริหาร และอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรควรกำหนดนโยบาย แนวทางการแก้ไขปัญหาการวิจัย และพัฒนา Research & Development (R&D) และควรดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจนสัมฤทธิ์ผลในทางที่พึงประสงค์ต่อไป

3. ผู้บริหาร และอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรควรกำหนดนโยบาย ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้มากขึ้น โดยเน้นในเรื่องของจุดเด่นทางการศึกษาที่น่าสนใจ เพื่อให้เข้าถึงผู้ที่มีความสนใจในการเข้าศึกษาต่อ

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ในวิทยาเขตอื่น ๆ

2. ควรทำการศึกษาเชิงคุณภาพในประเด็นที่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

3. ควรจะทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยตามหลักพรหมวิหารธรรม โดยการศึกษาในเขตพื้นที่อื่น ๆ และตัวแปรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

บรรณานุกรม

- กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา. (2536). *บทบาทของกรมวิชาการกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กรมสามัญศึกษา. (2544). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ : กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- กาญจนา कुमारักษ์. (2540). *หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร*. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ขจรศักดิ์ สำลี. (2554). *การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมสาระการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นโรงเรียนบ้านโนนจาน อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด. การศึกษาค้นคว้าอิสระ*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อัสเพรส.
- ชุลีพร สุระโชติ. (2563). *การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC)*. คุษภูมินิพนธ์การศึกษาคุษภูมินิต. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ถวิกา เมฆอัครมณ. (2563). *แนวทางการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาสาขาวิชาอาชีวศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. บทความวิจัย. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 14(3), 461-478.
- ทิตนา แคมมณี และคณะ. (2540). *การคิดและการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิด*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ.
- ทิตนา แคมมณี. (2559). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธำรง บัวศรี (2542). *ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบหลักสูตรและพัฒนา*. กรุงเทพฯ : ธนรัช.
- นวลจิตต์ เขาวีร์ติพงศ์. (2545). *การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2551). *พื้นฐานการวิจัยการศึกษา*. การห้สนธิ์ : ประสานการพิมพ์.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2544). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สหมิตรออฟเซท
- _____. (2546). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.

- ผดุงชัย ภูพัฒน์. (2555). *แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา*. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- พระสุเมธ เอี่ยมบวร. (2566). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ.
- พีรวัช ตันไพบูลย์. (2561). *การวิเคราะห์งานวิจัยด้านหลักสูตร การสอนและการนิเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2549). *นวัตกรรมการจัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปในมหาวิทยาลัยไทย*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพลินพิศ ธรรมรัตน์. (2559). *การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา : การปลูกยางพารา ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน*. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2557). *คู่มือการทวนสอบ มาตรฐานผลสัมฤทธิ์นักศึกษา*. ฝ่ายวิชาการและเทคโนโลยีสารสนเทศ. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2563). *หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มะลิวรรณ ศรีพันธ์. (2553). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการทอผ้าฝ้ายย้อมโคลน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 : การวิจัยแบบผสมวิธี*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ยุทธชัย ราชดา และสุวัฒน์ จุลสุวรรณ. (2566). *แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3*. บทความวิจัย. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, 7(1), 651-665.
- ยิ่งศักดิ์ เพชรนิล. (2560). *แนวทางการพัฒนานวัตกรรมการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง*. บทความรายงานการวิจัย. วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์. 1(2), 19-33.
- รุจิรี ภูสาระ และจันทรานี สงวนนาม. (2545). *การพัฒนาหลักสูตร : ตามแนวปฏิรูป การศึกษา*. กรุงเทพฯ : ป๊อคพอยท์.
- วิจิตร ศรีสอ้าน และคณะ. (2523). *หลักและระบบบริหารการศึกษา*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- สุภาพร แพรวพนิต. [6 ม.ค. 2554]. *ปัญหาและแนวโน้มในการพัฒนาหลักสูตร*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.google.co.th>
- สุมาลี จันทรชลอ. (2542). *การวัดผลและประเมินผล*. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- สุรัชย์ ชินโย. (2540). *ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน*. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). *รูปแบบและภารกิจอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). “*แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร,*” ในเอกสารประกอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). *หลักการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- Saylor, J.G. & Alexander, W.M. (1974). *Planning Curriculum for Schools*. New York : Holt, Rinehart and Winston.
- Shaver, James and Harold Berlak (1968). *Democracy Pluralism and the Social Studies*. Boston: Houghton Mifflin.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๒๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๕๕๕-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๕๕-๖๐๖๐

๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร รศ.ดร.ประเวศ อินทองปาน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือวิจัย

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ดร.กฤตสุชิน พลเสน อาจารย์ประจำหลักสูตรศาสนศาสตร์ดุขุภีบัณฑิต และหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการทำงานวิจัยในหัวข้อเรื่อง “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุขุภีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (Development Guidelines for Master of Arts and Doctor of Philosophy Programs of Buddhism and Philosophy in Mahamakut Buddhist University)” ปีงบประมาณ ๒๕๖๖ เพื่อให้อาจารย์ประจำหลักสูตรได้พัฒนางานวิจัย นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำวิจัยในขั้นตอนออกแบบเครื่องมือวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ด้านวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุขุภีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” รายละเอียดตามเอกสารเครื่องมือวิจัยที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์มา ณ โอกาสนี้

อธิยชน คณะบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขออำนาจพร

ได้ตรวจเครื่องมือวิจัย
เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๗
ที่สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

พระสุภัทธีสารเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

๑๑ มิ.ย. ๒๕๖๗ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐-๒๕๕๕-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๕ โทรสาร : ๐-๒๕๕๕-๖๐๕๑

แบบตอบรับการเป็นผู้เชี่ยวชาญ

รายงานการวิจัย

เรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาคณะศึกษาศาสตร์
สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ตามความคิดเห็นของท่าน

ยินดีอย่างยิ่ง ขัดข้อง

ลงชื่อ

(รองศาสตราจารย์ ดร. ชรินทร์ คุ้มทอง)

ตำแหน่ง

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๖๗๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร รศ.ดร.อำพล บุตตาสาร

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือวิจัย

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ดร.กฤตสุชิน พลเสน อาจารย์ประจำหลักสูตรศาสนศาสตร์คหุฎฐิบัณฑิต และหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการทำงานวิจัยในหัวข้อเรื่อง “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาคหุฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (Development Guidelines for Master of Arts and Doctor of Philosophy Programs of Buddhism and Philosophy in Mahamakut Buddhist University)” ปีงบประมาณ ๒๕๖๖ เพื่อให้อาจารย์ประจำหลักสูตรได้พัฒนางานวิจัย นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำวิจัยในขั้นตอนออกแบบเครื่องมือวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ด้านวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาคหุฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” รายละเอียดตามเอกสารเครื่องมือวิจัยที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์มา ณ โอกาสนี้

ได้ตรวจ (เครื่องมือวิจัย)เรียบร้อยแล้ว
ขออำนาจพร

อ.อ. รศ.ดร.อำพล บุตตาสาร
(รศ.ดร.อำพล บุตตาสาร)
14 มิ.ย. 2567

อ.อ. รศ.ดร.อำพล บุตตาสาร
(พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๙ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๕๑

แบบตอบรับการเป็นผู้เชี่ยวชาญ

รายงานการวิจัย

เรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

โปรดทำเครื่องหมาย ลงใน ตามความคิดเห็นของท่าน

ยินดียิ่ง ชัดข้อ

ลงชื่อ

อานันท์ ปุณณ
(นายอานันท์ ปุณณ)

ตำแหน่ง

รองศาสตราจารย์ สอนวิชาปรัชญาพุทธศาสนา

ที่ อว ๗๙๐๕/ว

๐๓๒๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.สุณี เวชประสิทธิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือวิจัย

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ดร.กฤตสุชิน พลเสน อาจารย์ประจำหลักสูตรศาสนศาสตร์ดุขภูมิบัณฑิต และหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการทำงานวิจัยในหัวข้อเรื่อง “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (Development Guidelines for Master of Arts and Doctor of Philosophy Programs of Buddhism and Philosophy in Mahamakut Buddhist University)” ปีงบประมาณ ๒๕๖๖ เพื่อให้อาจารย์ประจำหลักสูตรได้พัฒนางานวิจัย นั้น

ในกรณี คณะผู้วิจัยได้ทำวิจัยในขั้นตอนออกแบบเครื่องมือวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ด้านวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” รายละเอียดตามเอกสารเครื่องมือวิจัยที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์มา ณ โอกาสนี้

ขออำนวยพร

ได้ทราบคำสั่งของอธิการบดี

เรียนขอรับคำสั่งจาก ผศ.สุณี เวชประสิทธิ์

เพื่อ ดำเนินการต่อไป

วิศวิ เกษประสิทธิ์

18/5/๖7.

พระสุธีธรรมาจารย์

(พระสุธีธรรมาจารย์, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๕ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

แบบตอบรับการเป็นผู้เชี่ยวชาญ

รายงานการวิจัย

เรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

โปรดทำเครื่องหมาย ลงใน ตามความคิดเห็นของท่าน

ยินดีอย่างยิ่ง ชัดข้อง

ลงชื่อ ธิดา เกตุประสิทธิ์

ศาสตราจารย์ ดร. เกตุประสิทธิ์

ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย โทร. ๑๐๕๘-๑๐๖๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๓๒๘

วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ผศ.สุดใจ ภูงงลี

ด้วย ดร.กฤตสุชิน พลเสน อาจารย์ประจำหลักสูตรศาสนศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต และหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการทำงานวิจัยในหัวข้อเรื่อง “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (Development Guidelines for Master of Arts and Doctor of Philosophy Programs of Buddhism and Philosophy in Mahamakut Buddhist University)” ปีงบประมาณ ๒๕๖๖ เพื่อให้อาจารย์ประจำหลักสูตรได้พัฒนางานวิจัย นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำวิจัยในขั้นตอนออกแบบเครื่องมือวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ด้านวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” รายละเอียดตามเอกสารเครื่องมือวิจัยที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ดร.กฤตสุชิน พลเสน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
11/6/67

พระสุทธิสารเมธี
(พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

แบบตอบรับการเป็นผู้เชี่ยวชาญ

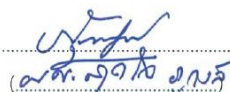
รายงานการวิจัย

เรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาคณะศึกษาศาสตร์
สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

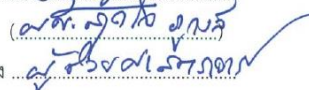
โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ตามความคิดเห็นของท่าน

ยินดีอย่างยิ่ง ชัดข้อง

ลงชื่อ

(อ.ศ. สุจิตต์ อภิล)

ตำแหน่ง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ที่ อว ๓๙๐๕/ว ๐๑๗๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

๗ พฤษภาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.โยตะ ชัยวรมันกุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือวิจัย

จำนวน ๑ ชุด

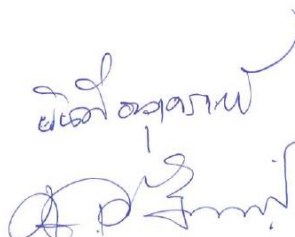
ด้วย ดร.กฤตสุชิน พลเสน อาจารย์ประจำหลักสูตรศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต และหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการทำงานวิจัยในหัวข้อเรื่อง “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (Development Guidelines for Master of Arts and Doctor of Philosophy Programs of Buddhism and Philosophy in Mahamakul Buddhist University)” ปีงบประมาณ ๒๕๖๖ เพื่อให้อาจารย์ประจำหลักสูตรได้พัฒนางานวิจัย นั้น

ในการนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำวิจัยในขั้นตอนออกแบบเครื่องมือวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ด้านวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” รายละเอียดตามเอกสารเครื่องมือวิจัยที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์มา ณ โอกาสนี้

ขออำนาจพร

(พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

อาคารสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (B 7.1)

๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐-๒๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๕ โทรสาร : ๐-๒๔๔๔-๖๐๔๑

แบบตอบรับการเป็นผู้เชี่ยวชาญ

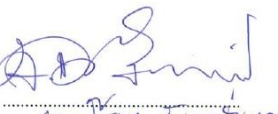
รายงานการวิจัย

เรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ตามความคิดเห็นของท่าน

ยินดีอย่างยิ่ง ชัดข้อง

ลงชื่อ

.....
พ.ด.ช. พิธี พงษ์มนี

ตำแหน่ง

.....
ผู้อำนวยการศูนย์

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

ภาคผนวก ข
แบบสอบถาม คุณภาพของเครื่องมือ
และ Output ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธ
ศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

คำชี้แจง แบบสอบถาม

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมระดับความคิดเห็นของนักศึกษาชั้นปีสุดท้าย
บัณฑิตใหม่ ผู้ใช้บัณฑิต อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตร และผู้บริหารวิทยา
เขต 3 แห่ง เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2. การตอบแบบสอบถามของท่านมีคุณค่าต่อการวิจัย และจะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่
ประการใด เพราะการวิจัยมุ่งภาพรวม จึงขอความกรุณาจากท่านตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตาม
ความเป็นจริง

3. แบบสอบถามชุดนี้ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริม การพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหา
บัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ขอความกรุณาท่านให้ข้อมูลตามความเป็นจริงให้ครบถ้วนสมบูรณ์ทุกข้อทั้ง 3 ตอนข้อมูลใน
แบบสอบถามนี้ จะไม่มีผลกระทบต่อการทำงานของท่านแต่อย่างไร ทั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้เพื่อการวิจัย
เท่านั้นขออนุโมทนาขอบคุณในความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม มา ณ โอกาสนี้ด้วย

กฤตสุขชิน พลเสน และคณะ

รายงานการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ

- 1. ชาย
- 2. หญิง

2. อายุ

- 1. อายุ 20-30 ปี
- 2. อายุ 31-40 ปี
- 3. อายุ 41 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

- 1. ปริญญาตรี
- 2. ปริญญาโท ขึ้นไป

4. ตำแหน่ง/หน้าที่

- 1. นักศึกษา
- 2. เจ้าหน้าที่ในมหาวิทยาลัย
- 3. อาจารย์/ผู้บริหาร

5. รายได้/ต่อเดือน

- 1. 10,000 – 15,000 บาท
- 2. 15,001-20,000 บาท
- 3. 20,001 บาท ขึ้น

ตอนที่ 2 สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

คำชี้แจง

1. โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามระดับสภาพความคิดเห็นที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด เพียงข้อละ 1 ช่อง แต่ละข้อมีความหมายดังนี้

5 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมาก

3 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อย

1 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

ข้อที่	สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม						
1	อาจารย์ประจำรายวิชามีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ชี้แนะเข้าสู่บทเรียนเพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหาที่มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมอย่างเหมาะสม					
2	อาจารย์ประจำรายวิชาการจัดการเรียนการสอน มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เป็นประจำทุกปี					
3	อาจารย์ประจำรายวิชามีการส่งเสริมจริยธรรมในชั้นเรียน โดยนักศึกษาได้มีการนำเสนอ เกี่ยวกับการสอดแทรกจริยธรรมในรายวิชาที่เรียน					
4	อาจารย์ประจำรายวิชามีการจัดการเรียนการสอนนอกสถานที่ มีการพัฒนาจิตอาสาส่งเสริมจริยธรรม เพื่อการพัฒนาชุมชน					
5	อาจารย์ประจำรายวิชามีการบูรณาการ การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการสอนต่างๆ รายวิชา ที่สอดคล้องกับการพัฒนา เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ของจริยธรรมในชีวิตประจำวันกับผู้เรียน					

6	อาจารย์ประจำรายวิชาเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตน ชุมชน สังคม					
---	--	--	--	--	--	--

ข้อที่	สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
2. ด้านความรู้						
7	อาจารย์ประจำรายวิชามีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และแสวงหาแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ อย่างเหมาะสม					
8	อาจารย์ประจำรายวิชามีความสามารถในการถ่ายทอดองค์ความรู้ และอธิบายเนื้อหาในรายวิชาให้เข้าใจง่าย และชัดเจน					
9	อาจารย์ประจำรายวิชาสามารถสอดแทรกความรู้ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่สามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม					
10	อาจารย์ประจำรายวิชาได้มีการสอนเสริม และการให้ความรู้เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่อไป					
11	อาจารย์ประจำรายวิชา และผู้เรียนได้สรุปผลการเรียนรู้ร่วมกันทุกครั้ง และการนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม					
12	อาจารย์ประจำรายวิชา ได้มีการบันทึกสรุปผลการเรียน หลังการสอนทุกครั้ง เพื่อรวบรวมข้อมูลของปัญหา และอุปสรรคเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาผู้เรียน ครั้งต่อไป					
3. ด้านทักษะทางปัญญา						
13	อาจารย์ประจำรายวิชา มีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม					

14	อาจารย์ประจำรายวิชา ใช้ความรู้ความเข้าใจในแนวคิดหลักการ ทฤษฎีและกระบวนการต่าง ๆ มาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม					
15	อาจารย์ประจำรายวิชา มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน					
16	อาจารย์ประจำรายวิชา มีทักษะในการจัดการเรียนการสอนในการสอดแทรกนวัตกรรมทางเทคโนโลยี ที่สามารถนำไปพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม					
17	อาจารย์ประจำรายวิชา มีความสามารถในการวิเคราะห์สรุปผลการเรียนทั้งข้อดี และข้อเสียของผู้เรียนโดยภาพรวม เพื่อนำมาปรับปรุงในคราวต่อไป					

ข้อที่	สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
18	อาจารย์ประจำรายวิชา นำผลของวิเคราะห์ผู้เรียนที่จำเป็นต่อการพัฒนา มาปรับใช้ในการวิจัยได้					
4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ						
19	อาจารย์ประจำรายวิชา มีการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน					
20	อาจารย์ประจำรายวิชา มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดองค์ความรู้ที่หลากหลาย ด้วยวิธีการที่หลากหลาย					
21	อาจารย์ประจำรายวิชา มีความรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน การบรรยาย การจัดกิจกรรม การแก้ปัญหาในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
22	อาจารย์ประจำรายวิชา สามารถมอบหมายงานให้ผู้เรียน เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน สามารถนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
23	อาจารย์ประจำรายวิชา มีความรับผิดชอบในการสอน มี					

	ความตรงต่อเวลาสอน การรวบรวมคะแนนสอบ พร้อมทั้งการสรุปผลการเรียนได้อย่างเหมาะสม					
24	อาจารย์ประจำรายวิชา มีความรับผิดชอบที่ดีรวบรวมข้อมูลของผู้เรียน เพื่อแก้ปัญหาด้านการเรียน และการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ ความสามารถได้อย่างเหมาะสม					
5. ด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ						
25	อาจารย์ประจำรายวิชา มีสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาของผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
26	อาจารย์ประจำรายวิชา มีความเชี่ยวชาญในการสื่อสาร ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
27	อาจารย์ประจำรายวิชา มีความเชี่ยวชาญในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ					

ข้อที่	สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
28	อาจารย์ประจำรายวิชา มีสามารถในการประยุกต์ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อการสื่อสาร และการนำเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริม และพัฒนาผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
29	อาจารย์ประจำรายวิชา มีทักษะในการวิเคราะห์ผู้เรียน เพื่อสร้างรูปแบบการสอน โดยใช้เทคนิคการสื่อสารจากเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
30	อาจารย์ประจำรายวิชา มีทักษะในการวิเคราะห์สรุปผลการเรียน การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยในชั้นเรียน					

ผลการประเมินของแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ

ตาราง 12 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อความกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

ข้อที่	คะแนนการประเมินของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	สรุปผล การประเมิน
	1	2	3	4	5			
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
12	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
13	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
14	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
16	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
19	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
20	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
21	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
22	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
23	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
24	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
25	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

26	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
27	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
28	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
29	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้
30	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00	ใช้ได้

ตาราง 13 ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	.710	16	.815
2	.652	17	.734
3	.721	18	.806
4	.690	19	.622
5	.833	20	.768
6	.681	21	.620
7	.652	22	.656
8	.710	23	.804
9	.747	24	.831
10	.676	25	.733
11	.704	26	.668
12	.829	27	.457
13	.731	28	.641
14	.840	29	.715
15	.794	30	.694

มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .457-.840

ค่าความเชื่อมั่น (α) ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .971

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.971	30

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
VAR00001	111.9000	228.645	.710	.970
VAR00002	111.9333	230.823	.652	.971
VAR00003	111.6333	230.585	.721	.970
VAR00004	111.7333	231.168	.690	.970
VAR00005	111.7333	225.857	.833	.969
VAR00006	111.5667	233.495	.681	.970
VAR00007	111.7000	232.286	.652	.970
VAR00008	111.8000	231.269	.710	.970
VAR00009	111.7333	228.892	.747	.970
VAR00010	111.6667	231.126	.676	.970
VAR00011	111.6000	232.524	.704	.970
VAR00012	111.6333	227.137	.829	.969
VAR00013	111.6667	231.057	.731	.970
VAR00014	111.4333	230.806	.840	.970
VAR00015	111.6000	229.559	.794	.970
VAR00016	111.8000	226.786	.815	.969
VAR00017	111.7667	228.875	.734	.970
VAR00018	111.7667	226.185	.806	.970
VAR00019	111.8667	232.671	.622	.971
VAR00020	111.7000	228.769	.768	.970
VAR00021	111.6333	233.689	.620	.971
VAR00022	111.6667	232.575	.656	.970
VAR00023	111.5000	229.914	.804	.970
VAR00024	111.5667	228.116	.831	.969
VAR00025	111.7000	229.528	.733	.970
VAR00026	111.7667	231.357	.668	.970
VAR00027	111.6667	235.885	.457	.972
VAR00028	111.5667	235.426	.641	.971
VAR00029	111.5333	233.499	.715	.970
VAR00030	111.6333	233.413	.694	.970

Frequencies

Notes

Output Created	05-AUG-2024 12:10:21	
Comments		
Input	Data	C:\Users\ASUS\Desktop\ . \ . s a v
	Active Dataset	DataSet1
	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data File	80
Missing Value Handling	Definition of Missing	User-defined missing values are treated as missing.
	Cases Used	Statistics are based on all cases with valid data.
Syntax	FREQUENCIES VARIABLES=1 2 3 4 5 /ORDER=ANALYSIS.	
Resources	Processor Time	00:00:00.00
	Elapsed Time	00:00:00.02

[DataSet1] C:\Users\ASUS\Desktop\วิจัย ดร.กฤตส์ชิน พลเสน\ข้อมูล.sav

Statistics

	1	2	3	4	5
N Valid	80	80	80	80	80
Missing	0	0	0	0	0

Frequency Table

1

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	46	57.5	57.5	57.5
	34	42.5	42.5	100.0
Total	80	100.0	100.0	

2

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 20-30	20	25.0	25.0	25.0
31-40	32	40.0	40.0	65.0
4 1	28	35.0	35.0	100.0
Total	80	100.0	100.0	

3

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	39	48.8	48.8	48.8
	41	51.3	51.3	100.0
Total	80	100.0	100.0	

4

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	30	37.5	37.5	37.5
	28	35.0	35.0	72.5
/	22	27.5	27.5	100.0
Total	80	100.0	100.0	

5

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 10,000-15,000	30	37.5	37.5	37.5
15,001-20,000	28	35.0	35.0	72.5
20,001	22	27.5	27.5	100.0
Total	80	100.0	100.0	

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation
1	80	3.4500	.70979
2	80	3.5375	.89928
3	80	4.2875	.64029
4	80	4.0375	.98654
5	80	3.8375	1.03659
6	80	4.3000	.70081
7	80	4.4375	.61302
8	80	4.0375	.94726
9	80	4.0875	.74958
1 0	80	3.9500	.95334
1 1	80	4.4125	.72380
1 2	80	4.0250	1.00599
1 3	80	4.5125	.57355
1 4	80	4.3875	.72030
1 5	80	4.5375	.50174
1 6	80	4.4875	.76297
1 7	80	4.1125	.67494
1 8	80	4.4375	.79307
1 9	80	4.2500	.77132
2 0	80	3.6750	.68943
2 1	80	4.0750	.72522
2 2	80	3.8125	1.18101
2 3	80	3.6875	.93584
2 4	80	3.4125	.96382
2 5	80	3.4875	1.01873
2 6	80	4.4625	.59414
2 7	80	4.3500	.59746
2 8	80	3.2875	.82973
2 9	80	4.1000	.80505
3 0	80	3.4625	.91325
	80	3.9083	.32791
	80	4.1583	.32250
	80	4.4125	.29646
	80	3.8188	.35499
	80	3.8583	.32381
	80	4.0313	.17585
Valid N (listwise)	80		

Correlations

	1	2	3	4	5						
1	Pearson Correlation	1									
	Sig. (2-tailed)	.250 [*]	.586 ^{**}	.076	.076	-.069	-.043	-.174	-.012	.326 ^{**}	.015
	N	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80
2	Pearson Correlation	.250	1								
	Sig. (2-tailed)	.025	.029	.037	.037	-.271 ^{**}	.003	-.053	.090	.293 ^{**}	.026
	N	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80
3	Pearson Correlation	.586 ^{**}	.029	1							
	Sig. (2-tailed)	.000	.796	.566 ^{**}	.566 ^{**}	-.031	-.103	-.148	-.147	.115	-.117
	N	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80
4	Pearson Correlation	.076	.037	.566 ^{**}	1						
	Sig. (2-tailed)	.504	.747	.000	1.000 ^{**}	.029	-.076	.157	-.160	.107	.010
	N	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80
5	Pearson Correlation	.076	.037	.566 ^{**}	1.000 ^{**}	1					
	Sig. (2-tailed)	.504	.747	.000	.000	.029	-.076	.157	-.160	.107	.010
	N	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80
	Pearson Correlation	-.069	-.271 ^{**}	-.031	.029	.029	1				
	Sig. (2-tailed)	.546	.015	.783	.800	.800	.249	.184	.103	.280 ^{**}	.532 ^{**}
	N	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80
	Pearson Correlation	-.043	.003	-.103	-.076	-.076	-.130	1			
	Sig. (2-tailed)	.702	.976	.361	.501	.501	.249	.332	.110	.116	.106
	N	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80
	Pearson Correlation	-.174	-.053	-.148	.157	.157	.184	.110	1		
	Sig. (2-tailed)	.123	.638	.190	.163	.163	.102	.332	.008	.008	.115
	N	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80
	Pearson Correlation	-.012	.090	-.147	-.160	-.160	.103	.116	.008	1	
	Sig. (2-tailed)	.914	.427	.194	.156	.156	.363	.307	.945	.945	.251 [*]
	N	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80
	Pearson Correlation	.326 ^{**}	.293 ^{**}	.115	.107	.107	.280 ^{**}	.106	.115	.251 [*]	1
	Sig. (2-tailed)	.003	.008	.311	.346	.346	.012	.348	.311	.025	.000
	N	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80
	Pearson Correlation	.015	.026	-.117	.010	.010	.532 ^{**}	.441 ^{**}	.492 ^{**}	.580 ^{**}	.652 ^{**}
	Sig. (2-tailed)	.894	.816	.303	.927	.927	.000	.000	.000	.000	.000
	N	80	80	80	80	80	80	80	80	80	80

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).
 **. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Variables Entered/Removed^a

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1			Stepwise (Criteria: Probability-of- F-to-enter <= . 050, Probability-of- F-to-remove >= .100).
2			Stepwise (Criteria: Probability-of- F-to-enter <= . 050, Probability-of- F-to-remove >= .100).
3			Stepwise (Criteria: Probability-of- F-to-enter <= . 050, Probability-of- F-to-remove >= .100).

a. Dependent Variable:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.652 ^a	.425	.417	.13422
2	.781 ^b	.610	.599	.11130
3	.855 ^c	.731	.721	.09292

a. Predictors: (Constant),

b. Predictors: (Constant), ,

c. Predictors: (Constant), , ,

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1.038	1	1.038	57.605	.000 ^b
	Residual	1.405	78	.018		
	Total	2.443	79			
2	Regression	1.489	2	.745	60.108	.000 ^c
	Residual	.954	77	.012		
	Total	2.443	79			
3	Regression	1.787	3	.596	68.980	.000 ^d
	Residual	.656	76	.009		
	Total	2.443	79			

a. Dependent Variable:

b. Predictors: (Constant),

c. Predictors: (Constant), ,

d. Predictors: (Constant), , ,

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	2.666	.181		14.763	.000
		.354	.047	.652	7.590	.000
2	(Constant)	2.059	.180		11.420	.000
		.293	.040	.540	7.345	.000
		.220	.036	.444	6.036	.000
3	(Constant)	1.527	.176		8.695	.000
		.240	.035	.442	6.935	.000
		.214	.030	.431	7.018	.000
		.195	.033	.364	5.871	.000

a. Dependent Variable:

Excluded Variables^a

Model	Beta In	t	Sig.	Partial Correlation	Collinearity Statistics
					Tolerance
1	.379 ^b	4.801	.000	.480	.922
	.444 ^b	6.036	.000	.567	.937
2	.364 ^c	5.871	.000	.559	.920

a. Dependent Variable:

b. Predictors in the Model: (Constant),

c. Predictors in the Model: (Constant), ,

ภาคผนวก ค
เอกสารรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์

ที่ จว. ๐๑๐๒/๒๕๖๗

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง: แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
พุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

TITLE: DEVELOPMENT GUIDELINES FOR MASTER OF ARTS AND DOCTOR OF PHILOSOPHY
PROGRAMS OF BUDDHISM AND PHILOSOPHY IN MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

ดร.กฤตสุขชิน พลเสน

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่
๕/๒๕๖๗ วันอังคารที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ มติที่ ๗๖/๒๕๖๗ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า โครงการวิจัย
ดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์
ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง และผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรอง
ผลการพิจารณาการทำวิจัยในมนุษย์ฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๒๖ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

ออกให้ ณ วันที่ ๒๗/ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๗

ลงนาม

(พระมหามงกุฎ ปรีสุตโตโม, ผศ.ดร.)

ประธานกรรมการ

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ง

ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมมนา

1. ผศ.ดร.แสวง นิลนามะ

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
สัมมนา 9 กันยายน 2567

2. ผศ.ดร.สมบูรณ์ วัฒนะ

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหิดล
สัมมนา 20 กันยายน 2567

3. รศ.ดร.อำพล บุคตาสาร

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
สัมมนา 13 กันยายน 2567

4. ผศ.ดร.ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
สัมมนา 9 กันยายน 2567

5. ผศ.ดร.สุณี เวชประสิทธิ์

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช
สัมมนา 1 กันยายน 2567

6. ดร.จิตศรีณย์พร ปัญจวัฒนคุณ

ตำแหน่ง อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
สัมมนา 30 สิงหาคม 2567

7. ผศ.ดร.ธีรวัฒน์ แสงแก้ว

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สัมมนา 3 กันยายน 2567

8. ผศ.ดร.อริษฐ์พัชร์ บพิธปรมัต

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สัมมนา 3 กันยายน 2567

9. ดร.สวัสดี โอนทัย

ตำแหน่ง อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
สัมมนา 11 กันยายน 2567

10. ผศ.ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์

ตำแหน่ง อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
สัมภาษณ์ 9 กันยายน 2567

11. ผศ.ดร.ภาวิ ศรีรัตน์

ตำแหน่ง อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
สัมภาษณ์ 12 กันยายน 2567

12. ผศ.ดร.สุพิชญ์ พรพิชนรงค์

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
สัมภาษณ์ 11 กันยายน 2567

13. ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
สัมภาษณ์ 16 กันยายน 2567

14. ผศ.ดร.อุเทน ลาพิงค์

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
สัมภาษณ์ 16 กันยายน 2567

15. รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
สัมภาษณ์ 10 กันยายน 2567

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย โทร. ๑๐๕๘-๑๐๖๓

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๕๙๐

วันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร

ด้วย ดร.กฤตสุขชิน พลเสน อาจารย์ประจำหลักสูตรศาสนศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต และหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการทำงานวิจัยในหัวข้อเรื่อง “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (Development Guidelines for Master of Arts and Doctor of Philosophy Programs of Buddhism and Philosophy in Mahamakut Buddhist University)” ปีงบประมาณ ๒๕๖๖ เพื่อให้อาจารย์ประจำหลักสูตรได้พัฒนางานวิจัย นั้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลา คณะผู้วิจัยจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

(พระสุธีธรรมาเถี, ผศ.ดร.)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๑๙๓

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถนนศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๓๗๐

โทร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๕๕๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๗

สิงหาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร

ด้วย ดร.กฤตสุชิน พลเสน อาจารย์ประจำหลักสูตรศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต และหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (BUDDHISM AND PHILOSOPHY) ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการทำงานวิจัยในหัวข้อเรื่อง “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (Development Guidelines for Master of Arts and Doctor of Philosophy Programs of Buddhism and Philosophy in Mahamakut Buddhist University)” ปีงบประมาณ ๒๕๖๖ เพื่อให้อาจารย์ประจำหลักสูตรได้พัฒนางานวิจัย นั้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีความรู้ความสามารถ จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการให้สัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวัน และเวลา คณะผู้วิจัยจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนาจพร

(พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๕๕๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๘-๑๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๕๕๔-๖๐๕๑

ผู้ประสานงาน : ดร.กฤตสุชิน พลเสน โทร.๐๙ - ๒๗๕๕-๙๖๒๖

ประวัตินักวิจัย

1. ชื่อ – สกุล ดร.กฤตสุขชิน พลเสน
2. ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

3. ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี ศน.บ. (ปรัชญา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2545
ปริญญาโท M.A. (Philosophy) Kurukshetra University, India 2548
ปริญญาเอก Ph.D. (Philosophy) University of Pune, India 2554

4. ประวัติการทำงาน

ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำหลักสูตร ปรับปรุง พ.ศ. 2554 –
ปัจจุบัน

5. ผลงานการวิจัย

ผู้ร่วมวิจัย บุญร่วม คำเมืองแสน, พระสุทธิสารเมธี, พระมหามฆวรินทร์ ปุริสุตโตม, กฤตสุขชิน พลเสน, สันติราษฎร์ พวงมะลิ. (2566). การศึกษาเนื้อหาและวิธีการสอนวิชาการเปรียบเทียบวิธีวิจัยระดับมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, *วารสารบัณฑิตศาสตร์*, 21(1), มกราคม, 278-292. (TCI tier 2)

หัวหน้าโครงการวิจัย กฤตสุขชิน พลเสน, สิริพร ครองชีพ, ประเวศ วัฒนาแก้ว. (2565). แนวทางการจัดการการบริการด้านสุขภาพของประชาชนช่วงสถานการณ์โควิด 19 : ศึกษาเฉพาะ “ตู้ปันสุขในตำบลศาลายา”. *วารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*. 20(1), มกราคม, 275-286. (TCI tier 2)

ผู้ร่วมวิจัย พระมหาบุญไทย ปุญญมโน (ดั่งวงศ์), พระสุทธิสารเมธี, บุญร่วม คำเมืองแสน, กฤตสุขชิน พลเสน. (2564). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมณฑล. *วารสารพุทธมัตต์*. 6(2), กรกฎาคม, 140-152. (TCI tier 2)

หัวหน้าโครงการวิจัย กฤตสุขชิน พลเสน, พระสุทธิสารเมธี, สิริพร ครองชีพ. (2564). การอยู่ร่วมกันในสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามแนวพุทธปรัชญา. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*. 26(2), 34-43 กรกฎาคม, (TCI tier 2)

ประวัตินักวิจัยร่วม

1. ชื่อ – สกุล พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.

2. ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

3. ประวัติการศึกษา

นักธรรมเอก เปรียญธรรม 5 ประโยค สำนักเรียนวัดบวรนิเวศวิหาร

ปริญญาตรี ศน.บ. (พุทธศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2547

ปริญญาโท ศน.ม. (พุทธศาสนาและปรัชญา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2552

ปริญญาเอก ศน.ด. (พุทธศาสนาและปรัชญา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2556

4. ประวัติการทำงาน

ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำหลักสูตร ปรับปรุง พ.ศ. 2554 -
ปัจจุบัน

ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย ปี พ.ศ. 2565 - ปัจจุบัน

5. ผลงานการวิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย **Asst.Prof.Dr.Phrasutthisanmethi**, Assoc.Prof.Dr.Boonruam Khammuangsaen, Dr.Phramaha Chakrapol Acharashubho Thepa, Dr.Chen Pecharat, Dr.Chompoonuch Changcharoen. (2023). Improving The Quality of Life with The Dittthadhammikattha Principle: A Case Study of The Cooperative Salaya Communities Stable House, Phuttamonthon District, Nakhonpathom Province. *Journal of Pharmaceutical Negative Results*, 14(02) January, 135-146. (Scopus Q 4)

หัวหน้าโครงการวิจัย **Phra Sutthisanmethi**, Wetprasit, S., Thepa, P. C. A. (2022). The Promotion of well-being for the Elderly Based on the 5 Ayussadhamma in the Dusit District, Bangkok, Thailand: A Case Study of Wat Sawaswareesimaram Community. *International Journal of Health Sciences*, 6(3), December, 1391-1408. (Scopus Q 3)

หัวหน้าโครงการวิจัย **พระสุทธิสารเมธี**, สุณี เวชประสิทธิ์, กฤตสุขชิน พลเสน. (2563). การพึ่งตนเองของผู้สูงอายุตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ในชุมชนอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 11(2), กรกฎาคม, 1-11. (TCI tier 2)

ผู้ร่วมวิจัย บุญร่วม คำเมืองแสน, **พระสุทธิสารเมธี**, พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม, กฤตสุชิน พลเสน, สันติราษฎร์ พวงมะลิ. (2566). การศึกษาเนื้อหาและวิธีการสอนวิชาการเปียบวิธีวิจัยระดับมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, วารสารบัณฑิตศาสตร์, 21(1), มกราคม, 278-292. (TCI tier 2)

ผู้ร่วมวิจัย พระมหาบุญไทย บุญญมโน (ด้วงวงศ์), **พระสุทธิสารเมธี**, บุญร่วม คำเมืองแสน, กฤตสุชิน พลเสน. (2564). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมณฑล. วารสารพุทธมคค์. 6(2), กรกฎาคม, 140-152. (TCI tier 2)

<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/bdm/article/view/246802>

ประวัตินักวิจัยร่วม

1. ชื่อ – สกุล พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธีสารคุณ, ผศ.ดร. (พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม)
2. ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
3. ประวัติการศึกษา

นักธรรมเอก เปรียญธรรม 7 ประโยค สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม
ปริญญาตรี ศน.บ. (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย 2540
ปริญญาโท ศน.ม. (พุทธศาสนาและปรัชญา)มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2544
ปริญญาเอก Ph.D. (Buddhist Studies/ GROUP: ‘D’ Buddhist Philosophy)
University of Delhi, India 2550
4. ประวัติการทำงาน

ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำหลักสูตร ปรับปรุง พ.ศ. 2554 -
ปัจจุบัน
ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ปี
พ.ศ. 2560 - ปัจจุบัน
5. ผลงานการวิจัย

ผู้ร่วมโครงการวิจัย บุญร่วม คำเมืองแสน, พระสุทธีสารเมธี, **พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม**, กฤตสุชิน พลเสน, สันติราษฎร์ พวงมะลิ. (2566). การศึกษาเนื้อหาและวิธีการสอนนิหาระเบียบวิธีวิจัยระดับมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. *วารสารบัณฑิตศาสตร์*, 21(1), มกราคม, 278-292. (TCI tier 2)

ผู้ร่วมโครงการวิจัย พระมหาสมศักดิ์ ธนปัญญา, **พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม**, พระจักรพัทธ์ จกภทโท, พระครูสุวัฒนพรหมคุณ (ภัทร เสวนกุล), พระครูปลัดประพันธ์ สุรกโร (สังการ), นุชรี บุญศรีงาม (2565). การพัฒนาหลักสูตรและการผลิตสื่อการเรียนการสอนธรรมศึกษา. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 11(1), มกราคม, 284-297. (TCI tier 2)

ผู้ร่วมโครงการวิจัย พระครูปริยัติวิสุทธีคุณ, พระปรัชญา ชยวุฑฒ์, ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม, พระอธิการเวียง กิตติวัฒน์, อธิปไตย พวงจันทร์, **พระมหามหาวินทร์ ปุริสุตโตโม**, พระครูศรีปรีชากร. (2565). การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนปราสาทขอมในจังหวัดสุรินทร์. *วารสารวัฒนธรรมการศึกษาศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(1), มกราคม, 133-150. (TCI tier 2)

ประวัตินักวิจัยร่วม

1. ชื่อ – สกุล รศ.ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน
2. ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

3. ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี ศน.บ. (ภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2538

ปริญญาโท M.A. (Buddhist Studies) University of Delhi, India 2543

ปริญญาโท ร.ป.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยพิษณุโลก 2556

ปริญญาเอก Ph.D. (Philosophy) Dr.Bhim Roa Ambedkar University, India
2551

4. ประวัติการทำงาน

ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำหลักสูตร ปรับปรุง พ.ศ. 2554 -
ปัจจุบัน

ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาศาสนศาสตร์ คณะศาสนาและปรัชญา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2556 - ปัจจุบัน

5. ผลงานการวิจัย

ผู้ร่วมโครงการวิจัย **Asst.Prof.Dr.Phrasutthisanmethi**, Assoc.Prof.Dr.Boonruam Khammuangsaen, Dr.Phramaha Chakrapol Acharashubho Thepa, Dr.Chen Pecharat, Dr.Chompoonuch Changcharoen. (2023). Improving The Quality of Life with The Dittthadhammikattha Principle: A Case Study of The Cooperative Salaya Communities Stable House, Phuttamonthon District, Nakhonpathom Province. Journal of Pharmaceutical Negative Results, 14(02) January, 135-146. (Scopus Q 4) วิทยาลัย. *Mahamakut Graduate School Journal*, 21(1). January, 278-292. (TCI tier 2)

ผู้ร่วมวิจัย พระมหาบุญไทย บุญญมโน (ดั่งวงศ์), พระสุทธิสารเมธี, **บุญร่วม คำเมืองแสน**, กฤตสุขชิน พลเสน. (2564). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมณฑล. *วารสารพุทธมคัศ*. 6(2), กรกฎาคม, 140-152. (TCI tier 2)

หัวหน้าโครงการวิจัย **บุญร่วม คำเมืองแสน**. (2564). การเสริมสร้างสุขภาพจิต เพื่อป้องกันการทำอัตวินิบาตกรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร, *วารสารวิจัยธรรมศึกษา*. 4(2), กรกฎาคม, 251-261. (TCI tier 2)

ประวัตินักวิจัยร่วม

1. ชื่อ – สกุล ดร.สันติราษฎร์ พวงมลิ

2. ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

3. ประวัติการศึกษา

ปริญญาตรี เก่าประโยค กระทรวงศึกษาธิการ 2555

ปริญญาโท พธ.ม. (ภาษาศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2557

ปริญญาเอก พธ.ด. (ภาษาศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2562

4. ประวัติการทำงาน

ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำหลักสูตร ปรับปรุง พ.ศ. 25563 -
ปัจจุบัน

5. ผลงานการวิจัย

ผู้ร่วมโครงการวิจัย บุญร่วม คำเมืองแสน, พระสุทธิสารเมธี, พระมหามชวินทร์ ปุริสุตโตโม, กฤตสุชิน พลเสน, **สันติราษฎร์ พวงมลิ.** (2566). การศึกษาเนื้อหาและวิธีการสอนวิชาการระเบียบวิธีวิจัยระดับมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, *วารสารบัณฑิตศาสตร์*, 21 (1), มกราคม, 278-292. (TCI tier 2)

หัวหน้าโครงการวิจัย **พระมหาสันติราษฎร์ ฌานสนติ (พวงมลิ).** (2565). สายธารแห่งไตรลักษณ์: การสร้างสรรค์ศิลปะดิจิทัลและการวิเคราะห์ความหมายตามแนวสัญลักษณ์. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 8 (1), มกราคม, 97-108, (TCI tier 2)

หัวหน้าโครงการวิจัย **พระมหาสันติราษฎร์ ฌานสนติ (พวงมลิ).** (2564). การแปลภาพพจน์อุปมาในวรรณคดีบาลีเป็นบทร้อยกรองไทย. *Mahamakut Graduate School Journal*. 19 (1), มกราคม, 1-9, (TCI tier 2)